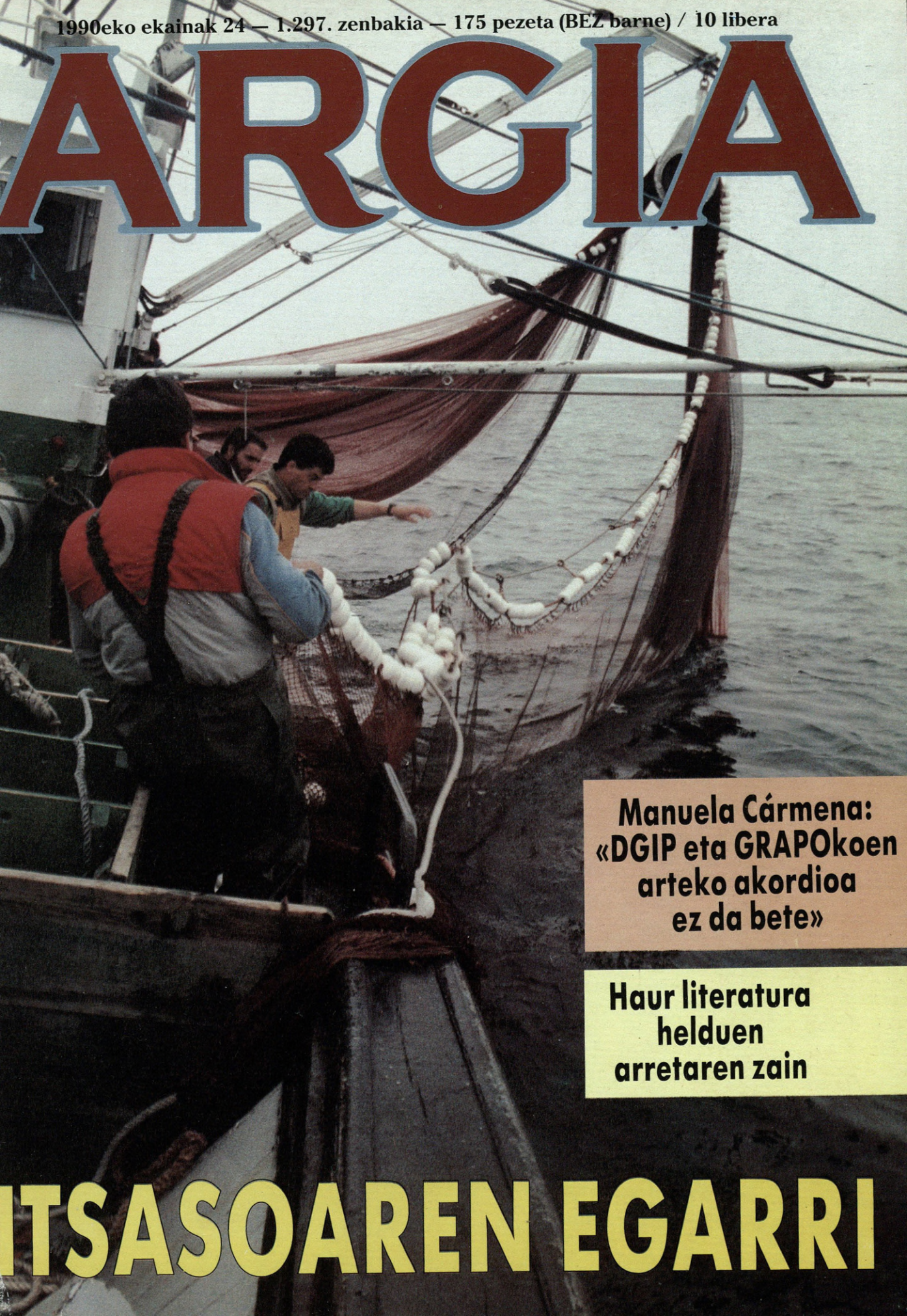

1990eko ekainak 24 — 1.297. zenbakia — 175 pezeta (BEZ barne) / 10 libera

ARGIA

Manuela Cármena:
«DGIP eta GRAPOkoen
arteko akordioa
ez da bete»

Haur literatura
helduen
arretaren zain

ITSASOAREN EGARRI

EKO ALTZA
Larratxo ibilbidea, 96 zbk.
ALTZA

**AUTO SERVICIO
DURANGO**
Retentxu kalea 30
DURANGO

**MERKEK
IGLESIAS**
TRINTXERPE

EKO AIETE
Grupo Etxadi. Telf.: 21 14 88
AIETE. DONOSTIA

**S. JUAN BAUTISTA
Kooperatiba**
Villas auzoa. Telf.: 55 01 99
HERNANI

SUPER AMARA
Isabel II.a, 16 zbk. Telf.: 46 11 77
DONOSTIA

BETI MERKEK
Loiola kalea 12.
DONOSTIA

EKO ASTEASU
Keelavite poligonoa z/g.
Telf.: 69 25 26. ASTEASU

**AUTOSERVICIO
VILLALBA**
Urkizu, 13. Telf.: 12 05 73-71 61 60
San Juan, 9. Telf.: 70 26 38
EIBAR

EKO TOLOSA
TOLOSA

EKO

Vivodist

MANUELA CARMENA: Manuela Cármena, Almerian preso ziren GRAPOko espetxeratu eta DGIP delakoarean artean hartu zen akordioaren lekuko izan da. Madrilgo bere bulegoan elkar hizketatu dugu, egun GRAPOko presoan gose grebari buruzko hainbat klabe luzatu digularik.

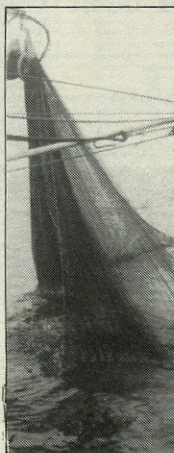
EKIALDEA: Eki Europako estatuek hauteskundeak izan dituzte aurtengo udaberrian. Eraitzen arabera, gehiengo Margaret Thatcher-en ideien defendatzaileen aldeko azaldu da.

16 Alderdi komunistek aldiz, ez dute babes handirik lortu.

ITSASOA:

Antxoaren kanpaina bukatzen zen egun horretan, arranuntzi batetan igo eta arrantzaleekin gertutik tratatzeko eta bere eguneroko kezka jabetzeko parada izan dugu. Erreportaia,

22 ikusi eta ikasitakoaren kronika kotidianoa da.

1.297. zenbakia

POLITIKA

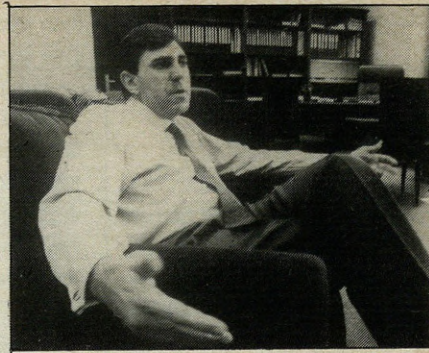
5. Laburrak.
6. Kronika politikoa. N. ARRAS-TOA.
8. Manuela Cármena: «DGIP eta GRAPOko presoan arteko akordioa ez da bete». B. ARTOLA eta XABIER LEKUONA.
14. NAZIOARTEKOA: Gizarte hautsi baten mendebaldearen ukoa. PABLO SASTRE.
16. Sozialismo errealetik kapitalismo errealerara. LUIS FERNANDEZ.

ERREPORTAIK

19. Ezkutuko bizibidea egun argira. ITXASO FERNANDEZ eta ERMINE M. BELAUSTEGIGOITIA.
22. Itsasoaren egarri. A. GOSTIN eta J.J. PETRIKORENA.
27. Jon Azua: «Bilboko burtsa atlantiar ardatzeko sarean erabakigune bilakatu nahi dugu». IÑIGO ODRIA.
39. Hau ez da Hawaii. LUIS FERNANDEZ.
42. Torrontegi: «Bertoko sponso- rrez Euskadi ordezkatu gura dut». ERMINE M. BELAUSTEGIGOITIA.

KULTURA

45. Kultur ataria.
46. Kaki Arkarazo: «M-ak taldeak zentzu musikalki propioa finkatu du». GARBIÑE UBEDA.
48. Haur eta gazte literatura hel- duen arretaren zain. LOREA AGI- RRE eta JOXAN OIZ.
51. Baionako Udako Euskal Uni- bertsitatea, hemezortzigarrenez, hasteko prest. IXABEL ETXEBE- RRIA.
54. Aste giroa.
64. Kultur kronika.
66. AZKENA.

JON AZUA: Jon Azua, Bilboko burtsako kontseilari-zuzendari nagusiaren eritziez jantzi dugu aste honetako elkar hizketa luzea. Atlantiar ardatzak, 93ko Merkatu Bateratua, multinazionalen sarrera masiboa, empresa txiki, ertain eta sektore estrategikoen geroa... Gure **27** ekonomiaren berri izango duzu beraz, orrialdeotan.

MUSIKA: Os Resentidos taldearekin egin jiraz aurkeztu du M-ak taldeak «Gor» izeneko disko berria. Gitarra indarra, musikaren gordintasuna, eta letren zorroztasuna **46** bosgarren elepe honen bereizgarriak.

LITERATURA: Haur eta gazte literaturari buruzko hausnarketak Lertxundi, Landa, Ormazabal eta Iturrualderen idazleen eskutik. Oraindik **48** ere behar bezala kontsideratua ez dagoen literatur mota honenaz.

Kaskamotzei, Oi!

Goragalea eta aldi berean lotsa senti arazi zenidaten 1.293. alean «ipar brigadak» deitu kaskamotzei eskeini erreportaia dela eta. Burua abertzaleztat dudaneurrian, ahalkeze eta amorrutza blai, presaren poderioz, gutun hau idaztera kondenatua sentituen; hor doakizue:

Modek gure herrian ere eraginik badutela bistan da; ez dugu, beraz, heavy, punk edo bestelako «kultura» arrotzekiko isolatzerik. Penetrazioa sarkorra baita. Eta gauza onik ekar badiezazkigukete ere, gutxieneke kezka edo eszeptikotasuna adieraztea zuhur jokatzea litzateke. Argiro, hitz bitan, gure nortasuna birrintzeko asmotan dabiltzaneren eraso etengabeen ildoan koka bait daitezke. Gehiegizkoa!! Ez dut uste. Honelakoen sartzeak desnazionalizazio, desideologizazio, desinteres eta despadrera-ko baliabide oso interesgarriak izan daitezkeelako.

Barkatuko didazue, baina zuena desbideraketa argia ez ezik Euskal Herriaren etsaien erabilgarri eta mesedegarri dakeke. Europan hedatzen ari den arrazakeria ulertezin zein justifika ezin honen zurrundi-

loan jausiak zarete. Zuen mugida honek nahiz ala nahi gabe handik bazkatzen baitu.

Burua abertzaleztat duzeula, pozten naiz osotara, baina jokamolde honekin, egun bizi dugun gatazka giro bizi honetan lekuri ez zenuketela esatera ausartuko natzaizue, zuen jarrera («ideologia»!!) alde eta moldez ukagarria, okaztagarria eta deitoragarria delako, finean, zuen abertzalekeriak abertzaletasunari onurarik ezean oztoporik sor diezaiokeelako hain zuzen ere.

Oharkabea, oinak zorutik apur banandurik, goraturik zaretela uste dut, dagoeneko burmuinean behelainoak jota, antza. Ze hain iduritzen zait itzela zuen sinplekeria, ezen harrokeria esaldi bat eta beste jaurtikitzen duzuen, pertsona izateak esijitzen duen gutxieneke duintasunaren faltan, inongo eta inolako argudiorik ez duzuela, bota astakeriak osatzeko. Homosexualak, iji-toak, espainolak, beltzak akatu behar direla eta hori eginaz gero hanpurutsu zeundeketela??. Non ikusi duzue pelikula hori?, non irakurri liburu hori?. «Jentilaje» hori «garbituta» eta zuekin soilik ez gelditzearen nire buruaz beste egingo nukeela ziur egon.

Baina, ba al zenekiten Juan Paredes Manot, «Txiki» (bere bizia zuengatik eman zuen euskal militantea), zuek akatu-

ko zenuketen Estatu espainoleko herri batetako zela sortze??. Urteetan zehar estatuko hainbat eta hainbat emakume zein gizaseme Euskal Herriko borrokarekin bat egin eta zuengatik, zuen etorkizunagatik, armetan altxatu eta altxatzen dela?. Mandela izatze beltza dela?. Mark Legasse, anarkoa?. Gullit eta Pelé (hain futbolzaleak izaki) beltzak ere?, eta zuetako bat homosexuala daitekeela, indarrez itxurak gorde arren?.

Agian, nikaraguar borrokari duin eta jatorrak akatu go-go al zarete?. Hau onartzeak suposa dezakeen gutxieneke begirunerik ere ez diozue zor, zuek bezain (?) «arrazagarki» —Oi!— ez diren aipatu horiei?. Lotsagabekeria andan!!!

Bateragarriak ez daitezkeen ideologiez aritzen zarete, seriooki aitortzen dizuet, ezer bateraezina kontsideratzekotan, euskal abertzaletasuna eta zuen Skin jarrera pasakor hori dudala eta ez besteak. Hitz gurutzaketa hasi aurretik parean koka gaitezen, burua hain puru eta garbi izanik zoritxarrez ezagunak zaizkidan pintaketak euskaraz beharko zenituzketela egin diot, eta ez espainieraz, kontsekuenteak bazinate bederen.

Itxurakeriatan eror ez zaitzen animatzen zaituztet, eta «persona normalak bezala

konportatu», zintzo, jator eta abertzale, nazio askapen borroka honetan zuen indar eta sormenak nonahi izan bait dezake zereginik. Kostako zaizue agian egin hankasartzea gainditzin, gaztetan bakoitzaren nortasuna gorpuzteko egiten baitira honelakoak, dena den, zuen jarrera faxista hau ahaztuko duzuelakoan nago. Hala espero!.

Aupa mutilak eta eutsi goiarri!!

Martnak eta txupa moerno hori gogoko dituen abertzale bateg.

JON ENPARANTZA

Jabea: Zeruko ARGIA S.A.L.

ARGIA egiten dugu:

Donostian: Mikel Antza, Gorka Arrese, Mikel Arrieta, Luis Fernández, Josu Landa, Xabier Lequona, Imanol Murua, Joxan Oiz, Juan Jose Petrikorena, Pablo Sastre, Iñaki Uribe, Pello Zubiria.

Bilbon: Lorea Agirre, Jose Luis Aizpuru, Joseba Azpeitia, Joxe Mari Egaña, Xabier Letona, Sabinio Madariaga, Iñigo Makazaga, Xabier Makazaga eta Jon Olaizola.

Gasteizen: Bagare taldekoak.

Iparaldean: Isabel Etxeberria, Tala.

Iruñean: Iñaki Camino, Marta Diez, Joxe Martin Gogortza, Imanol Haranburu, Itziar Mendibe.

Kolaboratzaileak: Xabier Agirre, Natxo Allende, Enrike Amonarriz, Jon Mikel Arano, Ladix Arrosagarai, Antton Azkargorta, Joxe Azurmendi, Joxe Felix Azurmendi, Nerea Azurmendi, Balere Bakikoa, M.J. Barandiaran, Bota Puntutaba, Amaia Elosegi, Enbido, Xarlot Etxezaharreta, Martin Garitano, Andres Gostin, Mielanjel Harana, Iñaki Irazabalbeitia, Mikel Iribarren, Gure Irratikoak, Irulegi Irratikoak, Xiberoko Boza Irratikoak, Koldo Izagurre, Kanko Izpizua, Edorta Jimenez, Karmelo Landa, Amaia Lasa, Emilio Lopez Adan 'Beltza', Ermine Madariaga, Fermin Muguruza, Rosa Martin Sabaris, Edu Mintegi, Laura Mintegi, Bego Montorio, Morau eta Mattin, Joxe Mari Ostolaza, Martxelo Otamendi, Jon Sarasua, Allande Sokarros, Joan Mari Torrealdai, J.L. Alvarez 'Txillardegia', Asisko Urmeneta, Mikel Zabaleta, Jesus Mari Zalakain, Patxi Zarautz eta Joxemi Zumalabe.

Disenatu eta montajea: Eneko Abrego, Leire Albiu, Jon Barandiaran, Patxi Puertas eta Garbiñe Ubeda.

Fotomekanika: Agus Barandiaran.

Azala: Garbiñe Ubeda.

Publizitate: Lema 7 (Tifnoa: 426996).

Promozio: Josu Esnal.

Administrazioa: Txumai Iturria.

Ardura teknikoa: Simeon Barroso, J. Jose De Marcos, Xabier Agirre.

D.L.: 80—1963.

Helbideak: ARGIA, Mundaiz bidea z/g. 20012 Donostia./ Tenderia kalea 33 - 3. ez. 48005 Bilbo.

Telefonoak: (943)283399, (94)4166936, 4166500.

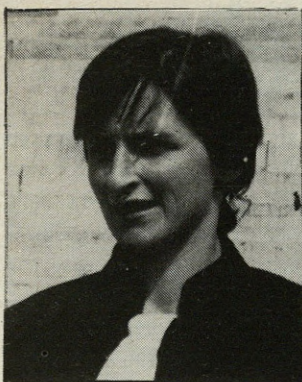
Telefexa: (943)293613.

Inprimategia: ANTZA inprimategia.

1989. urterako harpidetza sariak: (BEZ barne)

Hego Euskal Herria.....	7.000 pezeta.
Ipar Euskal Herria.....	465 libera.
Estatu Espainola.....	7.000 pezeta.
Beste atzerriak.....	9.300 pezeta.
Airez.....	14.000 pezeta.

Hitzez hitz

«Nire defenditua zigortzea euskal borroka zigortu nahi izatea da».

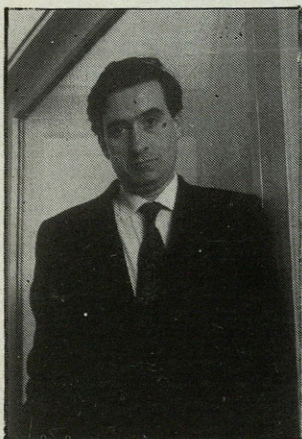
Christianne Fando
(Egin, 90-VI-13)

«Hemendik aurrera sozialistekin oso esigenteak izango gara».

Jesús Aizpún
(Navarra Hoy, 90-VI-16)

«Zertarako balio izan dio PNVri hitzarmena? Esan diezagutela non dagoen etsaia».

Iñigo Iruin
(Egin, 90-VI-18)

«Herri honen heldutatsuna hain begibistakoa da ez dela inor, jazotakoak jazo, mendira joango, ez gu eta ez haiek (EAJkoak)».

Ramón Jáuregui
(Deia, 90-VI-18)

Gordetzekoak

NEGOZIAKETAK BAINO «IRUDI KANPAINA»?

GRAPOko presoek berrehun egunez aurrera daramaten gose grebari amaiera eman asmoz elkar hizketa eta negoziaketa zurrumurruak entzuten hasi direnean, hauen fidagarritasuna zalantzan ipini ditu hauen senitarte eta lagunak iturri batek. Interlokutore gisa Giza Eskubideen Elkarteak erabiliko dela argitara eman bada ere, presoek interlokutore beharrik ez dutela eta negoziatzeko gutxi dagoela diote. Mugimendu hauek eta preso batzuen traslazioak benetako erabaki aldaketari baino «irudi kanpaina» bati erantzuten omen dute.

AUTODETERMINAZIOAREN INGURUAN HILABETEKARIA SORTZEAR

FUNDAZIO bat osatzekotan ari da Bizkaia partean autodeterminazio eskubidearen inguruan. Partaideen aldetik zabaltasuna berezitasun nabarmena da, hauen artean Jose Allende, Laura Mintegi, Kepa Bordegarai, Jon Nicolás, J. Félix Azurmendi, Xabier Kintana, Xabier Sánchez Erauskin... eta abar luze bat bait dago. Fundazio honen helburua gai honen inguruan hausnarketa eta bilgune izatea da, eta hilabetekaria ere dagoeneko prest dute. Izena bera «Bilgune» izan daitekeela aurrera daiteke, eta talde hau Bizkaitik Gipuzkoa hasieran eta gero Euskal Herri osora hedatzeko asmoa dagoela adierazi digute.

Ezpalak

MAULEKO KOMANDANTEAK DIMISIOA AURKEZTU

● PABE-KO gendarmeen ikerketarako komandanteak dimisio auzetu berri du. Charles Saenz komandanteak IKko Filip Bidart eta Ttote Etxebesteren atxilotetetan esku hartu izan du eta erakunde honen eraso paretik salbatu izan da. 25 urteetako zerbitzua egin ondoren Mauleko gendarmeria utzi eta banketxe bateko zaindaritzaren ardura hartu du.

UNIDAD ALAVESAK ARABAREKIKO JARRERA SALATU

● UNIDAD ALAVESA alderdi eskuindarrak igandean ospatu zuen kongresuan Gasteizko Parlamentuaren ordezkaritza sistema aldatuz gero, Araba egungo Komunitate Autonomitik irtetea eskatuko duela onartu zuen. Pablo Mosquera buruzagiak Bilbotik agindutako lehendakaria dela leporatu dio Ardanari, «arabarrak bigarren kategoriako euskaldunak direla» baieztatuz.

GASTEIZKO UDALAK POLIZIA ESPAINOLAK KOARTELA UZTEA ERABAKI DU

● GASTEIZKO udalak, José Angel Cuerda buru duen, Correría kalean polizia espainiarrak duen koartela hustutzea eta hortik alde egitea eskatu du. Eraikuntza hau osasun zentru bilakatu nahi du udalak eta PSOE ezik, gainerako alderdi politiko guztiak erabaki horren alde agertu dira. Bestalde, aurreko astean Bilboko udalak koartel bat erakitzeko baimena ukatu zion polizia berari.

Zer ekarri du Arzalluzek Madrildik?

IRAGARRIRIK. ez bazegoen ere, ostegunean La Moncloa jauregi madrildarrean Xabier Arzalluz eta Felipe González-en arteko lau ordue-tako bilera zertan izan zen gutxik daki. Gutxik diogu, zeren argitara eman denez, Europaren eraikuntza eta islamismoaren hazkunde bezalako gaiak izan omen bait dira mintzagai, eta dagoeneko Euskal Herrian, eta Komunitatean bereziki, PNVk gauzatu duen Gernikako Estatutuaren aldeko kanpaina txantxa da edota La Moncloa-ko bilera horretan ezkutatu nahi den beste zerbaitez mintzatu dira.

Europako eraikuntza eta islamismo integristaren arriskuak aztertzea eta bi politikarion arteko eritzi eta irudipen trukaketa positibotzat jo daiteke, baina hauteskunde kanpaina datorrenean, alderdi bakoitzaren indarrak zertan diren ikusteke dagoenean, Gernikako Estatutuaren gabeziak agerian gelditzen ari direnean, Herri Batasuna Madrilgo parlamentura —honek izan dezakeen ondorioarekin— joateko «baimena» lortzekotan dagoenean, derrigorrezko kontsentsua behar dutenean... komunikabideek egiten duten politikatik ate beste indartsu eta sakonago baten mugimenduak nabari daitekeenean alegia, Xabier Arzalluz Madrilgo gobernu buruarekin biltzearen arrazoia islamismo integrista ez dela ziurta daiteke.

ISLAMISMOA eta honelako gaiak Arzalluzen gai-ordenean bazeuden —hipotesi ahula—, EA, EE eta PSOE beraren elektoralistatzat jotzen zituzten kritikak ontzat hartu beharko dira, PNVk asteotan sortu duen iskanbila bluff bat izan daitekeelarik; honen xedea PSOE kilimatu eta ostegunean Madrilén burutu zuten moeta bereko bilerak gauzatzea izan liteke. Taktika politiko arriskutsua. Hala ere, PNVk Gernikako Estatutuaren defentsa maila honetan defendatzea neurtuko zuen, hau da, honelako gaiak hauteskunderen kanpaina atarian astintzeak ez dio epe luzera mesede handirik egingo, inguruan dituen alderdiei gelditzen zaien rol-a ez bait da, inolaz ere, eroso; eta denek denen beharra daukate.

Baina Arzalluzek Felipe Gonzálezekin izandako bileraren gai-ordena ez jakiteak bion artean zer lotu litekeen pentsa eraztea du, uda aproposa bait da gauza askotarako, komunikabideek zertaz idatzi izan ohi bait dute eta hauteskunde kanpai-

na batek sortarazten duen zalapartak gainerako oihartzun guztiak estaltzen ditu. Hari solteak lotu nahi duenak aukera bikaina izan dezake sasoi honetan, batetik helduz eta bestetik lotuz armi-arma sarea korapilotsuarekin egin bait dezake topo.

Parisek esku artean dituen euskal errefuxiatu presoen aurkako estradizio eskaerekin zer egingo duen aski adierazgarria izan daiteke. Itxaron behar.

LEGEALDI honetako Gasteizko gobernuak proposatu eta onartzen den azken legea izan daiteke «Hauteskunde Legea». Honen arabera, alderdi bakoitzak hauteskunde kanpainetan ezin izango du 125 milioi pezeta baino gehiago gastatu ahal izango, kanpainaren iraupena hamabost egunetakoa izango da, hogeitabatera ere luzatu daitekeela. Propaganda aldetik, udalak baimendutako tokietan jarri ahal izango da soilik, alderdiek hauteskunde eguna pasa eta gero kendu beharko dutela. Neurri hau betetzen ez bada, udalak isunak ipintzeko gaitasuna izango du. Hauteskunde kanpainak txukun eta garbiak egin nahi dira, baina botuak eskuratzeko lehiak legea bera ahaztutzea eragingo du, udalak alderdiez osatuak bait dira, eta hauen etorkizuna, gehien bat, hauteskunde emaitzetan finkatzen da.

Lege hau onartu eta gero, Gasteizko Parlamentuko atearak isteko aukera handiak daude, hilaren 29an ospatuko den batzarren ostean. Uztailak eta abuztuak ez dute saltsa handirik eragingo eta Jose Antonio Ardanaz iraila aukera dezake Parlamentu hori deusezteko. Hortik aurrera, botua emateko data jartzea izango da, urriak dituelarik aukera handienak. Alderdien arteko hitzarmen, negoziaketa eta gainerakoarekin urtea joan zaie Komunitate Autonomoko politikariei.

OSTEGUNEAN bertan ere, José Lasanta Martínez militar espainola eraso batez hil zuten Donostiako La Concha pasealekuan. Hirurogeita-margarren hamarkada hasieran Franco-k Burgo gerra kontseilua bultzatu zuen protesten ondorioz Gipuzkoan atxilotu zituztenek ongi ezagutu zuten Lasanta epaile militarra, honek atxilotutakoei Loiolako koartelean edo Martuteneko ziegetara egin ohi zizkien bisitak gogoratuko dutela. Oso ezaguna zen militar hau lehen ere erasotua izan zen, oraingo honetan Donostian bisitaz zela tiro batez zerraldo utzi dutelarik.

Aurreko astean Santiago Arrospe lasartearraren aurkako epaiketari ekin diote Parisen. Preso honek ETA erakundearen partaide dela aitortu duen heinean, gobernu espainolak bere aurka aurkeztu dituen dozena erdi estradizio eskaerei aurre egin beharko die, zigor zorrotzak paira ditzakeelarik.

Arrospeidarekin batera etxean gorde zituzten ipartarrak ere epaituko dituzte, elkartasun mugimendua martxan ipiniz. Bestalde, elkartasun adierazpenez indarrean ipini den martxa larunbatean izan zuen hasiera Baionan, «Ttipi ttpa, amnistiaren aldeko ibiltariak» deritzan martxa hau Hego Euskal Herria zeharkatu ondoren San Juan bezperan Bilbon amaituko delarik. Euskal preso politikoen egoera larria salatu eta hauenganako elkartasuna eskuratzeko xedetzat dauka martxak.

BERREHUN egun beteko dira GRAPO eta PCE (r)ko presoek gose greba hasi zutenetik. Azaroaren 30ean ekin zioten borrokari, Almeriako espetxeraturik zeuden GRAPOko presoek DGIPrekin (Dirección General de Instituciones Penitenciarias) akordio batera iritsi ondoren, azken honek bere hitza bete ez zuenez, benetako akordioa lortzeko asmotan. Dagoeneko hil da Sevillano andaluziarra, beste dozena erdi gose grebalari hil zorian dago, gehienak sondaz elikatuak izatera behartuak, eta Antoni Asunción, DGIP ziuzendaria, eta Múgica Herzog Justizia ministrariaren elkar hizketatzeko borondatea ez da inondik ageri.

Brotons, Chomón... eta beste bi gose grebalari bildu dituzte Madrilgo «Hospital Penitenciario»n, bi irakurketa egin daitezkeela: Sevillano hil ostean, komunikabideen eraginez Múgicak negoziaketa gauzatzea erabaki du, edota —eta litekeena— Sevillano hil ostean, komunikabideen eraginez, batipat, Múgicak «borondate oneko» adierazpen bat egin nahi izan du, datozen egunotan gerta daitezkeen presoen heriotzeen errua GRAPOkoen burugogorkeriari egotzi nahi diolarik.

1981ean Juan Jose Crespo Galende, GRAPOko preso bizkaitarra, gose greba batez hil zeneko 9. urteurrena ospatu da hilaren 19an, ekaina amaitu baino lehen burmuinak dagoeneko zeharo kalteturik dituen José Manuel Pérez Hernández presoaren izena GRAPOko gose grebalari hilen zerrendan ipini beharko dugula. Eskubidezko bizibaldintzak eta Espainiako legeak berak onartzen duen bezala, talde bereko guztiak edozein espetxeretan biltzea eskatzen dute.

N. ARRASTOA

Manuela Cármena, Madrileko lehen Istrukzio Gartzela Epaitegiko epailea

«DGIP eta GRAPOko presoek arteko akordioa ez da bete»

Manuela Cármena, Almerian preso ziren GRAPOko espetxeratuen eta DGIP delakoaren artean hartu zen akordioaren lekuko izan da. Gerora Estatuko instituzioak ez zuen akordioa bete eta ondorioz, dagoeneko lehen heriotza ekarri duen gose grebari eman zitzaion hasiera. Izugarriko segurtasun neurrien artean bere Madrilgo bulegoan elkarriketatu dugu.

ARGIA.— Nola iritsi zara egun Madrilen betetzen duzun ardura honetara?

Manuela Cármena.— Nire borondatez eskatu nuen postua da hau. Nire asmoa, epaileok ezartzen ditugun epaien azken emaitza ezagutzea zen, benetan ezagutzea zein den epaiaren amaiera.

A.— Atochako sarraskia gertatu zeneko Madrileko bulego laboralistaren partaide zinen zeu ere, ez da?

M.C.— Beno, bai niri eta baita frankismoaren aurka borrokatzen genuenok pairatu behar izandako istorio haietariko bat bizi izan nuen zuzenean. Ni orduan abokatu laboralista nintzen eta jipoi izugarri hura ezagutu nuen. Gero, demokrazia ezarri zenean, ofizioz aldatu eta epaile bihurtzea erabaki nuen.

A.— Noiz izan zen Almerian zeuden GRAPOko presoek buruturiko gose grebarekin eduki zenuen lehen harremana?

M.C.— Orain dudan postua edukitzean, gose greba burutzen ari zen lau espetxeren ardura zegozkidan. Eta nik burutzen ditudan ikuskapen eta presoek eskatzen dizkidaten elkarriketa bat egitean, halaxe izan zen beraiekin izan nuen lehen hartu emana.

A.— Almerian ziren GRAPOko presoek eskatu al zituzten elkarriketarik?

M.C.— Hona ekarri zituzten, nik beraiekin hitz egin nuen eta elkarriketa eskatu

Manuela Cármena, Madrileko lehen Istrukzio Gartzela Epaitegiko epailea.

zidaten. Egia da, irailaren erdi aldera jakin nuen gose greba hari amaiera eman zitzaiola DGIPko ikuskari bat (Dirección General de Instituciones Penitenciarias) eta GRAPOko zortzi presoan artean lortu zen akordio baten bitartez.

A.— Osasun Zuzendariordea egon zen, ez da hala?

M.C.— Berak ez zuen presoekin hitz egin, baina egia da present izan zela. Nola-bait esateko, ni aurrean nintzela hartu zeneko akordio hartako ispektoreak zuzentzen zuen. Dena den akordioa, Almerian zeuden presoek bakarrik mintza zen. Baina hau argia eta ziurra izan zen, inolako dudarik gabea. Zortzi pertsona hauek zehaztu ez zen espetze batean elkartuko zizutela eta zenbait lan egin ahal eta ikasketak burutzeko gela bat izateko aukera izateaz mintza zen akordioa. Uste dut plastikozko mahai tresnen ordezt, burdinezkoak eduki eta beraiek garbitu ahal izateaz ere mintzatu zirela. Gauza oso konkretuak eta beraietaz soilik, baina inongo oztoporik gabe onartu ziren.

“Dakidana, bi aldeak hizketan aritu zirela eta presoek eskatzen zutenari amore eman zitzaiola da”

A.— Zergatik aurkitzen zen Manuela Cármena akordioaren unean eta zein paper betetzen zuen?

M.C.— GRAPOko presoek elkarriketa bat eskatu zidatelako soilik, hau da, DGI-Prekin lortutako akordioa nire aurrean hartua izan zedin nahi zuten. Lekuko bat nahi zutela suposatzen dut. Nik ez nuen inolako trabarik jarri, nire asmoa beti espetze guztietan elkarbizitzarako bideak bilatzea bait da. Aktibitate publiko bat da eta beraz Estatuko Administrazioaren baitan eginikoa. Baina aktibitate publikoa izanik, trāsendentzi domestiko haundia du, eta mota honetako aktibitateek ez ohi dute ha-

lako malgutasunik izaten, Estatuko administrazio publikoaren jarreak tamalez izan ohi ez duen malgutasuna.

A.— Akordio hori zuzenean DGIPko kideen eta GRAPOko presoan artean hartu al zen, edota abokaturik ba al zen tartean?

M.C.— Ez dakit lehendik senitartekoek nolabaiteko bitartekotzarik egin ote zuten. Dakidana, bi aldeak hizketan aritu zirela eta presoek eskatzen zutenari amore eman zitzaiola da.

A.— Eta DGIPko zuzendaria akordioaren jakitun al zen?

M.C.— Noski, dudarik ez. Ispektoreak Zuzendaritza Orokorra ordezkatzan zuten, baina ez dakit zein botere edo ahalmen zeukan honek.

A.— Zure eritziz, akordioa bete gabe geratu al zen?

M.C.— Bai, noski, zeren onartu zen bezala denak espetze berera eraman beharrean, espetze ezberdinetara eraman bait zituzten. Hori eztabaida ezina da.

A.— Inolako azalpenik eskaini al zaitzu?

M.C.— Ez. Ez zait akordioa betetzeke uztearen inolako arrazoirik eman. DGIP delakoa, akordioari uko egin edota akordioa justifikatzera mugatu da, beronek, nire ustez zeukan esanahiagatik hain zuzen ere.

A.— Eta zer deritzozu bete ez den akordio baten lekuko izateari? Berriz eskatuko balitzaizu egingo al zenuke?

M.C.— Bai noski, zergatik ez? Espetxeratu beraien erantzuna izan da batik bat gehien harritu nauena. Gose grebari ekitea nire ustez izugarritzko hankasartzea izan da. Eta dudarik gabe, bete ez diren akordio hauen izenean egin diren ekintza terroristak guztiz aktibitate kriminalak izan dirakelakoan nago.

Ez dituzte lege aldetik indarrean jar daitezkeen bideak erabili. Era honetan jo izan balute, babes zitzakeen lege mailako pre-supostuen erreibindikazioa bideratu izan balute... Baina aktibitate terrorista bati ekitean moral mailako aitzakia galdu dute, honela benetan gertatutakoaren gardentasuna oztopatu dutelarik. Dudarik gabe esku zituzten babes legalerako aukera oro

galdu dute gose grebari hasiera emateko erabakia hartzerakoan. Ez diot honekin aukera hauek galdu dituztenik, erabiltzeke utzi dituztela baizik. Erabaki hobe a erkar zezakeen babes edo laguntza soziala galdu dute, eta ez naiz nik esan nezakeenaz ari, epai ekintza orokorretaz ari naiz baizik. Mota honetako akordioak, noski, ez dira Gartzela legedi Orokorrean jasotzen baina zein motatako ekintzak ezartzen ziren ikustea interesgarria litzateke. Nire ustez akordioaren helburua okertzen duen eta erabat ekintza irregularra den neurri honen aurrean legeak ezarritakoen ildotik jo beharrean, bide bat ireki ordez, gose grebari ekin diote. Nik ulertzen dut gose greba erabat zilegi dela, baina aktibitate terroristaren baten itzalean, zilegizkoa ez izateaz aparte, krimena da. Honela, konponbide bat aurkitzeko ezintasuna bultzatu da.

A.— Zure ustez zergatik ez zuen Gubernuak akordioa bete?

M.C.— Ez dakit, jakingo banu!

A.— Akordioa bete ez dela eta, ez al duzu uste GRAPOko presoek konfidantza galdu dutela?

M.C.— Konfidantza eza izateari ulerkerria deritzot baina akordioa bete gabe ustearen onarpenaren aukera legalak ez erabiltzea erru bat dela pentsatzen dut. Egia da mota honetako arazoak era honetan konpontzea legedian jaso gabe dagoen neurria dela, baina hala eta guztiz ere okerreko jarrera aukeratu delakoan nago.

A.— Akordioa bete ez dela eta, zuk zeure aldetik legal mailako neurririk hartu al duzu?

M.C.— Egia esan ez, ez bait nuen eta ez bait dut orain ere aukera legalik, hori ez bait da nire betebeharra. Bideratu ez diren ekintza legalek sortu behar zituzten erabaki ezberdin batzuk hartu beharko lirateke.

A.— Bere hitza betetzen ez duen Administrazioaz zein eritzi duzu?

M.C.— Ni epaile bezala ari naiz mintzatzen eta ez dut nahi kontu honetaz nire eritzia azaldu.

A.— Orduan, bere hitza betetzen ez duen pertsona batez, zein da zure eritzia?

M.C.— Begibistakoa dela uste dut, baina

«Era honetako neurria (gose greba) ez da hiltzeko hartzen, hobe bizitzeko baizik».

ez dut uste komenigarri ez eta beharrezko ez eta onuragarria denik nire eritzia azaltzea elkarriketa honetan.

A.— Nola uler daiteke zenbait pertsona bizitza arriskatzeko prest egotea, zein da gose greba honen benetako funtsa, buruaz beste egitea al da gose greba honen xedea?

M.C.— Ez dut uste buruaz beste egitea denik, ez eta gutxiago ere, gaizki neurturiko protesta ekintza bat da. Era honetako neurria ez da hiltzeko hartzen, hobe bizitzeko baizik.

A.— Baina gose greba indarrean jarri badute, erotuta daudelako edo ezartzen zaizkien neurriak benetan gizatasunaren aurka doazelako da?

M.C.— Horretaz ezin diezazuket ezertxo ere esan. Hots, beraien bizitza esperientzia, ideologia eta abarren barruan beharrezkotzat jo dutelako izango dela pentsatzen dut, baina ez dakit. Ezin dut egoera horren aurrean jarrerarik agertu, egoera berean dauden beste preso batzuk ez bait dute gauza bera egiten. Ekintza horretara bultzatzen dituen motibazioa neurtzea ezinezkoa zait.

“Epaitegi Kostituzionaleko erabakien arabera, presoen leku aldaketaren gain ez dago kontrolik”

A.— Zer iruditzen zaizu GRAPOko presoek kaleratu duten errebindikazio taulaz?

M.C.— Beno ez dut osoki ezagutzen, ez didate taularik bidali eta ez daukat errebindikapean taula orokorrik. Hala ere, akordioaren barruan egon eta hasieran eskatu ziren puntu asko Gartzela Legedi Orokorrean baita direla pentsatzen dut. Baina puntuok ez zaizkie eskaini behar diren preso mota direla eta, preso guztiei eskaini beharreko neurriak dira. Burututako delitu motaren arabera erabakitzen den ezberdinketa jarreraren aurka nago. Zentzu honetan presoak egin duen delitu ekintza ez da klase, kategori, estatus, banaketarako edo dena deneko elementu erabakiorra izan behar. Espetxera eramane duen jarreraren aldaketa bultzako duen bide egokiena bilatzea da egin behar dena.

A.— Baina legearen esparru berean, mota bateko eta besteko presoengana erabilera ezberdina dago lege beraren kasuan ere...

M.C.— Bai, baina erizpide multzo bat hartzen da kontutan. Legeak dioenaren arabera, delitua beste hainbat aldagaiekin batera kontuan hartu behar den elementu bat da. Preso bat klasifikatzerako orduan benetako kriterioa, azkena, bere jarreraren aldaketa da.

A.— Baina ez al daude jarrera orokor batzuk eta beraz aplikazio bateratsuak, zenbait presoei modu batera koiaz ezartzen zaizkien neurriak?

M.C.— Ezetz uste dut gartzela legeak indibidualizatua izan nahi du, indarrez, eta lojiko da, azken finean gartzelan dagoen presoak delitu bera egiteko arrazoirik izan ez dezala bait da lortu nahi dena.

A.— Baina eguneroko praktikak bestelako errealitate bat erakusten digu. Jende gutxi pentsa dezake GRAPOko, ETAko preso batek jarrera alda dezakeenik...

M.C.— Nik, zentzu honetan Estatuko Administrazioengan konfidantza handia dut, ez bait da presoaren aldaketa lortu nahi dena. Terrorista deitzen den preso baten delituzko ekintza aldatzeko funtsezkoa demokraziara hurbiltzea da bidea. Eta horretarako hiritar horren eskubideen errespeto zuhurra behar da. Kasu askotan gerta daiteke legaltasun printzipio beraren betetzea

Preso bat hil ez dadin posible denean hiltzen ari dela ikustean izugarrizko larritasuna sentitzen dut. Baina noski askoz ere larriago iruditzen zait erabaki hori hartu ere egin ez duen pertsona bat, lepatxokoan tiro batez, hil daitekeela pentsatzea.

edo martxan jartzearen benetako ahalegin bat ez egitea. Zeren ahalegin hori balego, gartzelaren inguruan lan egiten duen jende guztiaren aldetik baldin eta giza bizitza errespetatzen bada, demokraziaren baitan ideologia orok lekua baduela sinestera erakarri beharko litzateke. Ideologia terroristak dutenen kasuan, askotan beldurra ematen duela eta ahaleginik egiten ez dela uste dut.

A.— Zure ustez preso komun eta politikoen artean emandako tratuan ba al dago ezberdintasunik?

M.C.— Jakina dagoena, baina banakako artekoa. Arlo berdineko bi delinkuenteri ere ez zaie tratu berdina ematen.

A.— Beraz, ETako preso guztiei sakabanaketa bezalako neurri orokorra ezarri bazaie, epailearen eremutik kanpo dagoen neurri baten aplikazioa dela pentsa al daiteke?

M.C.— Zalantzarik gabe. Epailearen eremutik kanpo dago. Neurri administratibo soilak da, ez dago epailearen inongo kontro-

lik. Epaitegi Kostituzionaleko erabaki baten arabera, presoen leku aldaketaren gain ez dago kontrolrik. Tratamenduak indibidualizatua izan behar duelakoan nago. Administrazioak orokortasunak egiten baditu, hauek lege kanpokoak izan daitezke nire ustez.

A.— Neurri hauek politikotzat jo al daitezke?

M.C.— Administrazioaren neurri guztiak dira politikoa, hau da, Gartzela Administrazioak egiten dituen ekintzak politikoki zalantzan jar daitezke. Bere aktibitate guztia da politikoa.

A.— Zer sentitzen duzu gose greban dagoen preso baten argazkia ikustean, hezur hutsak agirian?

M.C.— Bada, izugarrizko larritasuna, hil ez dadin posible denean hiltzen ari dela ikustean. Baina noski askoz ere larriago iruditzen zait erabaki hori hartu ere egin ez duen pertsona bat, lepatxokoan tiro batez, hil daitekeela pentsatzea. Azken hau askoz gehiago sentitzen dut. Izugarria iruditzen zait gose greban diren presoen

erreindikazioak bultzatzen dituztenek, ekintza terroristen salaketa aktibitatek ez egitea.

A.— Eta aurkako jarrerarik ba ote? Presoen eskaerak hain eskurakorrak direla ikusiz, ez ote dira arrazoi berdinagatik onartzen?

M.C.— Beno, nik baietz uste, preso batzuk gizartean aktibitate ez legal terroristak baten laguntza duten heinean, horrek politikoki zailtasun objetibo bat suposatzen du.

A.— Botere politikoa geratu beharreko lanetan ibiltzen al zarete?

M.C.— Hori jurisdikzioaren kontrola da, Administrazioaren ekintzak kontrolatu beharra, kasu honetan Bijilantziko Epailearen lana.

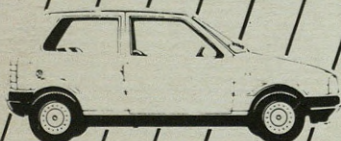
A.— Amaitzeko, Gobernuaren edo DGIPren aldetik hitz egiteko borondatek badela uste al duzu?

M.C.— Ez. Ditudan datuen arabera, ezetz uste dut.

XABIER LEKUONA
B. ARTOLA

FIAT-eko AUKERA

FIAT

FIAT UNO

FIAT UNO

FIAT UNO 45 FIRE 3 P (4V).....	1.038.830
FIAT UNO 45 FIRE SUPER 3 P.....	1.177.948
FIAT UNO 45 FIRE SUPER 5 P.....	1.228.488
FIAT UNO 60 FIRE 3 P.....	1.243.118
FIAT UNO 60 FIRE 5 P.....	1.288.328
FIAT UNO 70 SX 3 P I.E.....	1.418.678
FIAT UNO 70 SX 5 P I.E.....	1.469.218
FIAT UNO TURBO I.E.....	1.707.288
FIAT UNO DIESEL 3 P.....	1.368.670
FIAT UNO DIESEL 5 P.....	1.478.527

FIAT

FIAT CROMA

FIAT CROMA

FIAT CROMA CHT 100 CV.....	2.374.150
FIAT CROMA 2.0 I.E. 120 CV.....	3.118.950
FIAT CROMA TURBO DIESEL 92 CV.....	2.738.570
FIAT CROMA TURBO DIESEL 118 CV.....	3.113.630

FIAT

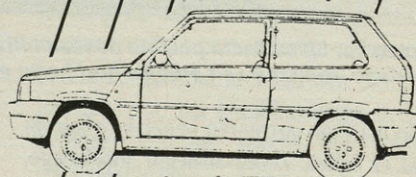

FIAT TIPO

FIAT TIPO

FIAT TIPO 1.400.....	1.549.708
FIAT TIPO 1.400 DGT.....	1.689.358
FIAT TIPO 1.600 DGT.....	1.809.058
FIAT TIPO 1.900 TURBO DIESEL.....	2.186.778

FIAT

FIAT PANDA

FIAT PANDA

FIAT PANDA FIRE.....	930.000
FIAT PANDA SISLEY 4x4.....	1.230.000

MATRIKULATU ONDOKO
PREZIOAK

AUTO ADARRA BANATZAILE OFIZIALA

Txingurri pol. z/g. Tf.: 397241. HERRERA-Donostia. Gran Vía. 7. Tf.: 288983. GROS-Donostia.

ELECTRICIDAD AYA ZARAUTZ, Vizcaya, 45. TELEF. 83 46 18.
GARAGE USURBIL-LASARTE, Zumaburu, 5. TELFF. 36 24 63
TALLERES KORTA, Viteri. TELEF. 52 71 34. ERRENTERIA
TALLERES JOSERRA Pinar, 32. IRUN. TELEF. 61 43 93.
TALLERES ACHAGA, Txirrita, 11. HERNANI. TELEF. 55 72 32

FIAT

PUNTAKO TEKNOLOGIA

Ele-mele

«Ez da hitzarmenik izango armetan direnekin. Gure armadak bi bidetatik joko du: militarra eta, salbuespen egoeran dauden eskualdeetan, garapenaren bulkada».

Alberto Fujimori
(Peruko presidente berria)

«40 urtetan komunismoa jasan duten Herri Baltikoak ez bezala, gu 1921an inbaditu gintuzten. Geure muinak kutsatuagoak daude, beldurrez eta hildakoz beteak».

Gia Txanturia
(Georgiako Alderdi Nazional Demokratikoko presidentea)

«[Belabeltz hura] akabatu nuenetik, neure buruari beste inoiz ez tiro egitea agindu nion —eta bete dut».

Elizabeth Rehn
(Finlandiako Defentsa ministroa)

«Ez dago garapenik ez dagoelako garantiarik, segurtasun falta dago. Hori da arazo nagusia eta indar militar sandinistak sortu du».

Comandante Franklin
(Nicaraguako kontra buruzagia)

KAMERUN: FUTBOLA ETA ODOLA

KAMERUN modako nazioa bilakatu da futbolari eskerrak. Kirolaren gloriatik urruti, beste edozein nazio afrikar bezala, miserian eta erpresioan murgilduta dago Kamerun. 1982an Paul Biya-k (Italiako palkoetan egun hauetan, argazkian) hartu zuen boterea eta berehala hauteskundeak iragarri arren, beste diktadore arrunt bat besterik ez da izan. Aurten, nazioarteko presiopean, oposizioko alderdiak baimendu ditu. Hauetariko lehenak lehen mitina Maiatzaren 26an egin zuenean poliziak parte hartu zuen. Ondorioa: 13 hildako.

QUEBEC BANANDU NAHIAN

CANADA osatzen duten eskualdetarik hiruk ez baldin badute hilaren 23a baino lehenago Lake Meech-eko akordioa sinatzen, Quebec-eko probintzia estatutik banandu egin daiteke. Frantsesez mintzo diren quebecarrek duela ia hiru urte akordioa sinatu zuten Canadako gobernu federalarekin, konstituzioan beraien izaera berezitua errekonozitua gera zedin. Akordioa balio gabe geratuko da 23an ordurako New Brunswick, Manitoba eta Terranovako gobernu probintzial anglofonoek onartzen ez badute.

BERRIRO BIPARTIDISMOA BRITAINIA HANDIAN

BRTAINIA Handia bipartidista da berriro. Alderdi Sozialdemokrata (SDP) desegin egin da. David Owen-ek 1981an sortu zuen alderdi hau eta hasieran hauteskunde emaitza nahiko lortu zituen arren, orain ahaztu egin ditu hautesle-goak, harakiri egitea erabaki dutelarik.

Lerroan

IPARRAMERIKARREN LEHIA

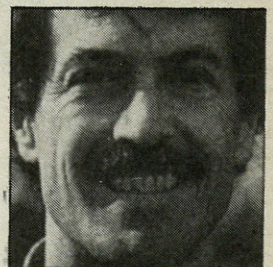
“Estatu Batuen posizioa askoz zalantzatsuagoa da. Indar seinaleak ahulezia seinaleekin nahasten dira. Ematen duenez Europa eta Asiarekin konpetitibo izateko, hau da, munduko aferetan iparramerikar posizioari eusteko epe luzeko lehia latz, gupidarik gabeko eta oraingoz ebaluatzen gaitza izango da.

Paul Kennedy (Los Angeles Times, 1990-V-26)

ASIAKO DISTENTSIOA

“EEBB-SESB harremanen aldaketa kualitatiboak txino-indiar harremanetan eragina izango du. EEBBak ere badira Katxemirako gatazkaren irtenbide baketsu baten aldeko. Txino-sovietar harreman berriek, azkenik, behartzen dute India Txina nazioarteko errealitate berrien argitan ikusten.

Mohan Ram (Le nouvel Afrique-Asie, 90-VI)

HEGOALDEAREKIKO MUGAK

“Kultura superior baten izenean barbaroen aurka barrikada bat jarritz defendatuko al gara krisi hirukoitz —ekonomiko, demografiko, ekologiko— bategen errotutako Hegoaldearen aurka? Ez al da hobe muga berri bat ireki: eramangarri den desarrolloa, solidaridadea? Noski hori garestiago da...

Alain Lipietz
(Politix, 90-VI-13)

Fronte Islamiarra Aljeriako hiri handi denetan nagusi gertatu da

Gizarte hautsi baten mendebaldearen ukoa

Ekainaren 12ko hauteskundeetan Aljeriako 48 *wilayat* edo departamentuetarik 45etan garaitu zen FIS, Salbazio Fronte Islamiarra. %55a jaso zuten islamzaleek, FLN, boterean dagoen partiduak altxatu zuen %35aren ondoan.

Abassi Madani, FIS, Salbazio Fronte Islamiarreko presidentea.

Tizi-Ouzou (Kabília), Tamanrasset (Aljer hiriburutik 2.000 kilometrotara) eta El-Tarf, ekialdean dira FISen eraso demokratikotik salbatu diren *wilayat* bakarrak.

Abassi Madani, islamzaleen buruzagi agirikoak, zuhurki baloratu ditu udal hauteskundearen emaitzak. «Herriak ez du Errepublikak Islamiarraren alde boto eman

—esan zuen prentsaurre batean, hori bait zion sujeritu kazetari batek—, *baina ideia hori bultzatzen dutenei bera defendatzea permitituko dien eritzia adierazi du*. Askoren interpretazioaren arabera, Islamaren aldeko botoa baino, FLNrentzat zigor botoa litzateke gehiago.

FLNren estrategia okerra

FLNk, 1988ko urriko errebolta eta gero, bidea xuxentzen zinez ahalegindu da baina, ordurako, besteak beste, islamzaletasunaren haziak ongi asko ereinda zeuden. Hori konpreniturik edo, 1989ko irailez legezatu zuen gobernuak urte bereko apirilean fundatu zen FIS. Magrebeko lehenbiziko alderdi erlijioso legala izan zen hola.

Marokotik eta, legeztapen horregatik, «suarekin jolasten» ari zela leporatu zitzaion Aljerri. Mouloud Hamrouche, aljeriar lehen ministroak honelaxe erantzun zuen: «*Bide hau fenomeno islamiarra menerratu eta galerazteko onena dugu. Fundamentalistak plano demokratikoan diskutitzera eramanez ditugu, seguru bait gaude herriak abenturari uko egiten diola*». Orain, FIS Estatuko lehen indar gisa azaldu bait da, FLNren estrategiaren okerra gelditu da agerian.

Bitarteko formulek, Europatik goretsita-ko alderdi «demokratiko»enak, zalanztan segitzen dute oraino. Hauteskundeetara aurkeztutako RCDk («Kultura eta Demokrasiaren aldeko Elkargoa», zentrista) botoen %10a jaso zuen, beste batzuek aldiz, Ait Ahmed-en FFSk («Indar Sozialisten Frontea») eta Ben Bella 1962-65ean presi-

Espantu handirik gabe heldu dira islamzaleak Aljeriako lehen indar politiko izatera.

dente izan zenak nabarmenki (*«benetako bilakaera demokratikorako ez dago baldintzarik oraindik»*, esan du horrek), boikoterako deia egin zuten —eta, ohargarria da, populazioaren %40a abstenitu da.

Aljeria 1962ra arte kolonizaturik eduki zuen Frantziatik hagitx nabarmendu nahi izan da, prozesuan zehar, abstentzioaren hautua, esanez eta, alegia, hango herria ez dagoela, ematen duen bezala, FLN eta FISen artean erdibiturik, badagoela horietaz kanpo beste aukerarik. Baldin badago, legebiltzarrerako hauteskundeetan erakutsi beharko du behintzat —FISek aurreratzea nahi du, hauteskunde horiek, Chadli Bendjedid presidentek aldiz, erabakitzea berari bait dagokio, isilik dirau.

Isiltasun bera hatzematen da Armadaren baitan, batzuek benetako arbitrotzat dutena. Ohargarriak izan ziren Mustapha Cheloufi, Defentsa ministerioko idazkariaren otsaileko deklaraziook: *«Armada ez dago urduri egoera asaldatsuauren aurrean baina, demokrazia eta anarkia nahasten dituztenen aurka interbenitzeko gertu dago»*.

FIS: fenomeno urbanoa

Udaberriko manifestazio masiboen ondoren (lehen, apirilaren 20an FISek egin

zuen, gazte jende gehienbat, «Islam=tolerantzia, laiktasuna=intolerantzia» zioten pankarten azpian; bigarrenen, maiatzaren 10ean, «bizardunen terrorismoa» salatu nahi zuten «alderdi demokratiko»ek; FLN eta FFSk bultzatu zuten hirugarrena, gerra denborako kantuez), FLN eta FIS negoziaketetan ari ote ziren zurrumurruak areagotu ziren. Badago, inplizitoki besterik ez bada, dudarik gabe nolabaiteko paktua, Fronte Islamikoak ez bait du jendea erregimenaren aurka borrokatzera deitzen, eta FLNk, honetan eta hartan, haien aurrean amore ematen du.

Eskola eta unibertsitateetan ikusten ahal da hori argikiro. Zentro batzutan elkarrekin zeuden neska eta mutilak bereizten hasi dira. Kultura «liberal»ean ohitutako guraso asko biziki kexu da. *«Desberdinegia da —zioen Naima irakasleak— gure haurrek etxean eta eskolan aditzen dutena. Isildu behar ote dugu maistrak erakusten dienauren aurrean, haurrei eskizofrenia ebiltzeagatik, ala kontra egin behar genuke, umeen pentsatze autonomiaren aldera?»* Islamzaleek, bestalde, emakume jujerik, edo medikurik, izan dadin onartzen dute, *«baldin eta emakumeen auziak epaitu edo emakumezkoak sendatuko badituzte»*. Tra-

fikoa zuzendu, edo Armadan aritu aldiz, ezina da!, euren ikuspegitik.

FISen fenomeno, Iranekiko konparazio errazak alde bat, guztiz berria da arabiar munduan. Hirietan da nagusi, Aljer izanik bere nukleorik gogorrena. Herri mugimendua, FLNk noizpait egin zuen bezala eta gerora asmatu ez duen moduan bultzatzen du. Jende pobreaken aldeko solidaritate kanpainak egin ohi ditu eta, ihazko urriko lurrikararen ondoren, islamzaleak izan ziren efikaziaz erreakzionatu zuten bakarrak, jakiak eta arropak banatzeko enpresa nazionalak kamioiak erreikisatzeraino.

Gazteak ditu, bistan dago, oinarri —eta gazte da, txit aipatua den lez, aljeriar populazioaren gehiengo (%60a 25 urtetik behera). Langabeak, deus-gabeak, gobernuaren austeritate politikaren biktimak. Hussein-Dey auzoko 35 urteko Mourad dateke kasu tipiko, edo bederen adierazgarri bat: *«1988ra arte, ni ezerreza nintzen, zatla erretzen nuen, zombreto [90 gradutako alkohola kokakolaz nahasita] edaten nuen, beti borrokan ibiltzen nintzen, kafir [fedegabe] bat bezala bizi nintzen. Gaur hori dena amaitu da, hamdulilah! [laudatua bedi Jauna!]*»

PABLO SASTRE

Bulgariak itxi du Ekialdeko hauteskunde zikloa

Sozialismo errealetik kapitalismo errealerara

1989ko udazkenean aldeketen uhinak astindutako Eki Europako estatuek «mendebal erara» hauteskundeak izan dituzte aurtengo udaberrian. Alderdi komunistak sozialdemokrata bihurtu dira eta hala ere ez dute babes handirik lortu. Gehiengoa Margaret Thatcher-en ideien defendatzaileen aldeko azaldu da.

Bozkatzan lehena Eki Alemania izan zen. Ondoren Hungria, Errumania, Polonia (udaletarako) eta Txekoslovakia; Bulgariak itxi duelarik zikloa. Tartean Jugoslaviako bi errepublikatan, Eslovenia eta Kroazian, ere egon dira hauteskundeetan eta Sovietar errepublika batzutan ere. Albania bakarrik geratu da super-kanpaina honetatik kanpo.

Hauteskunde panorama honetan, Jugoslavia eta Poloniako kasuak berezi samarrrak dira. Jugoslavia estatu bezala desegiteko tinkan dago, eta erreforma prozesua bakarrik iparraldeko errepublika aberatsetan gertatu da. Eslovenian, Milan Kucan-en komunista-ohiek Kucan presidente bezala hautatzea lortu dute, baina oposizioko DEMOS kandidatura nagusitu zen parlamentuan. Bi tendentziak joera nazionalista nabaria dute dena dela eta Serbiarekin ez du inork ezer jakin nahi Eslovenian.

Kroazian beranduago bozkatu zen, eta bertan eskuineko talde nazionalista batek irabazi zuen, Franjo Tudjman ezarritik lehendakari izan, adierazpen antisemita sutuak egin izan dituen general-ohia. Tudjman-en Elkarte Demokratiko Kroaziarra ere serbiarren kontrakoa da erabat.

Polonian Maiatzaren 27an hauteskunde mugen arteko izan ziren. Iaz hauteskunde «erdi-askeak» izan zituzten eta Solidarnosc-en garaipenaren ondoren Ekialdeko lehen gobernu ez komunista ezarri zuen

Jozsef Antall thatcher-zalea, Hungarian garaile.

Tadeusz Mazowiecki-k. Aurtengo udalekoetan ere Solidarnosc-en nagusitasuna erabatekoa izan da. Independent eta sozialistei (komunista-ohiak) %5 xumea baino ez diete utzi. Azpimarragarria da absentsio maila: %60ak ez zuen botorik eman.

Krisian murgildurik, etorkizunean Solidarnosc-en zatiketa emango dela antzeman daiteke, ez baita dirudi beste inondik oposiziorik gorpuzteko gai denik. Honez kero Mazowiecki eta Walesa-ren arteko lehen liskarrak sortu dira. Sindikatuak udaberri honetan kongresua egin zuen eta Lech Walesak hitz gogorak entzun behar

izan zituen bertan, sindikatukideek poloniar politikoaren jauntxo bihurtu nahi zuela deitoratu bait zioten.

Solidarnosc-eko tirabiren gainetik, sindikatuaren ondoan, historiaren jirabirei eskerrak, Jaruzelski presidentea Eki Europako pertsonaia errespetatuaren artean kokatu da.

«Mitteleuropa»...

Aldaketa erabatekoa izan zituzten estatuetan bi bloke desberdin ikusten dira. Batetik, *Mitteleuropa*; Eki Alemania, Hungria eta Txekoslovakian antzerako joerak adierazi ditu hautesleak. Mediterraneoan botok zentzu desberdina izan dute, eta prozesu nahiko bereziak eta istilutsuak gertatu dira Bulgaria eta Errumanian.

Eki Alemanian, bertako partiduek baino gehiago, Mendebaldeko CDU eta SPD erraldoiek egin zuten kanpaina eta Kohl-en kideek lortu zuten garaipena. Aurrerago egindako mugen arteko errepublika egin ziren emaitzak eta bietan komunista ohiek, itxuraldaketa bikaina burutu ondoren, paper nahiko duina bete dute, %15az hirugarren indarra bilakatuz. Iazko udazkeneko iraultza talde bultzatzailea, «Neues Forum» (Foro Berria), Aliantza 90 izenaz auzatu zen eta %2,8 xumea baino ez zuen lortu.

Dena dela, bertako politika auziak Mendebal Alemaniako «atal» baten kontuak baino ez dira honezkero eta bene benetako kanpaina, Lafontaine sozialdemokrata eta Kohl demokristauaren artekoa, hasia da jada.

Hungarian ez zen iaz «iraultzarik» izan. Sistema komunista berak perestroika bizkor eta erabatekoa bultzatuz aldatu zuen

estatua. Merkatu ekonomia nahiko ezarria dago honezkero Hungarian eta desberdintasun sozialak azalean ageri dira jada, aberats «berri» eta esparru pobretuen artean.

Aldaketa giro honetan, Apirilaren 8an ospatu zen bozketa. Aldaketen bultzatzaile nagusiek ez zuten hemen ere gauza handirik lortu eta Foro Demokratiko *thatcher*-zaleak %40az lortu zuen gehiengoa, Jozsef Antall ezarritik gobernuburu bezala. Erdialdeko edo ezkerreko beste taldeak espero baino gutxiago lortu zuten, nahiz eta Demokrata Libreen Aliantzak eta Demokrata Gazteen Federakundeak elkarturik oposizio sozialdemokrataren papera jokatuko duten.

Txekoslovakiaren kasuan zaila da nabarmenki nagusitu den Foro Zibikoaren zentzua zehaztea. Erdi-ezkerreko indar bezala definitu daiteke agian intelektualen presentzia nabaria duen mugimendu hau. Vaclav Havel presidenteak herriarengan onespenez zabala lortu du, hori garbi dago, bestetik joera nazionalistak indarrez agertu delarik Silesia, Moravia (txekera mintzairazkoak) eta Eslovakian (eslovakierazkoa). Jarrera zentrifugoak baretzeko estatuaren izen ofiziala ere bi hizkuntzatan apur bat desberdina da orain. Txekerraz, Txekoslovakia, eta eslovakieraz, Txeko-Eslovakia, nolabait itzultzekotan.

...eta Mediterraneoa

Errumania aparteko kasua da. Gabonetako iraultza-kolpeak Ceausescu-tarren

EKIALDEKO HAUTESKUNDEETAKO EMAITZAK (%)

	zentro- eskuma	zentro- ezkerra	komunista ohiak	nekazal alderdiak	indar na- zionalistak
Eki Alemania (III-18)	44,5	23,5	14,6	6,7	—
Hungria (IV-8)	48,1	29,3	8,5	11,3	—
Errumania (V-20)	5,9	—	67,5 (*)	3,4	7,3
Txekoslovakia (VI-8)	16,0	56,6	15,0	—	1,3
Bulgaria (VI-10)	35,6	—	47,9	8,1	—

“**E**kialdeko zenbait estatutan inflazio maila «hego-amerikarrak jasaten ari dira jadanik”

desgrazia ekarri zuen baina ez beste agintari gehienena. Salbakuntza Nazionalaren Frenteari (SNF) sistema komunistaren estruktura oso osoan bereganatu duela leporatzen zaio. Hauteskundeetan erabateko

gehiengoa lortu ondoren, nazioa berriro giro bortitzean murgildu da eta normal-kuntza politikotik urrun daudela ikusi zen pasa den asteko gertakarietan.

mehatzarien erabilera unibertsitarien protestak isilarazteko Ceausescu-ren meto-dotzat jotzen dute analistek. Ion Iliescu presidenteak dioenez, «faszisten aurka egiteko» egin zien dei probintzietako langileei. Unibertsitariak gaineraturiko epiteitoak, «alprojak eta drogadiktoak», zeinu ezagunen errepikapena dira.

Momentuko egoera ilunaren gainetik, ez dirudi oposizio indar horiek biztanlegoaren gehiengoaren onespenez dutenik, eta

Petre Roman errumaniarra kanpaina egiten Bucarest-en.

Komunismoaren aztarnak birrintzen.

SNF-ren garaipenak erantzunak jaso zituen arren, segurua da Iliescu-k apoio herrikoia baduela hein handi batean. SNF-ren ondoren, Errumaniako bigarren indar bezala Batasun Demokratiko Hungriarra azaldu da, gutxiengo magiar garrantzitsuenen botoka batu dituen erakundea. Iraultza ondorengo hil hauetan hungariarren kontrako bortxakeriak errepikatu egin dira eta gutxiengo bezala Ceausescu-rekin bezala ilun dute etorkizuna Transilvaniako hungria-

rrek, SNF bera ere jarrera errumaniar ultra-nazionalistaren itzalpean ageri da eta.

Bulgarian ere hauteskundeak irabazleak iruzur egitearena deitoratu zaie. Bulgariako «iraultza» jauregi barnekoa izan zen kasik; ustekabea, Berlingo harresia behera zihoan egun berean, Todor Zhivkov agintari zaharra dimititu arazi zuten eta Petar Mladenov gelditu zen gobernuburu. Metamorfosi azkar bati esker, Mladenov beraren Alderdi Sozialista eraldatuak berriak irabazi du bozketan botoen erdia lortuz.

Indar Demokratikoen Batasuna izan da bigarren indarra hauteskundeetan, morokil arraro samarra hau, sindikatuetatik monarkikoetarainoko hutsunean kokatzen bait da. Talde honen ordezkariak, Estatu Espainolean negozioak ditue Simeon exiliaturiko «errege» delakoarekin kontaktuan ere egon dira.

Bulgariako turkiar gutxiengo garrantzitsuak (8.400.000 biztanle bulgariarren artean 1.200.000 turkiar daude) ez du talde

“Solidarnosc-i oposizioa sindikatu bertatik sortu dakioke, ia ez dago beste lehiakiderik”

propiorik aurkeztu hauteskundeetan. Dena dela, Zhivkov-en azken garaian pairatu zituzten neurri diskriminatzaileak baretu egin ditu gobernuak. Klean, aldiz, manifestaldi batzutan turkiarren egozketa ere eskatu dute talde bulgariar nazionalistek.

Mendebaldearen inbertsioak

Europa erdian ireki berria den prozesu honek zein norabide hartu dezakeen ez dago argi oraindik. Sistema komunistak lurrra erori zirenean krisi ekonomikoa izugarria zen jadanik, eta larriagotu egin da orduanik. Polonia bezalako estatu batetan merkatu ekonomiaren lehen mekanismoak martxan ezarri direnean eztanda egin du inflazioak, eta neurri «hego-amerikarrak» izatera iritsi da.

Jugoslavia ere hiperinflazioaren pean dago eta laister eroriko dira seguruenik beste estatu ekialdetarrak. Egoera gehiegi okertu ez dadin edo, mendebaldeak BERD delakoa sortu du, (Berreraikuntza eta Garapenerako Europar Bankua). Ideia «Marshall plan» bezalako batena zitekeen baina proportzio prudenteagoekin. Dirua ez da oparitzen, inbertitu egiten da, eta helduko da ordainsaria jasotzeko ordua. BERD-aren finantziaketan Europar Elkarre Ekonomikoak ezarri du %51a, gero EEBB eta Japonia izanik hurrengo inbertsoreak. Ezarri duten hasierako kapitala 12.000 milioi dolarretakoa da.

BERDaren inbertsioez gain, posizioak hartzen ari direnak honezkero Eki Europa panorama honetan mendebal alemanak dira. Eki Alemania ia osoa entresa mendebaldetarrek «erosia» dute jadanik, eta beste estatuetan ere markoaren erakargarritasuna gaintzezina suertatzen. Erdi eta Eki Europa osoaren germanizazioa aurrera doa, ekonomiko mailan momentuz, baina kultural eta hizkuntz aldetik ere bai behar bada.

LUIS FERNANDEZ

“Jarrera zentrifugoak baretzeko estatuaren izena aldatu dute Txekoslovakian”

Bizkaiko Emakumeen Asanbladak bigarren aldikotz prostituzioa eztabaidagai

EZKUTUKO BIZIBIDEA EGUN ARGIRA

Inoiz baino jende gehiago erakarri du mahai-gainean jarritako prostituzio gai honek. Puri-purian dago. Hainbat korrente feministek ez daukate iritzi zehatzik honi buruz. Prostituzioak galdera mordoa eragiten du baina erantzun zehatz gutxi, erantzunak baino zalantza gehiago. Horrexegatik ekainaren 11ean hasi eta 15ean bukatu den aste honetan hainbat lekukotasun entzun dira, lekukotasun hauetatik ardatz batzuk finkatzeko asmoa dagoelarik.

Jende anitz bildu zen Bizkaiko Emakumeen Asanbladak bigarren aldikotz prostituzioari buruz antolatu ihardunaldietan.

Estatu espainolean prostitutak antolatzen hasiak dira, orain orain-txe mugimendua freskoxea dagoelarik, Bartzelonan, Madrilen eta Kanariasetan. Bizkaiko Emakumeen Asanbladak prostituzioari buruz iaz antolatu zituen ihardunaldien interesa kontutan hartuz eta hainbat galdera zehazteke geratu zirela ikusiz aurten ere bigarren eztabaida hauei bultzada ematea erabaki du.

Europako korrante bi bertoratuz, hala nola Italiako esperientzia Roberta Tatafioreren ahotik, eta Alemaniakoa, Berlingoa bestetik, hainbat sona zuzpertsu duen Barbara Mezingerren ahotik. Bestalde ere, eta agian funtsezko arazoa gehien teorizatu duena, Ekuadorreko Tatiana Corderoren hitzetan esandakoa. Honek emakume prostituta Latinoamerikanoen eta Karibeko egoera non eta Holandan azaldu zizun.

Uztarketa eza

Roberta Tatafiore kazetari feministak behin eta berriro azpimarratu zuen prostituzioak feministengan sortu duen zorabioa. Gai honi heldu nahian feministek hurbiltzeko hainbat era saiatu arren nonbait uztarketa hori sekulan edo gutxitan lortu ez dutela. Eta hurbiltzeko egin diren saioak, Italian bereziki ikuspuntu teoriko batetik egin zirela. Prostituziorako kezka Frantziatik iritsi zitzaizen, 1975ean, Lyoneko zenbait prostitutak, Ulla eta Barbarak ezagunenaren artean, eleiza batetan zuzen eta artez erreibindikapen batzuk plazaratu eta lau haizetara zabaltu zituztenean. Or-

Roberta Tatafiore kazetari feministak behin eta berrriro azpimarratu zuen prostituzioak feministengan sortu duen zorabioa.

duan hasi zen prostituten kontzientzia gauzatzen. Kezka airean zegoela Ipar Ameriketako Kate Millet-ek feministen eta prostituten bi korranteok uztartzeko saioa egin zuen. Uztarketa lehen saioa izan arren Robertaren iritziz Kate Milletek eskuhartze haundiegia izan zuen eta ez zuen ondorio baiezkorrik eman.

Feminsiten eta prostituten porrotaren arrazoiak bat feministen antolakuntza zen, erabat emakumezkoa, eta prostitutek argudiatzen zuten. Bestetik emakume talde hauen artean elakarrenganako lehia zebilen. Prostitutek feministei frustratu huts batzuk zirela leporatzen zieten eta gizonak nola maneiatu ez zekitela. Feministek aldiz, prostitutei «*zuek gizarte patriarkalean txertatzen zarete, hortaz gizonaren erizpide menpean bizi zarete*».

Emakume talde hauen banaketaren arrazoiak, «*gizonen eragina da. Gizonei beti interesatu baitzaie emakumeak eta prostituteak banatzea, beraien artean laguntzarik ez emoteko eta beraien sexualitatea ez gartzeko*», Tatafioeren ustetan.

Sexpertak

Mikrofonoari preserbatiboa jarri zion Berlingo Barbara Merzinger prostitutak berbetan hasi aurretik, «*zeozter egiten hasi baino lehen neurriak hartzea komeni zaigu*» esanez.

Berlingo prostituzio egoera erabat berezia dela baieztatu zuen: Ez dago leku herisirik, ez dago polizia kontrolik, ez dago derrigorrezko mediku-kontrolik, gehienek

Bizkaiko Emakumeen Asanbladako Begoña Goñik:

«Euskal Herrian ez dago mugimendurik»

ARGIA.— Atzerritik ekarri dituzue lekukotasunak. Zein helburuz?

BEGOÑA GOÑI.— Joan den urtean hemengo jendea egon zen. Espainian badago une honetan gai honetan lanean jendea baina lan sakona eginda daukatenak kanpotarrak dira, Berlingoak eta Italiarrak. Denbora luzea daramate horretan.

Bestalde Euskal Herrian ez dago mugimendurik.

A.— Zer iruditu zaizkizue lekukota-

sun hauek?

B.G.— Hemen ez dago espeientziarik. Guk gai honetaz eztabaidatzen daroagu eta zenbait gauza barri beste batzu zahar iruditu zaizkigu. Interes handia daukate eztabaidok. Publikoki hitzegiten delako eta ikuspuntu desberdinak plazaratu direlako gure eztabaida sakontzeko.

A.— Aipatzen den ardatz nagusienetarik bat feministen eta prostituten arteko uztarketa falta da. Hemen nola

dago egoera?

B.G.— Nik uste dut, beste lekuetan gertatzen den bezala, harrera desberdinak daude feminista mugimendu barruan. Badaude emakumeak abolizioaren alde, eta besteak. Une honetan eztabaidatzen ari gara. Ezin esan hemendik ala hortik gabil-tzan. Gainera niri ez dagokit esatea. Bestalde mugimendu feministaren barruan iritzi desberdinak egotea on deritzot. Geure iritziak argitzen ari gara. Ez dago ez iritzi tin-korik.

Italiako esperientziak, Alemaniakoak eta Holandakoak izan ziren mahai gainean jarri zirenak.

ez daukate putazainik, autonomoak dira. Guzti hau Berlingo egoera politiko bereziagatik, Ekialderako eskaparatea den aldetik.

Berlinen feministen eta prostituten arteko uztarketa ematen zela zioen Merzingerrek. «Hori baino gehiago, bion arteko borrokarari esker lege berri bat aurkeztu nahi dugu Parlamentuan, gure ordezkariak Partidu Berdekoak direlarik. Partidu honetan emakume asko dago eta prostituton arazoez kontzientizaturik daude».

Berlingo prostitutak antolatutik dabilta. Barbararen hitzetan prostituzioa profesio osoa da, hortik «sexperta» hitza. Profesioa izanik «emakumeok jartzen ditugu baldintzak, guk erabakitzen dugu zer egin, nola egin eta zenbat denbora iraungo duen». Erabakitze ahalbide hau izateagatik «objetu izatetik sujeta izatera pasatzen gara» zehazten du lau-hizkuntza menperatzen duen prostituta honek.

Sexu-industria

Tatiana Corderok txanponaren beste aldeak erakutsi zuen. Latinoamerika eta kariibeko emakume prostituten egoera Europan hain zuzen ere. Horretarako holandar Haga hiriko prostituzio bizia bilustu zuen. Tatiana hurbildu, konfiantza eman eta hartu egin zuen prostituta hauekin. Libre zeukaten une txikietan, gehienetan hilekoa

zeukatenean, haien lekukotasunak biltzen aritu zen.

Esperientzia hauetatik prostituzioa eta prostitutak argi eta garbi bereizten ditu Tatianak. «Prostituzioa hitzarekin antolatutako sexu-industria ulertu behar dugu, eta prostituta aldiz errealitate zehatz bat daukan emakumea, bere lanbidearen bidez konkretatzen dena, hau da, zerbitzu sexualak eskeintzen dituena. Hau funtsezkoa da prostituzioa bezalako errealitate konplexu bat ulertzeko. Batez ere egitura faktoreak direnean emakumea prostituzio-mundura bultzatzen dituztenak». Honen lotuz ohar bat luzatzen du Tatianak: «Prostituzioa gizarte patriarkalaren ondorio gisa ulertzea egoeraren azterketa mugatuegia egitea da».

Pobreziaren emaztea

Esperientzia bilketa hauetatik Tatianak ondorieztatzen duenez «prostitutek krisi ekonomikoa eta kanpo zorra egunero bizitzen dituzten emakumeak dira, eta zio ekonomikoengatik murgiltzen dira prostituzio mundu horretan. Beraietaz dihardugu pobreziaren feminizazioaz ari garenean».

Mendebaldean prostituzioa, serbitzu sexualen eskaintza, aspaldian egituratutako lan era bat da, azken 30 urteotan ageriago geratu dena. Ez du soilik gogo kapitalista

eta sexista batez funtzionatzen, mendebalde honetako industrian garatu eta zabaltzeko; baizik eta hirugarren munduko emakumeen estereotipoen baliatzen da irudia saltzeko. Hala nola, basatiaren irudia emakume afrikanoari dagokionean, sensualitatearen irudia emakume latinoamerikanoari dagokionean, eta menpekotasunaren irudia emakume asiatarikoari dagokionean».

Holandak emakume exotiko hauek bere kolonia ohietan aurkitu ditu eta Holandara ekarri ere bide paralegaletatik. Horrengaitik dio Tatianak estatu holandesak toleratu egin duela. Orain arte Curacaon emakume kontzentrazio zelai antolatu bat badago. Bertan prostitutak, artista bisado birtarte sartuak, lan egiten dute, oso neurri estuetan. Kontrola handia da, emakume hauen osasuna zaintzeko penizilinen erabilera neurrigabekoa da, eta hiru hilabetez lan egin ostean bere zergak ordaindu beharko dituzte irten baino lehen.

Dirudienez hau entsaio bat besterik ez da eta 92an, EEEk bere barne mugak ireki eta kanpokoak itxiko dituenean, antolatuta dagoen modura ezin izango du jarraitu. Baina emakume hauen beharra bai. Orduan Tatianak uste duenez, Curacaon egiten dena, modu batez edo bestez extrapolatuko dute.

ERMIÑE M. BELAUSTEGIGOITIA
ITXASO FERNANDEZ

Arrantza, gizona eta animaliaaren arteko lehia

ITSASOAREN EGARRI

Arrantza heriotz istripu gehienak sortzen dituen lanbidea da oraindik. Itsasuntzietan gertatu diren aldaketek eragin gutxi izan dute egitura aurreindustrial honen lan harremanetan. Gu geu marinelen etxe horietako batera hurbildu ginen ihardunaldi normalaren berri jasotzeko, arrantzaleekin gertutik tratatzeko eta bere eguneroko kezkaz jabetzeko. Antxoaren kanpaina bukatzen zen egun horretan, aspaldian izandako kanpainarik aberatsena, prezioak zeharo merkeak izan badira ere. Ondorengoa, ordea, jazotakoaren kronika kotidianoa besterik ez da.

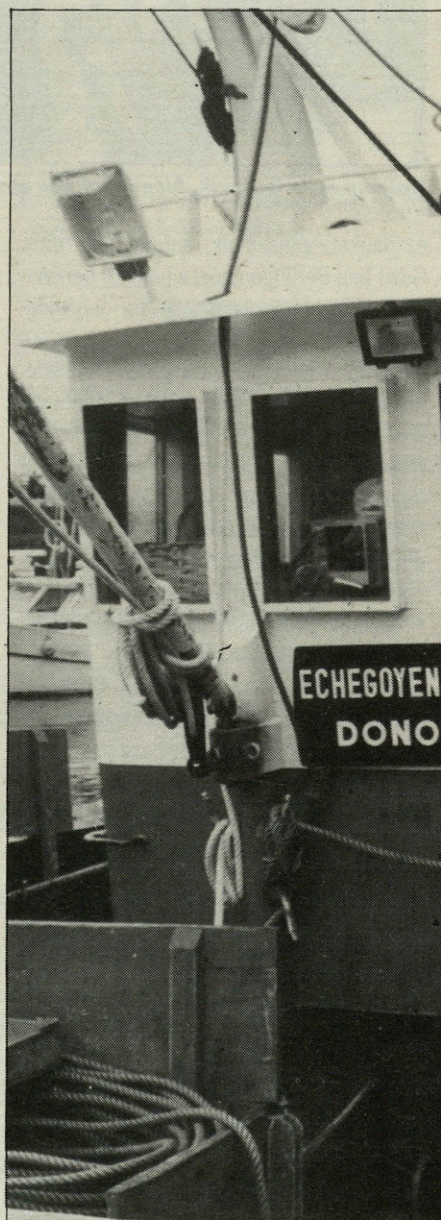
Itsasoak ez dauka erloju beharrik, baina arratsaldeko laurak izango ziren akaso kazetari moxorroturik bi polizoioik Donostiako portura inguratu eta «Etxegoi en anaiak» arranuntziaren bueltan bildu ginenean. Goiz parteko eguraldi goibela baretu egin zen dagoeneko eta eguerdiko lanbroa azkenetan zegoen; hala badere, lehorreko marinelok goardasol baten babesean hurbildu gintzaizkion halako batean, lotsati xamar nonbait, argazki makinaz josirik, arrantzaren ohizko egunerokotasuna flasharen bidez isladatzeko. «Marinel zaharrek goardasola unti batean sartzea suete txarraren seinale dela aitortzen zutela ba al zenekiten?», gogorazi zigun bapatean tripulazioko bigarren buruak erdi broma bailitzan. «Nahi baduzu lehorrean lagako dugu», arrapostu genion segidan egindako faborearen konpensazio gisa edo. «Lasai, motelak, guk ez dugu jadanik honelako esames hauetan sinesten».

Minutu batzu besterik ez ziren igaro «monsieur mon capitain» biboteduna ager-

tu aurretik, bibotea baita kapitainaren traza hobe nabarmentzen duen ezaugarria. Aurkezpenak, irrifarreak, mareoak, irteera. Zazpi marinelek eta patroiak osatzen zuten etxe bihurtutako untzitxoaren familia, beti ere arrantzaren historia hala trabaz nola alegantziaz gozatu izan duen zakur morroia lagun zutela. «Sortu zenetik dago geurekin, zubian beti kieto, gruak mugimenduan noiz hasiko ote diren zai. Ikusiko duzue zelako kalapita eragiten duen arraina usnatzen duenean. Kristoren latosoa da», adierazi ziguten arrantzaleek joaneko bidaiak eskaintzen zien patxada profitatuz. Zakurrak eta mutikoak maiz egon dira marinelen pasadizoetan, itsasoaren pelikulako errugabe eta koittadu bakarrak bailiran. Ai Manoel, Manoel!

Ziztua jo

Untziak atzean utzi zuen portua kaioak ur gainean pausatzen hasi zireneko. Ziztu

berezi baten bidez mekanismo guztia mar-txan jarri zuten, debekaturik dagoen arren guzti denek erabiltzen duten kode baten bitartez, itsasoak ere bere legeak zuzen-tzen baititu. Orduan orduantze, portu atar-ian tripulazioko bigarrenak xuxurlaturiko bigarren esamesa gogoratu genuen biok bazpatean: «Norbaitek ziztua jotzen badu itsasuntzian, haizea ekarriko du». Arratsal-de partea, ordea, lasaia ageri zen, lasaiegia arrainen atsedena momentu batez desegi-teko.

«Baxurako arrantza ez da deus aldatu azken hamarkadaotan», esplikatu zigun kapitainak, «Kapi» tripulazioko kide bilaka-tu ginenontzat. «Zubi honetantxe ikusten dituzuen tramankuluek untziak bezainbat

balio dezakete, alabaina, betidaniko lan artsanala izaten darrai. Sonda hau norue-go da eta sonar-ok ifarramerikarra bata eta japoniarra bestea; lehenak gilatik hon-doraino dagoen altuera markatzen digu brazetan, eta sonarrek, berriz, distantzia erakusten digute metrotan. Nolanahi ere, baxurakoa eskuz egindako arrantza baino ez da, oraindik indarrean oinarritzen bai-ta». «Begira», eten zuen kontramaestre itxuradun «bigarren gizonak», «garai ba-tean harriak erabiltzen zituzten arrain bankoen kokapena igarri eta ur gainera erakarri ahal izateko. Begi bistara egiten zen arrantza eta ilargi gauetan ez ziren ateratzen. Txoriek ere garrantzi handia zuten orduan».

Itsasoak ez dauka erloju beharrik, baina arratsaldeko laurak izango ziren portura inguratu eta «Etxegoien anaiak» arranuntziaren bueltan bildu ginenean.

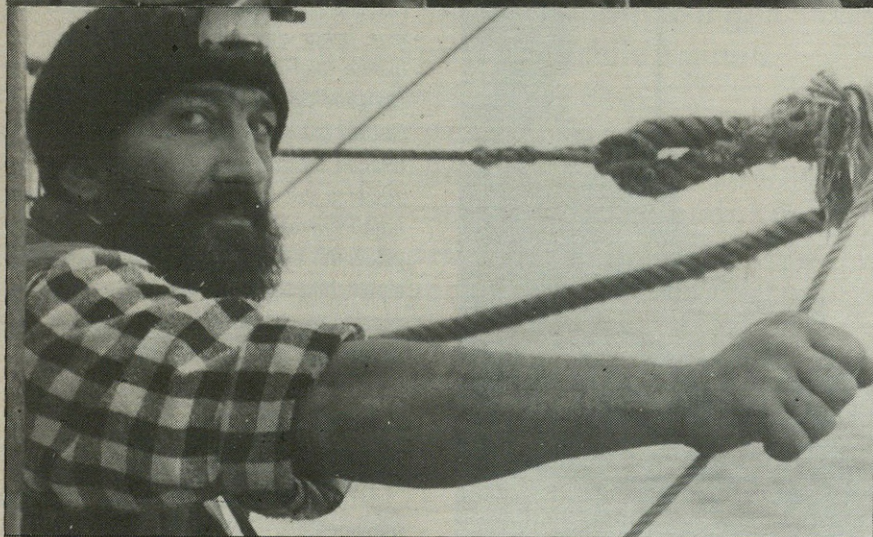
«Cantabrico-k sareta itsasoratu du». Kali-nak horizontea estaltzen zuen izara baten antzera, baina proako marinelen oihu gorrak erne jarri zuen gainerako tripula-zioa, «Kapi» barne. «Begira nola dabilen Nazareth! Zerbait harrapatu duela dirudi!». Motorrak berotu, eta Orioko bankoa igaro ondoren, Zarautzen bildu ginen sekula iku-sibako untzi lehketa estuenaz gozatzeko. «Zaharra, mugi hadi!». Arrantzaleek dei-darka segitzen zuten elkarren artean bar-ko batetik bestera, inork ezer ez zuela en-tzuten jakin arren.

Zarautzeko borroka alde batera utzita, bakardadea, familia eta arrantzaleen bizi-modu gogorrean egin genuen parada, pa-troiak antxoak arrastoa bilatzen zuen hein berean. «Gogortasuna lan ordu finkorik ez izatean datza, baina gustatzen bazaizu se-gi egiten diozu egoskor. Itsasora lan beha-rreretz etortzen dira batzu; ordea, konfida-ntza eta errespetoa ezezik maitasuna ere izan behar diozu beti itsasoari, beldurra atzean utzirik. Bakardadea, aldiz, lana etengabe eginaz ahazten da, itsasoan pen-tsatzan baituzu behin eta berrir, eta itzul bidaian oroitzen gozoak bururatzen ba-zaizkizu ere, arrantzari ekin behar diozu halabeharrez», azaldu ziguten arrantzale gehienek, untzian denetarik mintzo direla aipatu bitartean. «Kirola batzutan, arrain prezioa bestetan, kutsadura, gai franko izaten dugu gure solasaldietan».

Droga bat

Arrantzalea, pirataren gisa, olatuaren mugimenduari kateaturik dago, salitreari itsatsirik, itsas hondoko sekretuei ahora-tua. «Gu, ene ustez, lur gaineko langileak baino lehenago zahartzen gara, bizimo-duaren gorabehera, baina jubilazioa hartu bezain pronto itsasoari loturik jarraitzen dugu, droga kolpetik laga ezin duen droga-diktoen antzera. Itsasoa gutxinaka gutxi-naka utzi beharreko droga da», adierazi zi-gun Getaria bitartean gure «bigarren gizo-nak».

«Listo». «Prest». «Kapi»k aurkitu zuen da-goeneko bere presa, bere Moby Dick tti-pia. Tripulazio osoa arratsalde guztian atzetik ibili ondoren hatzaparretan duena-ren konfidantzaz hasi zen mokaua habail-tzeko asmoz. Itsasuntzia gelditu, grua mar-txan ipini eta berrogeitamabi brazako sa-rea luzatu eta gero, zakurra, portuan iraga-rra bezalaxe, histeriko jartzen hasi zen, zaunkaka jotake guaren lokarria amorru

«Konfidantza eta errespeta ezezik maitasuna ere izan behar diozu beti itsasoari».

Marinelek indar guztiak jarri zituzten tiraka tiraka sare galanta halamoduz jasotzeko gruaren laguntzaz. Bale ala kale?

geure neurriak hartuaz, popa olioz bustiaz, baretasuna erdiestea lortu genuen», esan zigun bigarrenak; «bibotedun horrek hogeitaka urte daramatza itsasoan eta igeri egiten ez daki oraindik», gaineratu zuen geroxeago.

Getariako Arratoia mutur aurrean genuen berriro sonar-a mugimenduan hasi zenean. «Hemen diagu berriro!». Sarea botatzeko bigarren saiakera. Zakurra zaunka hasi zen, baina «oraingoan barruan diagu». «Hor zegok, seguru, hor zegok!». Marinelek indar guztiak jarri zituzten tiraka tiraka sare galanta halamoduz jasotzeko gruaren laguntzaz. Sonar-a itzali ondoren, arrainak ohar ez zitezen bere zarataz, zailantzak eta duda mudak sortu ziren. Bale ala kale. Azkenean bada, kale berria eta Zarautz, Orio eta Donostia alderako itzulia. Kapitain jauna etsita zegoen nonbait: «Egun argiz ez da erraza antxoak harripatzea». Patroiarentzat itsasoa bi etsaien arteko lehiaketa besterik ez da, beti desberdin izaten diren bi arerioen arteko ezinegona. «Arrantza superazio antzeko zerbait da, zuk arrainaren atzetik zabiltz eta bera zuri ihes egin nahian. Lanbide normal batean errutinak irensten zaitu, beti igoal, beti berdin, alizienterik gabe apenas. He-

Frustrazioa

Suerte gutxi Getarian. Zumaian panorama berdina errepikatu zen eta atzera Getariara itzuli ginen. Buelta ematerakoan, solasaldi berri bat, topiko gehiagoren astia. «Emaztea? Lehorreko langileak baino askoz gutxiago egoten gara geure andragai edo emazteekin, baina asteburuetan bakarrik berarekin egotea gusto gehiagoz hartzen dudala uste dut, eta emazteak berak ere bai. Egunero bere gainean alde ezinean egotea... ez dakit!», arrapostu zuen ezkonduetariko batek. «Arriskuak? Lan istripu ugari izaten da, dudarik gabe, baina horretan pentsatzen hasten bazara, akabo. Neronek Azoreseko 28.ean itsasautsi baten kontrako abentura latza izan nuen, baina

bizian ausikiz. Sarea alde batetik libratu eta gutxinaka itsas gainean zabaltzen hasi zen harik eta beste alderdiko berun puska-kin topo egin eta infernuaren gisa heriotzaren tranpa itxi arte. Sekulako espektakulua eratu zuen orla zuriez jositako zirkulu zuriak, janariz beterik barnean. «Herenegun zortzi mila kilo harrapatu genituen».

Sarea azkarregi askatu zen antza. Zakurra estraineko kalearen haserre eta errieten biktima bihurtu zen hainbat egurkadak hartuz. Sare hutsak dakarren frustrazioa ez da erraza disimulatzen. «Mala letxea eragiten dizu», esan zigun kapitainak, arrantzaleek huts hutsik zegoen tranpa eszeptismo osoz biltzen zuten neurrian. Bigarren batean izan beharko, bigarren auke-
ran.

Itzulbidean otorduaren unea iritsi zen. Gazta, txorizoa, tortilla, ardoa, galtzerdi-kafea...

«Ikusiko duzue zelako kalapita eragiten duen arraina usnatzen duenean!».

men, borroka dago, eta errekonpentsa lortzen duzunean jasotzen duzun bizi poza ez du diruak soilik ordaintzen. Egia esanda, gu geu diruaren truke gaude, jakina,

baina xarma hori gabe ez ginateke guztiok hemen egongo». Noski, Ahab kapitaina.

Itzulbidean otorduaren unea iritsi zen. Gazta, txorizoa, tortilla, ardoa, galtzer-

di-kafea («batzutan galtzerdi batekin iragazi edo kolatu behar izan baitugu») eta gainerako guztiak gerlariaren atsedena babesteko. Arraina eta arrantza besterik ez mintzaldietan, Gran Sol inguruko abenturak, norberaren pasarte menturazaleak, itsasoarekiko grina etsitua. «Kapi ez hadi gelditu orain», zioten euskarak jan duen gaztelera kutsatu batean. Inork ez zuen kale berririk nahi, gaueko ordubietan berriro itsasoratuko zirena jakinik. «Baina ez pentsa, ez da hain bizitza gogorra», gogorartu ziguten, hamabost eta hogeitaz tar-tean itsas aparrari so egon den tripulazio kuriosoak Igeldo begi bistan izan baino une batzu lehenxeago.

Portura iritsi ginen azkenik, irten bezain hutsik baina alegantzia inoiz galtzeke. Euren pare bat ordu barru itzuliko ziren; gu geu sekula gehiago ez akaso. Baina hurrengoan, zinez, gordasolik gabe joango gara, marinel zaharren sinesmenei kasu eginez. Oraingoan bera izan baitzen errudun nagusiena, goardasol madarikatu hura.

A.GOSTIN
J.J.PETRIKORENA

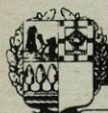
EUSKAL

**EUSKARAREN I.
ERAKUSKETA
OROKORRA**

UŠURBIL

**EKAINAREN 22tik
UZTAILAREN 1era
UDALETXEA**

EUSKO JAURLARITZA

HIZKUNTZ POLITIKARAKO IDAZKARITZA NAGUSIA

ZINKUNEGI
O P T I K A

HERNANI, 4 - 20004 DONOSTIA - Telf. 42 06 24

HONA GURE

ANtza

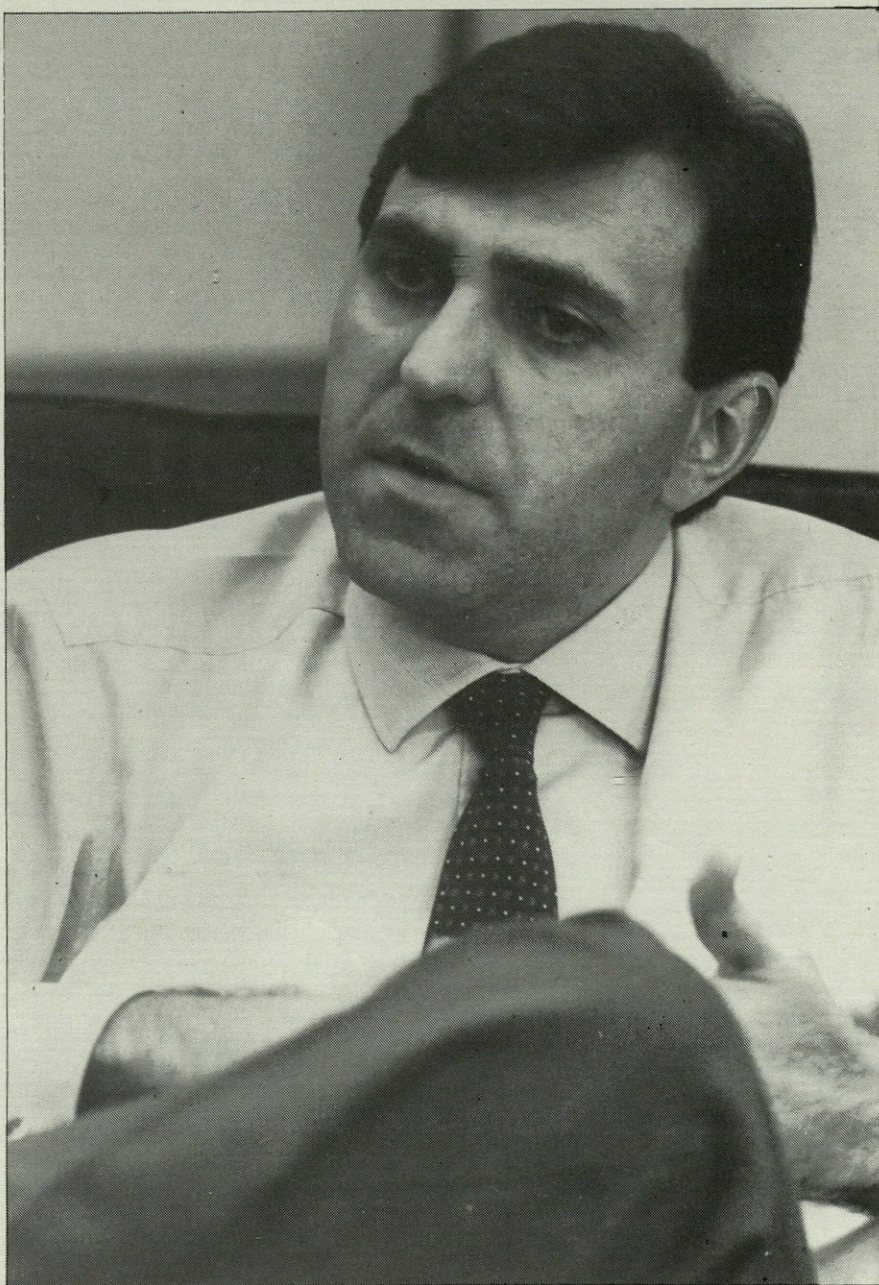
**FOTOKONPOSAKETA
INPRIMATEGIA**

INPRIMATEGIA

*Mundaiz bidea, z/g
20012 DONOSTIA
Tel.: (943) 274711
(943) 274721*

JON AZUA

«Bilboko burtsa atlantiar ardatzeko sarean erabakigune bilakatu nahi dugu»

Jon Azua, Bilboko burtsako kontseilari-zuzendari nagusiak gure etorkizuneko ekonomiaz hainbat klabe eskaini digu: atlantiar ardatza dela, 93ko Merkatu Bateratua, multinazionalen sarrera masiboa, empresa txiki, ertain eta sektore estrategikoen geroa, untzigintzan gerta daitekeen bigarren birmoldaketa... Bilboko burtsak ehun urte bete ditu bestalde, aldaketen ildotik abiatuz.

Iazko urriaren 28an jarri zen martxan burtsaren aldaketa. Zer dela eta?

Baloreen merkatuaren aldatzearekin batera burtsa bera aldatu egin delako, eta zentzu batean, kontratazio eta balore salerosketen sistema osoa. Balore agentzien elkarteak eratu dira burtsan. Hauek elkarre anonimoak dira eta dirutza handia behar dute, inbertsiorako segurtasun lasaia lortuz modu honetan. Bestalde, aginte publikoa osatu da, Balore Merkatuen Batzorde Nazionala deitzen dena. Honekin batera, balore burtsen errektoretza organuak jarri dira martxan. Beraz, burtsaren izaera guztiz aldatu da.

Bilboko elkarte anonimoa adibidez hamar enpresaz osatzen da (BBV, Santander, Hispano, Eurocapital...). Honen kapitala sei bat mila milioi pezeta da. Elkarte honen betebeharrak, merkatua garbia izan dadin zaintzea eta azpiegitura osoa ziurtatzea da, baina, gainera, errektoretza organu hau osatzen dugunok, Eusko Jaurlaritzako Hazienda Departamendurekin batera beste elkarte anonimo bat eratu dugu, Bilbao Plaza Financiera hain zuzen ere. Gure asmoa, Euskadi eta bere gain dagoen makro errejio handiago bateko gune ekonomiko eta finantziaria Bilbo izan dadin bultzako duen edozein proiektu ekonomiko lideratu edo koordinatzea da, eta honekin batera Bilbo Atlantiko aldeko burtsa sarearen buru egitea.

Azken finean, atlantiar ardatzak dakarren aterki guzti hori, instituzioen arteko elkar trukeak, enpresen arteko elkarteak, Atlantikoko komertzio-guneen ligak, azpiegitura eta politika mailako proiektu baterakoak atzean edukita, normalena inbertsioetarako Bilbo erabiltzea izango da. Beraz, burtsak herri honen garapen ekonomikoa bultzatzeko tresna izan behar du.

Atlantikoko ardatzaz mintzatu zarela, zer gerta daiteke Ekialdeko herrietan garatu den alda-

«**Untzigtan planteatzen ari den birmoldaketa berria, aurrekoa gaizki egin zutelako da. Euskadik zigor gogorra jaso zuen orduan, eta ezinezkoa da oraingoa ere beste bat jasan behar izatea**»

keta eta gero? Ez ote dira inbertsioak haruntz bideratuko eta ardatz hau bigarren mailan gertatuko?

Nire ustez Ekialdeko herrien irekierak Atlantikoko ardatzaren ideia garatu du. Duela bi urte ardatzaz mintzaten hasi ginenean, arrisku bat zen Euskadi erabakiguneetatik kanpo geratzea, baina egun emandako aldaketek egoera berri bat erakusten dute. Batetik, London—Milano ardatza Europa erdialderagotu egin da, eta honela Europako periferiaren garapena interesatzen ez zitzaizena lekuz kanpo geratu dira, Lyonen kasuan bezala. Horregatik aipatu da Frantzia kontzeptu berri bat, Europa Latina deitu dena.

Gainera, bestalde, estatuak indarra galtzen hasi direla garbi geratu da. Benetan eraikitzen ari den Europa berrian egunero agertzen ari diren arazoak konpontzeko Estatuak ahalegintasun egoeran aurkitzen direla ikusi da. Oraindik Estatuak Europa ari dira eraikitzen, baina orain kezka ikusi beharrean interesez dakusate errejioen Europa honen eraketa. Estatuak indarra galtzen doazen neurrian Area Homogenoak deitzen direnak hasi dira garatzen. Lombardian, adibidez, ez dute independentzi politikoa aldarrikatzen, baina antzeman dute Bruxelles eta beraien artean zuzeneko kontaktua dela benetan behar dutena, giltzarri ekonomikoa. Honek area homogeneoaren planteamendura bultzatu ditu. Era berdinan, Atlantikoko ardatza area homogeneoa da, oinarrian Oportotik Lyon arte gutxi gorabehera, kontuan izanik gero Britainia Handia ere goian dugula. Beraz, ematen ari diren aldaketek, area hauen bultzada ekarriko dutelakoan nago.

1993an etorriko den Europako merkatu bateratu eta bakar hori dela eta zein neurri hartuko dira? Adibidez, kanpoko enpresak geroz eta gehiago ari dira OPA indartsuen bidez bertako enpresak erosteko edo kontrolatzeko bereganatze eskaintzak eginez.

Ezin da ukatu Euskadiko enpresen jabetze prozesu garrantzitsu bat ematen ari dela. Euskadiren industria geruza oso da interesgarri multinazional baten enpresa baten erosketaren bitartez merkatuan eskua sar dezan. Baina ez da masiboki ematen ari, askoz ere kontrolatuagoa da Estatuarekin gonbaratuz gero. Hemen sarrera askoz ere selektiboagoa da, baina oso garrantzitsua. Konpetibitate aldetik interes handia duten bertako enpresak multinazionalen «*ikutuak*» jasotzen ari dira, partizipazioak barneratu dizkietelarik. Hau, ona edo txarra izan daiteke. Inbertsioa produktiboa bada, ona izango da. Aldiz, espekulatzaile hutsa bada inbertsioa, noski ez da bate-re onuragarria izango. Nire ustez lehen motako inbertsioak egin dira nagusiki hemen.

Gauzak honela, nazioarteko ekonomilari ospetsu bati Euskadik nazio bezala duen konpetibitateaz ikerketa bat egin dezan eskatu zaio eta ekainaren 25 honetarako prest egongo da. Guzti honekin inber-

tsioa nola bidera daitekeen ikus izango dugu, analisi sakon bat egiteko gai izango garelarik (Administrazioak zein sektore lagundu behar dituen, zein ez, kanpo inbertsioak edo multinazionalak zein sektoretan sartu behar diren eta zeinetan ez den komeni jakin izango dugu). Azken finean, Euskadi prestatzen ari da, eta sektore batzutan jada konpetititiboa da eta beste batzutan ez.

Burtsak nola lagun diezkie enpresa txiki eta ertainei, eta zein da hauen atorkizuna?

Gurea bezalako burtsa batek talde handien inbertsio erraldoiak baino enpresa txiki edo ertainen arazoak konpontzeko gai den heinean bideratu ahal izango du benetan etorkizuna. Mota honetako enpresei lagundu ahal izateko bi mailatan joka dezakegu. Lehenik, burtsan finantziazioa bideratuz baina bestetik presioa eginaz legedia alda dadin. Jakin behar da enpresa hauek baldintza fiskal hobeak behar dituztela burtsan egoteko.

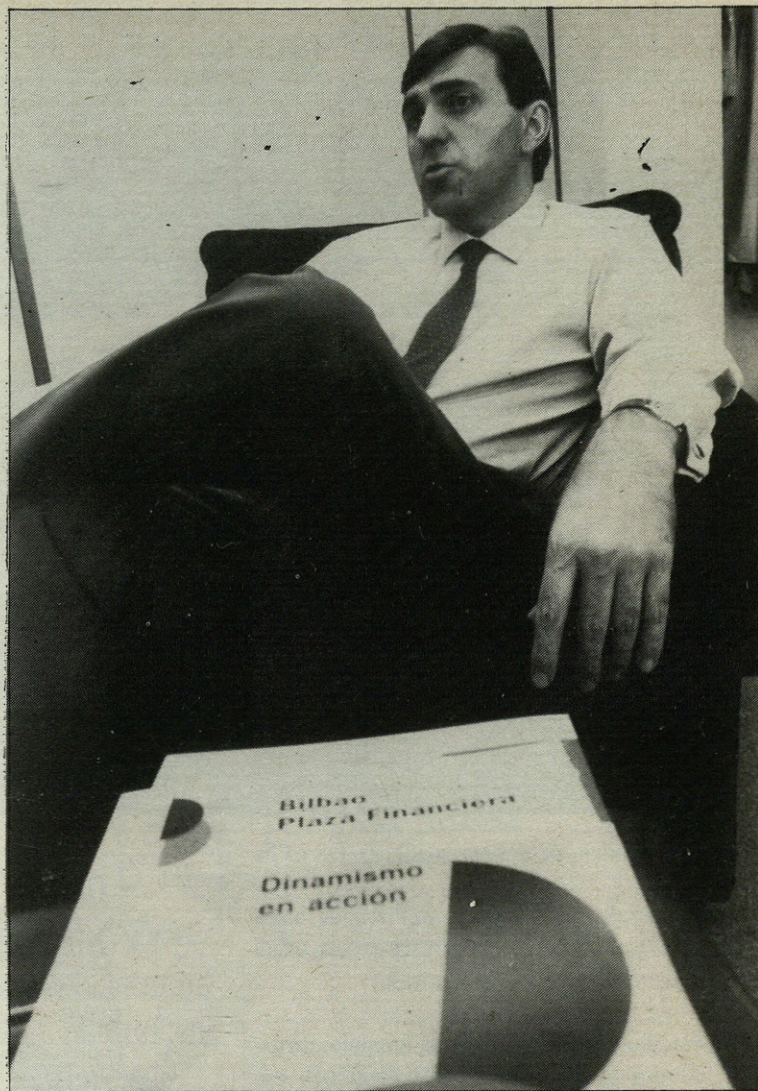
Egun dagoen sistimarekin, enpresa hauen etekinak edo irabaziak IRPF deitzaion inpostuengan gertzen da. Hots, ugazabak ordaindu behar du errentan enpresaren etekina. Noski, enpresaren etekin denak aitortu eta balio hori burtsan agertuko balu, oraindik eta zerga gehiago ordaindu beharko luke. Hala, ugazaba hauek ez dituzte beraien plusbaliak kaleratzen eta ez dute burtsan jokatzeko. Gure asmoa legedi hau aldatzea da txiki eta ertainak diren enpresak ere burtsan ager daitezen.

Nire ustez etorkizun handiena enpresa txiki eta ertainetan dago, baina ez egun ditugun neurri berekoetan. Gaur egungoak txikiegiak dira gehienak, atomizatuak eta familiarteko kapitala dutenak. Lortu behar dena gerenteak, zuzendariak, enpresaren jabegora eta boterera iritsi ahal izatea da.

Mundu merkatu orokor bat dago eta burtsa handietan gertatzen dena, ordu gutxi barru beste guztietan gertatzen da. Azken urteotan, 87 eta 89ean konkretuki, krak txiki batzuk gertatu dira urrian burtsan. Zergatik?

Munduko ekonomia gero eta nazioartekotuagoa bilakatzen ari da. Munduko inbertsore edo agente handienak askotan benetako ekonomiatik kanpo funtzionatzen dute. Krak baten aurretik eta gero, enpresak egoera berean jarraitzen du, baina psikologikoki baloreak erosteari utzi egiten diogu egun bakar batean. Kontuan izan behar da benetako arazo ekonomikoak egon daitezkeela baina arrazoi nagusia sarritan munduko 30 edo 40 boteretsuenek egun berean balore piloa erosten dutela eta hurrengo batean sal ditzaketela da. Modu honetan izugarritzko jeitsiera eman daiteke baina benetako ekonomia ez litzateke egun horretan batera aldatuko. Horregatik gora behera hauek askotan ez daude egoera errealekin bat.

Baina azken denboretan izan diren gorabeherak

«Orokorki, lehenik tradizionalak ditugun industriak berritzera joko du gure ekonomiak. Datozen urteetan, egun garatzen dituen industria berak garatzen jarraituko du Euskadik»

egoera errealean erantzun izan dira. Arrazoi sinpleki azalduz zera izan da: segurtasun handi batez eta denbora epe ertain edo luze batean, errenta fijo moduan, eduki dela dirua, epe laburreko inbertsioen irabaziaren beldur zelako jendea eta nahiago izan luelako ez arriskatu eta diru ziurra eskuratu. Gainera Alemaniaren baterakuntza ere norik ordaindu beharko zukeenaren beldur izan da jendea. Ikusi denean mendealdeko Alemaniak ordainduko duela eta gainera ordaintzeko erreserbak dituela, lasaitu egin da burtsa.

Bilboko burtsak benetan isladatzen al du egoera ekonomiko errealean egoera, eta non-egoera, Bilbokoa, Bizkaikoa, Gipuzkoa ere bai? Non garatzen dira Araba eta Nafarroako ekonomia?

Beno, Nafarroako diruarekin nik uste gero eta erlazonatuago gaudela. Egunez egun gehiago dira hemen inbertitzen duten Nafarroako enpresariak. Orain arte Madriletik pasatzen ziren Nafarroako erabaki ekonomiko garrantzitsuenak. Eta gainera Euskadirekiko Nafarroako norabidea bera ere aldatzen

ari da, ekonomiko, so zial eta politikoki. Eta ez da kasualitatea.

Burtsak ekonomiaren egoera azaltzen du baina noski, ez bakarra. Ekonomia errearen zati handi batek bizkarra ematen bait dio burtsari.

Euskadiko ekonomia aztertuz, kanpoko diruaren sarrera ikusiz, sektore estrategikoen eta beste sektoreen garapena aztertuz, noruntz doa gure ekonomia?

Orokorki, lehenik tradizionalak ditugun industriak berritzera. Datozen urteetan egun garatzen dituen industri lan berak garatzen jarraituko du Euskadik. Pentsaezina da bizitza guztian garatu duen industria eta ekonomia bat utzi eta bapatean teknologia berrietara pasatzea. Burdin—mekaniko sektorea, eta siderugiak jarraituko dute batik bat gure sektore nagusi izaten. Egingo dena teknologia berria sartzea izango da, baina ohizko sektoreetan. Honela askoz ere konpetitiboagoa eta berrituagoa izango da. Euskadi gero eta gizarte modernoagoa izango da, zerbitzuen sektoreak gero eta pisu handiagoa hartzen duen neurrian, baina bai eta ere beste sektoreentzako zerbitzu gehiago (ingeniaría, diseinua, bizitza kalitatea...) eskaintzen den neurrian. Hemen ditugun industrietara moldatu behar dira zerbitzuak, beti ere gure errealitatea kontuan edukiz.

Baina norabide berri horrek zein ondorio dakartza langileentzat? Burtsak lanpostuak sortuko dituen gestio ekonomikoa egin nahi al du eta egin al dezake?

«Atlantiar
ardatzak dakarren
instituzioen arteko
elkar trukeak,
entrepresen arteko
elkartek,
komertzio-guneen
ligak, eta politika
mailako proiektu
baterakoiak atzean
edukita, normalena
inbertsioetarako
Bilbo erabiltzea
izango da»

Nik uste, orokorrean eman beharreko lanpostuen galera emana dagoela iadanik, baina zenbait sektoretan beste bigarren birmoldaketa gerta daiteke, orain dirudien bezala. Baina lanpostuen sorrera orohar, ez da gehiago eroriko, bere garaian nahiko pairatu genuen. Lanpostuak orain hazkunde erreal bat ezagutzen ari dira.

Badirudi beste birmoldaketa berri baten keina egin dela. Zer da benetan atzean dagoena eta zer gerta daiteke?

Untzigtzaren birmoldaketa bortitza eman da eta ohartu dira oraindik ere lanpostu batzuk soberan direla. Hori dela eta beste birmoldaketa baten beharra iragarri dute. Euskadik jaso zuen untzigtzaren birmoldaketa medio zigor gogorra, eta oraingoan, birmoldaketarik eman behar bada, ez daiteke Euskadin eman.

Baina gertatuko da...

Bai, ni beldur naiz baietz. Ni Euskaldunaren itxieraren aurka agertu nintzen bere garaian, eta batzuk pentsatu zuten itxiera horrekin arazoa konpondu zutela, baina beste laku batzuetan utzi zuten arazo bera. Birmoldaketa hura gaizki egin zen. Hala ere, gaur egun, untzigtza baino beldur gehiago ematen didan sektorea siderurgia da. Labe Garaien oso beldur naiz ni. Orain dirutza irabazten ari dira, inbertitzen, baina beldur naiz.

INIGO ODRIA

TXT

Komikia
199

ARGIA

Denborapasa

HITZ GEZIDUNAK

EZAGUTZEN ZENUTENA	↓	INTSEKTU MOTA	↓	MUSIKA NOTA	↓	ANIMALIEN JANARIA	↓	USAIN TXAR	↓	KAPARRAK	↓	
BERTSO EGILEAK		AUTOMATA		LURPEKO ANIMALIA		OHARTASUNA- REN EFENA		JAINKO EGYPTIAR		UZTAI		
↓		↓		↓		↓		↓		↓		
BIZK. NOA	→				IPAR. AUSARTA	→						
BIZK. LEGATZAK					TXORI KAKA							
↓				↓				NEKA IPAR. BEGIRADA	→			
FRUITU MOTA(ERREP.)	→		INTERSEK- ZIOA	→		PISU KITTOI	→	↓				
MUSIKA TRESNA			ESNAI									
↓			↓			↓		OSMIOA IZAN	→		BOKALA BARAZKI LEKADUN	→
KONTSO- NANTEA	→	SAGARROIA	→			↓			IPARRETARRAK	→	↓	
ETZANDA ZEGOENAK		ETORRI ADI- TZAREN ERROA							GOTTINAHIA			
↓		↓						ALKOHOLAREN BUKAERA	→	↓		SUARI DARIO
								ERDI ERDIAN				
JOAN NAIZ AZAL	→			PL. OINETA MOTA	→			↓				↓
				URANIOA								
→			↓		ONDASUN	→						

LETRA BATUKETA

Batuketa honetako letra bakoitzari zenbaki bat dagokio. Zein da bakoitzaren balioa? Zergatik? Ondoko kuadro honetan duzun zenbaki bakoitzaren azpian ipin ezazu bakoitzari dagokion letra. Zenbaki bati letrarik ez dagokionean • ikurra ipini. Koadroko zenbaki baten azpian letra bat azaltzen bada, har ezazu aurrez ematen dizugun laguntza bezala.

SOINUA

+

ATERA

ETXEAN

e	8	7	0	2	4	3	5	1	0
0						U			

EZETZ ASMA

1.- NON EGON DA KOKATUTA QRAIN ARTE AUTOBIAREN AURKAKO AKANPADA?

- a) Areson
- b) Gorritin
- c) Uitzin
- d) Gaztelu enparantzan

2.- HONDARTZARA JOAN NAHIKO BAZENU, HERRI HAUETATIK ZEIN AUKERATU BEHARKO ZENUKE?

- a) Pasaia
- b) Sopela
- c) Heleta
- d) Lizarra

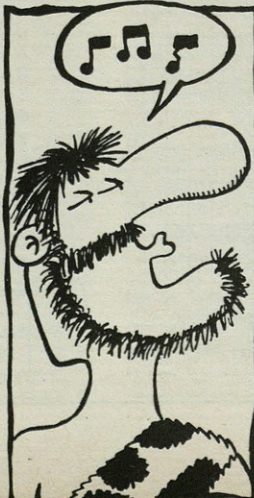
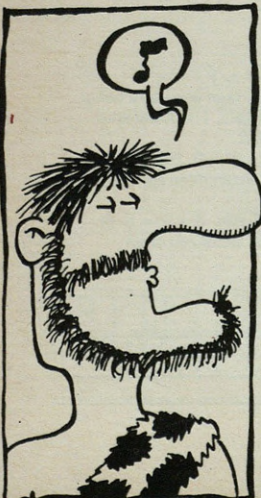
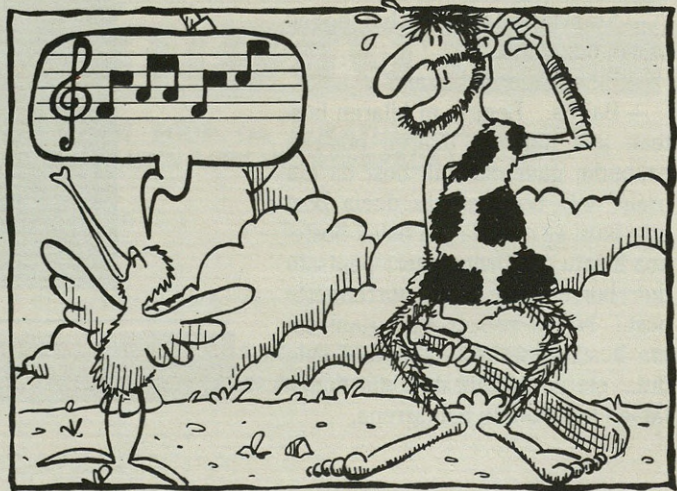
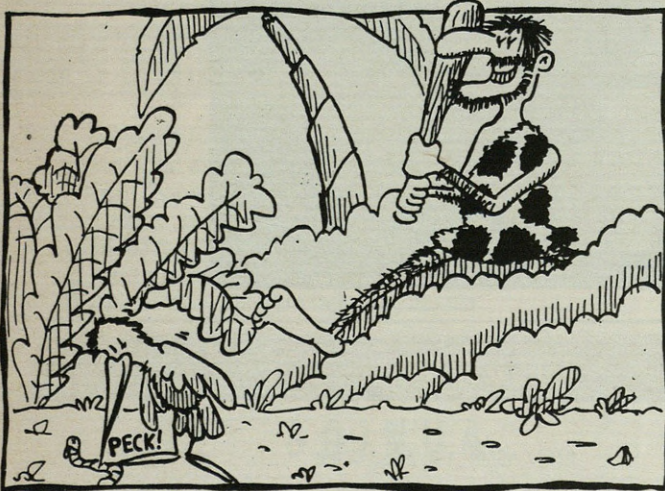
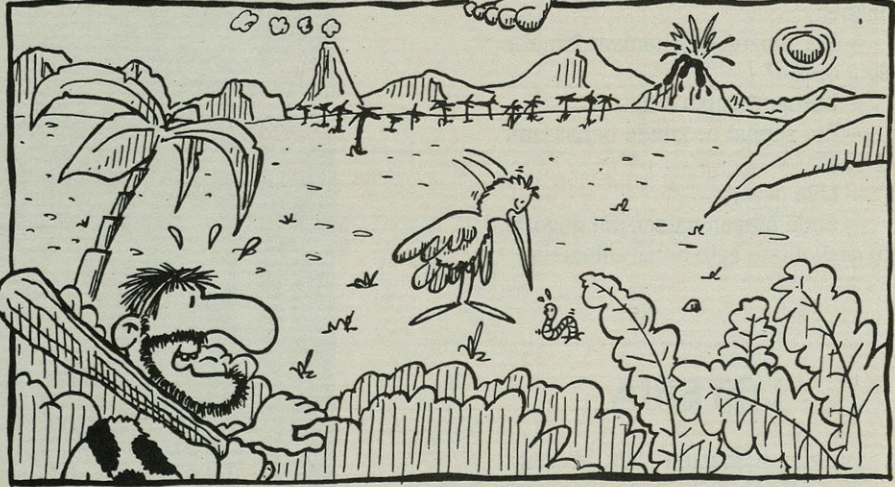
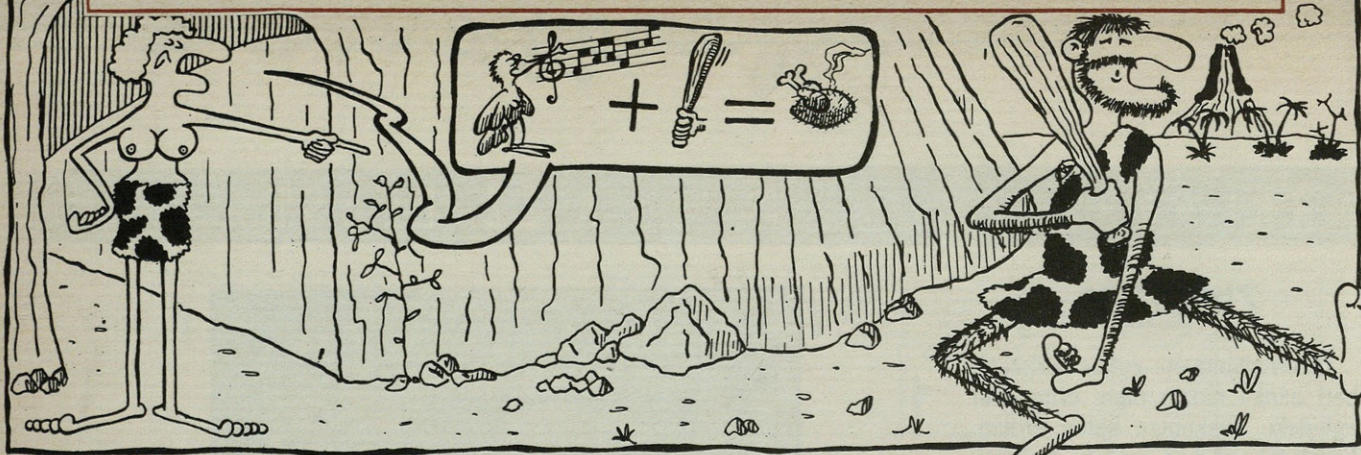
3.- ZEIN IZEN ZUEN «MARKESAREN ALABA»K?

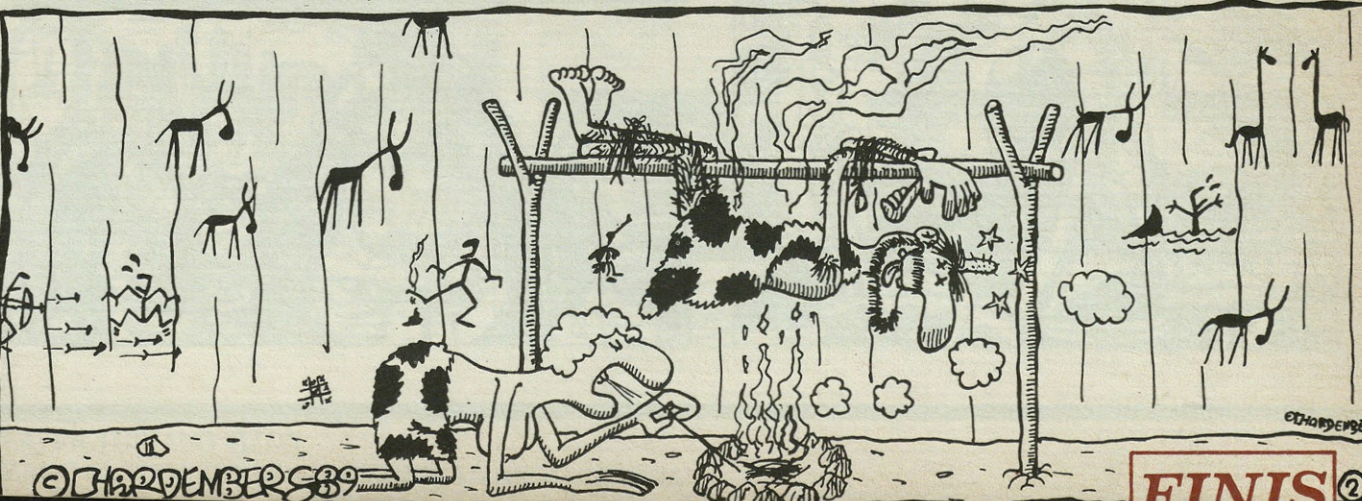
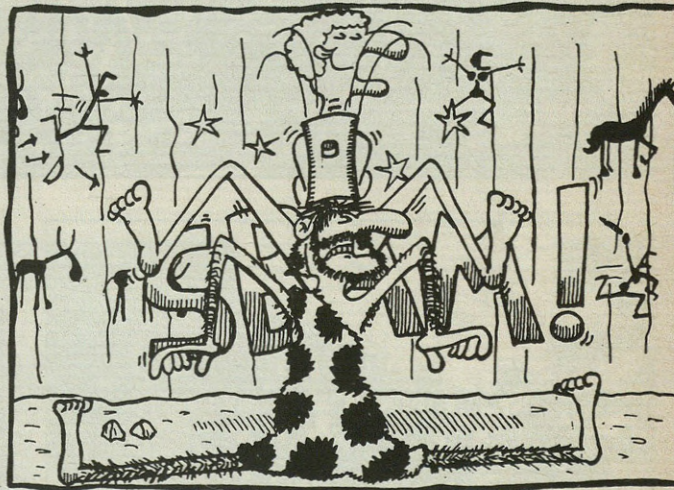
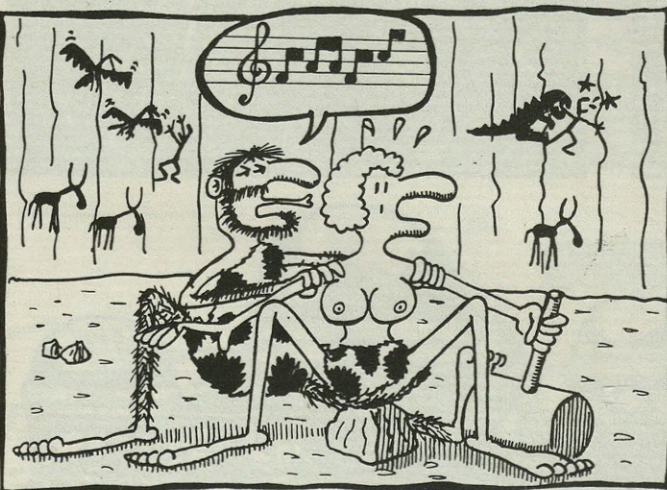
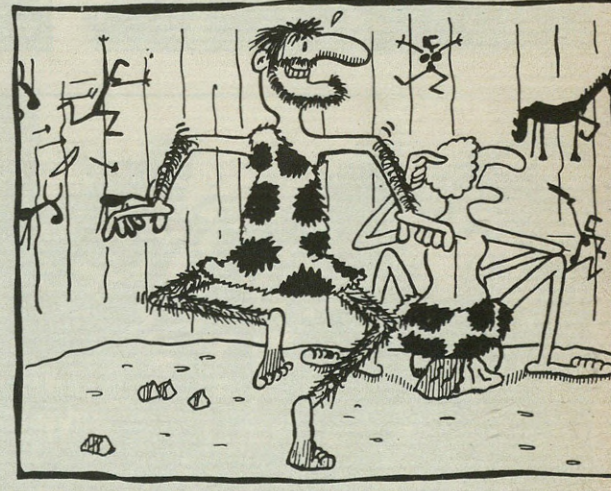
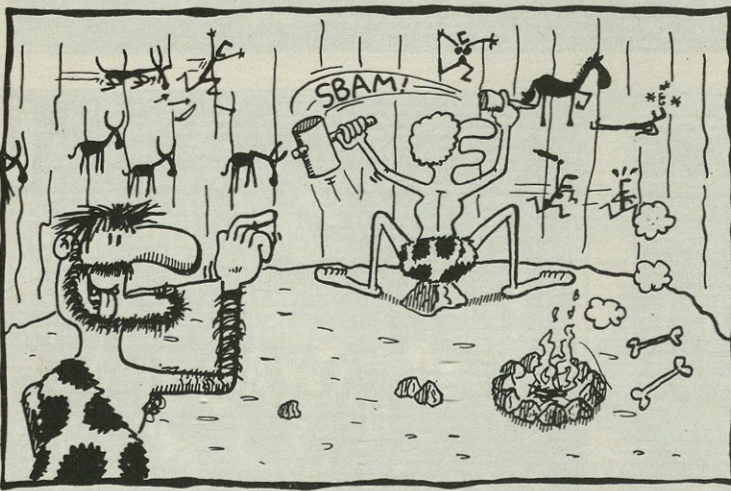
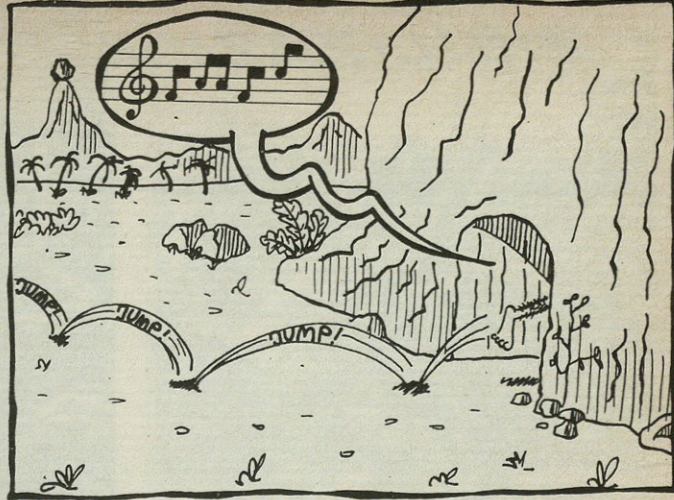
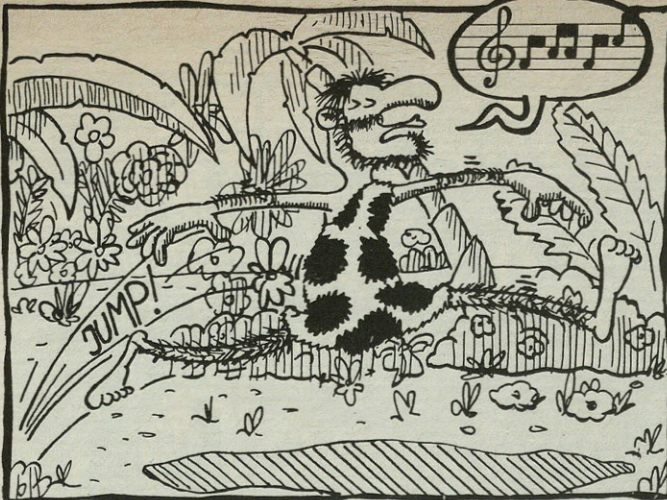
- a) Juana Bixenta
- b) Juanita
- c) Kattalin
- d) Maria Victoria

4.- NON JAIOA DA KEVIN RICHARDSON ERREALAREN JOKALARI BERRIA?

- a) Glasgown
- b) Newcastlen
- c) Birminghamen
- d) Liverpoolen

.	Z	.	O	.	D	.	B	.	K	.	A
B	E	R	T	S	O	L	A	R	I	A	K
.	N	O	J	A	.	O	Z	A	R	R	A
L	E	B	A	T	Z	A	K	.	A	K	I
.	K	O	.	O	I	.	A	S	T	U	N
G	I	T	A	R	R	A	.	O	S	.	A
.	T	.	T	R	I	K	U	A	.	I	K
Z	E	T	Z	A	N	A	K	.	O	L	.
.	N	O	A	.	A	B	A	R	K	A	K
L	A	R	R	U	.	O	N	D	A	R	E

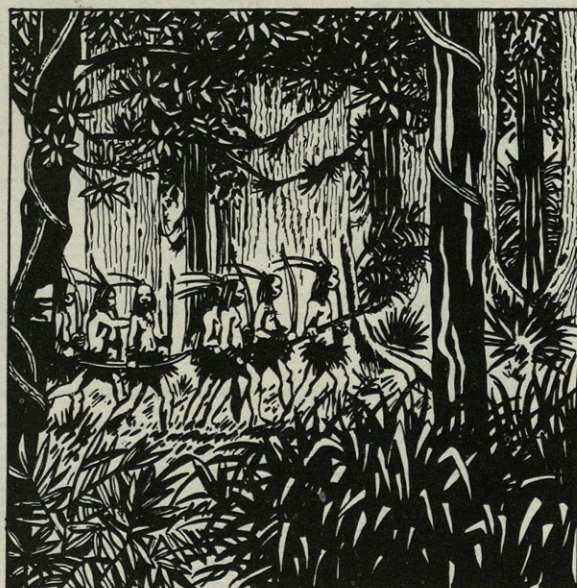

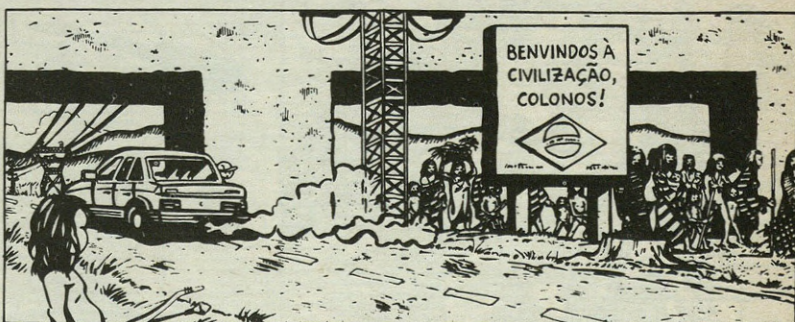
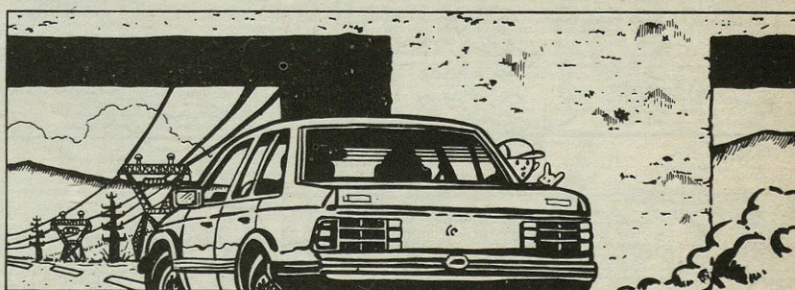
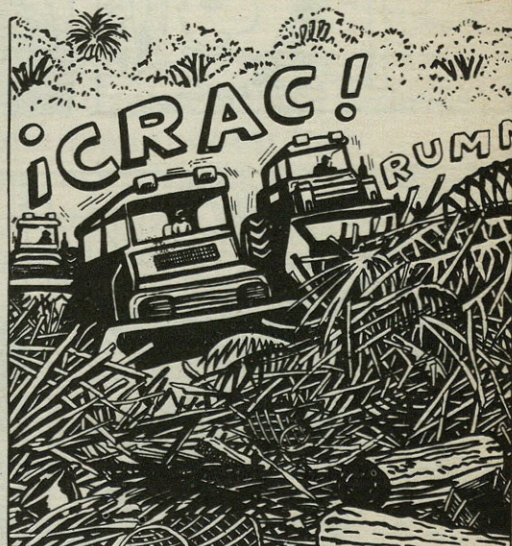
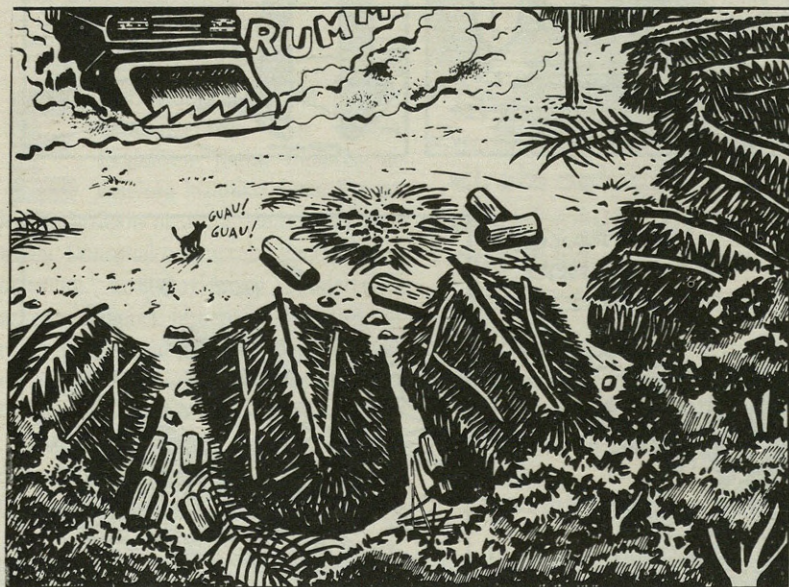

ZIBILIZAZIOA

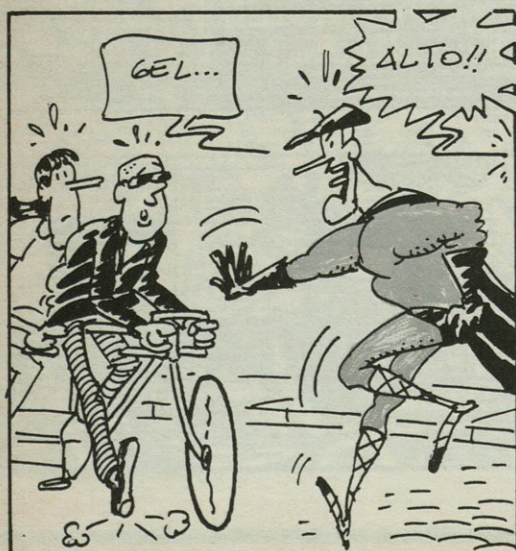
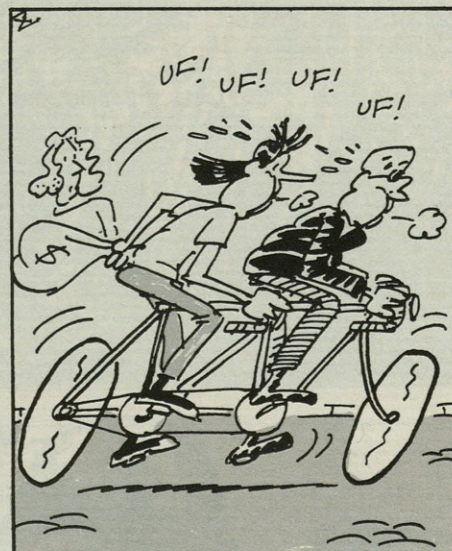
AMAZONIAKO LEKU BATEAN...

SUPERHERTZAINA

Alu + Morau *

Alu + Morau *

Hondartzan ezin kabitu, kerizpea ordaindu behar, hondarra falta, itsasoa zikin samarra eta medusak barra barra

HAU EZ DA HAWAII

Egun hauetan hasi da ofizialki hondartzetako opor sasoia, Ekainaren 15etik Irailaren erdialdera luzatuko dena. Eta polemika biziekin piztu da denboraldia, hain zuzen. Donostiako Kontxako hondartzaren inguruan, Euskal Herriko hondartzarik ezagunena agian, hiruzpalau istilu sortu dira. Batetik, hondarra falta dela, bestetik medusen arriskua dela, eta azkenik alokatzeko estalkien auzia.

Hondarra falta dela Kontxan bistakoa da, aldi berean honen ezkerretara dagoen Ondarretan gero eta hondar gehiago da-

Opor garaian pilaketa izugarriak gertatzen dira euskal hondartzetan. Eguzki izpiak minbizi sortzaile direla dakigu, lasaitasuna ezean edozer topa dezakegula, osasunarentzat arriskuak falta ez direla edo medusaz gainezka dela itsasoa ere badakigu, eta hala ere hondartzara joten dugu tropelean.

goen artean. Hau nola gertatzen den ez dute ikerketek oraindik argitu, baina nonbait Donostiako badiako uraren korronteek hondarra batetik bestera mugitzeko joera dute.

Donostiako Udalak azaldu dituen plan-

gintza batzuren arabera, 200.000 metro kubiko hondar botatzea izan zitekeen Kontxarako konponbidea, guztira 200 milioi pezeta kosta zezakeen operazioa. Udaleko beste zinegotzi batzuk, ordea, funtsagabekotzat jo dute proiektu hori. Edozela ere,

Pilaketa eta zarata. Lasaitasuna aurkitzeko ez dira tokitik aproposena euskal hondartzak.

URETAN SARTU AURRETIK

Bainatzea debekatua

Zarautzekoaren eskubialdea, Erreagako erdialdea (Getxo), Bakiokoa, Isuntza (Lekeitio), San Antonio (Sukarrieta).

Bainatzea ez da komeni

Arrigorri (Ondarroa), Erreagako ezkeraldea (Getxo), Gorlizko ezkeraldea, Laidako ibaia (Ibarrangelua), Laga eskumaldea (Ibarrangelua), Gros (Donostia), Oribartzar (Orio), Uhabia (Bidart).

Kontuz bainatu

Arena (Muskiz), Solandotes (Sopela), Eakoa, Gorlizekoaren erdi eta eskumaldea, Karraspio (Lekeitio), Laidatxu (Mundaka), Plentziakoa.

lana Lan Publiko eta Urbanismo Ministrari-tzaren (MOPU delakoa) esku dago, eta mo-mentuz ikerketarik ere ez da burutu ara-zoa aztertzeke.

Inolako konponketarik egin aurretik, uda honetako hiru hiletan zehar honda-rrak egingo dituen mugimenduak aztertuko ditu MOPUK, Udalarekin egindako akordio baten arabera.

Arazoa zein larria den neurtu ondorer ere ez da egongo dena egina, konponbidea hondarra besterik gabe botatzea izan dai-tekeenik ez bait dago garbi. Batetik, hon-dar mordo horrek soltatzeak badiaren izaera eta korranteetan izan dezakeen era-gina finkatu gabe dago, eta bestetik, bota-tzekotan gaur egun Kontxan denaren ezaugarri beretsuak dituen hondarra topa-tu beharko litzateke eta hori nondik ekarri da koxka. Politikoei aurreratu dutenez Kontxa badia bertako hondotik atera zite-keen beharrezkoa.

Hondar mugimendu eta eskasiaren ara-zoa ez da Kontxan bakarrik ageri. Zarauz-ko hondartzan ere antzerako gertatzen ari da, urtetik urtera hondar gutxiago dago. Defentsa gutxi du Zarautzek itsasoarekiko, eta dike batzu egitea izan zitekeen horre-tarako konponbidea baina ideia ez dute gogoko herrian. Edozela ere, MOPUK he-men ere ikerketak egin behar ditu.

Neurri txikiagoan, Getariako Gaztetapek eta Donostiako Grosek ere hondarra gal-tzen dute. Bizkaian, Bakioko hondartzan ere arazo hau zuzentzeko kostaldea defen-datzeke hesia eraiki du aurtengo denboral-dirako MOPUK. Beste hondartza batzutan kontrako fenomenoak ere badute, Deban, adibidez, hondarra kendu egin behar izan

Aurten ez da oraingoz medusarik ikusi, baina Donostiako udalak sei milioi gastatuko ditu badaezpada

dute asko pilatu bait da aurten. laz, ordea, herri berean zulo handi bat ageri zen hon-dartzaren alde batean eta inguruan baina-tzea debekatu ere egin zuten jolas edo ige-rirako oso arriskutsua zen eta.

Plentziako hondartza: kontuz bainatu behar omen da hemen.

Kutsadura

Hondarraren gorabeheretaz gain, ura-ren egoerak ere sortzen du makina bat arazo euskal kostaldean. Euskal ibaien kutsadura neurriak Europa osoko larrieneta-koen artean egonik, isurki hauek jasotzen dituen Kantauri itsasoa ere zikin zikina egotea ez da harritzekoa. Hondartzarik kutsatuenak, hain zuzen, ondoan erreka du-tenak dira. Hondartza ondoko herrietako saneamendu tuberiak ere zuzenean itsaso-ra eramaten dituzte etxeetako ur zikinak eta hori ere zikinkeria iturri larria da. Hala ere, ez dirudi barnekaldeko isurkien errua denik guztia eta itsaso zabaletik kostaldera heltzen den kutsaduraren eragina hazko-rra dela susmatzen da.

Kutsaduraren zergatiak hobeto finkatze-ko, aldizka Bizkaia eta Gipuzkoako hon-dartzetako urak aztertzen dituen Osakide-tzak, mapa bat osatzeko asmoa du aurten-go datuekin, kostaldeko kutsaduraren jato-rra zuzen eta ez zuzenak ezagutu nahirik. Etxeetako zikinkeria eta zabor industrialen eragin zehatza ere finkatu nahi da, ea zein faktorek duen pisu handiagoa.

Uraren kutsadurak eragindako gaitz arruntenak azalekoak izaten dira. Gorrita-sunak, bikorrak eta hongoek sortutako azalaren argiuneak dira itsasoan baina-tzeagatik jasan beharreko ondorioak. Ez dira larriegiak, baina osatzeko zailak izan daitezke.

lazkoan, dena dela, Gurütz Gorriaren eta sokorristen laguntza gehien sortutako gaia «kutsadura» mota berezia izan zen:

Donostiako Kontxaren inguruan hainbat polemika piztu da aurten.

medusak. Izaki erdi-garden urtsu eta marroixka hauek inbäditu egin zuten euskal kostaldean iaz, eta ez zen izan medusarik ikusi ez zeneko hondartzarik, berdin kutsatuak edo garbienak. Medusak ukitzeak hazkurea eta bikorrak sortarazten ditu eta ez da berez larriegia, baina beren eraginatik osasun postuetara sendatzera joandakoak milaka izan ziren Euskal Herrian iaz.

Medusen agerpena Kantauri uraren berotasun anormalaren ondorio izan zela kaleratu zen une hartan, beste esplikaziorik ezean. Medusek sortutako sikosia ere ez zen makala izan eta Donostian sare erraldoia zabaldu zen Kontxako badiako bazter batetik bestera animaliatxoaren igarobidea ebakitzeko. Itxura denez, efektiboa izan zen neurri hura.

Hondartza sailkapena

Aurten, oraingoz, ez da medusa kopuru ez normalik detektatu Euskal Herriko kostaldean, Osakidetza jasotako azken datuen arabera. Hala ere, Donostiako Udalak iaz bezala medusen kontrako sarea ipini behar du Kontxan. Iazkoa baino sare efektiboagoa izango da gainera, tarte txikiagoa utziko du medusa txikiak ere pasa ez ditezten. Zabaleran, kilometro t'erdia izango du eta sei milioitako gastua suposatuko du sareak.

Medusekin edo medusarik gabe, Donostiako Kontxa da Euskal Herriko hondartzen artean maila onenetarikoa, uraren analisisen arabera. Europar Elkarte Ekonomikoak hondartzak osasun egoeraren arabera sailkatzen ditu eta Bizkaia eta Gi-

puzkoako hondartzetarik seirek bakarrik betetzen dituzte europar direktibak eskatutako ezaugarri guztiak: Hondarribikoak, Donostiako Kontxa eta Ondarretak, Zarauzko hondartzaren ezker aldeak, Getariako Malkorbek eta Debakoak. Sailkapen honetarako iazko uda sasoko datuak erabili dituzte Bruselasean. Beste hondartza batzuk «ezinbesteko» baldintzak betetzen dituzte eta beraz ez dago arrisku berezirik bainuzaleentzat, baina ez dituzte betetzen beste «gomendaturiko» baldintza batzu.

Iparraldeari dagokionez, Lapurdiko kostaldean hondartza batean ageri da kutsadura arazo kezagarri bezala, Bidarteko Uhabia hondartzan. Hondartza honen ondoan Senpereko lakuan sortzen den ibaiak isurtzen ditu urak itsasora eta berori omen da zikinkeria jatorria. Hala ere, oraindik ez da ikerteta sakonik egin.

Beste hondartza lapurtarretan egoera nahiko ona dirudi, nahiz eta datu argirik ez dagoen. Ortzadar ekologi taldetik azaldu digutenez, hondartzaren mantenimendua bertako udalen esku dago Iparraldean eta ez da erreza hauengandik daturik lor-

Osakidetza kostaldeko mapa osatu nahi du aurten kutsaduraren jatorriak finkatzeko

tzea benetako egoeraz.

Europar «sailkapenaz» gain, Osakidetza kaleratu ditu jadanik aurtengo lehen azterketen arabera bainurako aholkuak. Besteak beste, iazko egoerarekin aldagata batzu nabari dira. Adibidez, iaz ez gomen-dagarritzat jotako Zumaiaiko Santiago hondartza bainu librekoa da aurten. Groseko hondartzak ere onerako aldagata eman du, bainatzekoa debekua izatetik oraindik uretan ez sartzeko «gomendioa» besterik ez da aipatzen.

Azken azterketa horren arabera, beraz, bainu askea duten hondartzak honako hauek dira: Arena erdialdea (Muskiz), Aritxatxu (Bermio), Arietarra-Atxabiribil (Sopela), Azkorri (Getxo), Mutrikuko guztiak, Deba, Zumaia eta Getarikoak, Zarautze-koaren ezker aldeak, Antilla (Orio), Gros eta Kontxa (Donostia) eta Hondarribikoak.

Itzalaren ordaina

Hondartzen inguruan beste gai polemikoa piztu da aurten, estalkien alokairuena. Donostian sortu da istilua baina hondartza askotan daude estalkiak alokatzeko, nahiz eta bakarrik puntu batean sortu arazoak bakarrik oraingoz.

Hondartzetan egun eguzkitsuetan izaten den pilaketaren ondorioz, leku eskasia den artean pairatu beharrean, batzuk ordaindutako tarte ziurtatuta izateko pribilegioa daukate, udarako abonoa ordaindu ondoren. Aurreko urteetan protestak egon ondoren, oraingoz prentsan ere toki nabaria lortu da gaiak, eta Eki ekologi taldeak tribunaletara ere eramane du auzia.

Leku publikoaren salmenta hutsaz gain, kostaldean legearen kontrako ere izan daitezke estalkien instalazio hauek, kostaldetik ehun metro baino gutxiagora ezer eraikitzerik debekatuta bait dago orain. Polemikaren gainetik, abonoak salgai ipini ditu Donostiako udalak eta beste herrietan ere ez da aurreko urteetan egindakoa aldatu.

Kontxa bertan eta beste toki batzutan beste praktika edo abusu bat ere ezartzen dute udalek: itzala ere ezin du edozeinek izan, horretarako pagatu beharra dago. Ez dute uzten kanpotik estalki edo sonbrillarik ekartzen, eta itzalik nahi baduzu hondartza bertan alokatu behar duzue, nahiz eta argi dagoen leku guztiz publikoa direla hondartza.

LUIS FERNANDEZ

Azken hilabeteotan jasan duen lesio txarra gainditurik

TORRONTEGI: «BERTOKO SPONSORREZ EUSKADI ORDEZKATU GURA DUT»

Herri Torrontegi berba egiteko 'guka' ari da ia beti. Berak aurpegia emon arren, atzetik Alejandro anaia baitauka. Moto-zaletasuna ere Alejandrok txertatu ziola. Anaiak moto-istripu itzela jasan zuen, elbarrituta geratzeagatik entpresatik bota egin zuten diru-laguntzaren truke. Diru hau dela medio Alejandrok «Ringini» mototzar bat Italiatik ekarri ahal izan zuen. Holan hasi zen 215km orduko abentura, moto-gidari profesional, beti aurrera sekulan atzera jo behar duen ahari batena.

Torrontegi, «Herri» goitizena txikitandik. Plentzia-Gorlizen jaioa Apirilaren 19an, 23 urte, «Aries». 1m 64, 55/56 kg. Begi urdin, ile horidun. 215km-etara irits daiteke 125 zentimetro kubikodun motoarekin. Egun 'Honda' marka darabil. Gaurko Sponsor nagusienak: Repsol, Honda, BBV, Servitrans. Txapelketetan 1984ean hasi zen. Es-

paniako Junior Txapelketan 80-125 z.k. kategorian. Egun «super» kategorian dabil, senior-etik pasa barik.

ARGIA.— Zergatik jauzi egin zenuen zuzenean juniorretik superrera?

HERRI TORRONTEGI.— Gehien interesatzen zitzaiguna mugak zabaltzea zen, Mundukora jotzea ahalik eta denbora labu-

rranean ahalik eta gorenera. Esperientzia lortzeko, diruska gehiago ere lortzeko. Pozik nago nagoen lekuaz baina heldutasun falta nabaritu dut. Berehala igarotzeak ez dit ontzeko aukerarik eman, seniorretako hiru urteek ematen dizuten aukera.

Urte gogorra oso, 1985ekoa. Mundialetarako frogak egin nituen. Ez dago Mundialetako Maila Espaniako Mailarekin konparatzerik, ezta urrik ere! Itzelezko koskorriak hartu genituen.

A.— Nork erabaki zuen batetik bestera igarotzea?

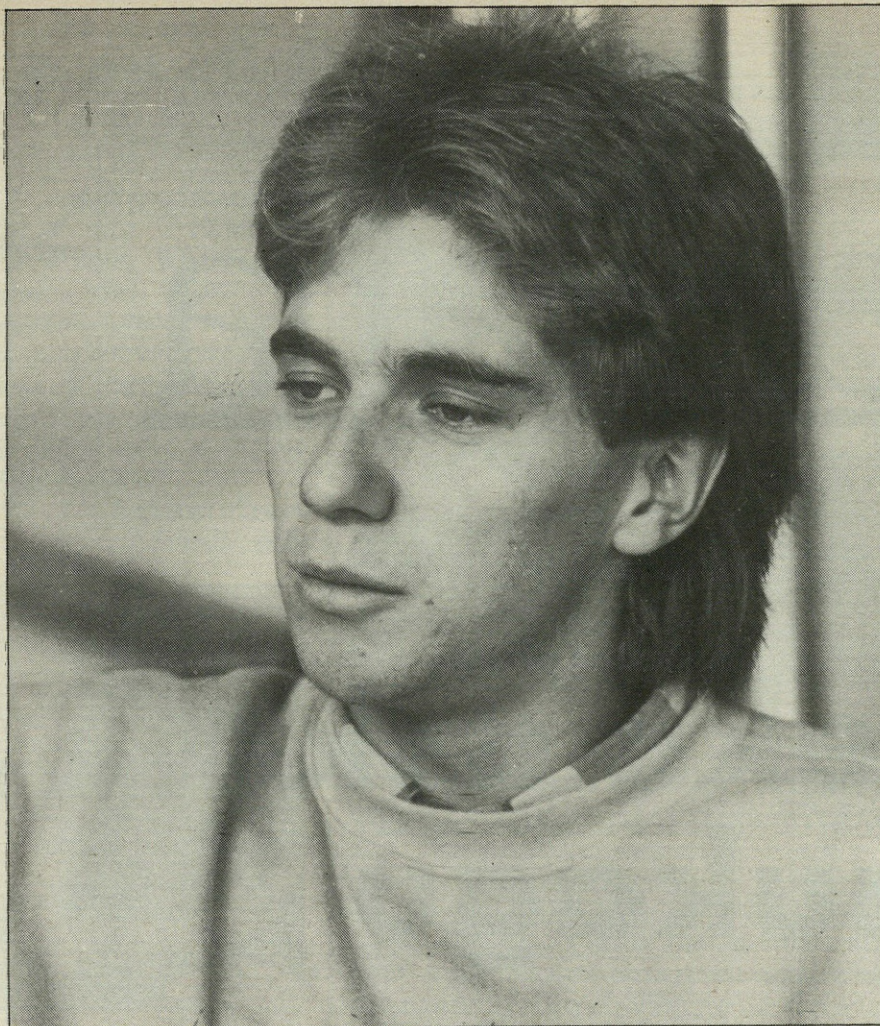
H.T.— Daukadan guztia nire anaiari zor diot, Alejandrori. Berak aholkatu zigun. Lehenik Espaniako Txapelketa, hortik Europakoetara, ostean Mundialetara. Gutxi gora behera berdin kostatuko litzagukelakoan. Matrikulek ez dute piperrik balio. Baina beharrezkoa zaizu sona bat, Espainian ezaguna izan edo-ta lehendabiziko bosten artean egon mundialetan aurkeztu ahal izateko. Hasierako «Ringini»ak balio zidan, baina ostean 36 denbora hoberenak lortzeko ez zidan balio izan. Ez zen konpetitiboa, lehiatsua. Irabaztetik atzean gelditza sano gogorra egin zitzaidan. Irten behar izan genukeen medio gehiagoz baina horretaz gero konturatzen zara.

A.— Jauzketak. Badirudi profesioako arrisku latza dela jauzketa...

H.T.— Nik esango nuke profesioan dugun traumarik haundiena jauzketak direla. Baina gainditzten saiatzen zara bestela ez duzu lasterketarik egiten. Nik azken aldi honetan bolada txarra eduki dut. 89ko bolada txarto hasi genuen. Japonian adibidez, oso txarto jauzi nintzen. Birgune batetan, 60km orduko nindoala, itzelezko zorte gaitzaz. Lesio txar-txar bat daukat orduz geroztik.

Baina Japonian hasi baino lehen buru-

Herri Torrontegi, Jerez-ko saria irabazi ondorengo ongi-etorrian.

hauste ugari izan genuen. Bost egun lehenago emon zizkiguten motoak, normalena hiru hilabete delarik. Bestalde ekipo osoa berria zen, ez genuen elkar ezagutzen eta beharrezkoa da elkar ondo ezagutzea.

A.— Zeure gaitzetik errekuaperatu al zara?

H.T.— Motoz ibiltzeko beste bai, 100 %. Baina ikumena eta indarra ez, 30 %a baino ez daukat, jakina, beste eskuarekin alderatuz.

A.— Zein izaten da moto-gidariaren estualdirik estuena?

H.T.— Primeran zoazenean jaustea, mina hartzea. Estualdia baino amorroa dela esango nuke. Jauzketa batekin dana pikutara doakizu. Niri Japonian jazo zitzaidan legez.

A.— Atzerrian ze nolako harremanak daude «espainolen» artean?

H.T.— Harremana txarra ez da. Baina halere hotz samarra. Norbera norberaren ekipoan dabil, bakoitzak bere sponsorren koloreak defendatuz. Zeu zeure ekipoarekin zaude. Baten batek eskaini diezazuke laguntza, ahal den neurrian, zeuk bezalaxe. Baina ezin esan beste munduko armoniarik dagoenik.

A.— Zeu besteentzat «espainola» zara, ezta?

H.T.— Bai, jakina.

A.— Zeuk Japonian nolabait Espainia-koa zarela esaten duzu?

H.T.— Neuk «Spanish» naizela eta abar diot hasieran, gero «Baskeland» diot, ez? Beti diot, «Basko», «Iparraldekoa».

A.— Besteek ulertzen dute?

H.T.— Bai, bai. Jende askok bai.

A.— Anedoktarik, Euskadikoa zarela esateagatik?

H.T.— Zenbait. Ez naiz zuzen non gerta-

tu zen gogoratzen. Bilbokoak ginela esan genien. Ez zuten ulertu. Nik beti Bilbo diot, Japonian errezago baita Bilbo ezagutzea Plentzia baino. Orduan nik jarraituz «Baskeland». Orduan haiek «A, ETA, ETA». Bizpahiru bider jazo zaigu hau. Galdetzen dizute «Terrorist?». Eta guk ezetz, «No, no!!!». Jendeak Euskalherriari beldur dio.

A.— Seguruenik ea egunero bonbarik jartzen dugun galdetuko ere?

H.T.— Bai, komentatzen dute. Baina nik behin eta berriro ezetz hemen ederto bizi garela-ta, bestelakorik gertatzen dela hemendik. Ni gai horretan ez naiz sartzen. Ezagutzen ez dudalako. Ni ahalegintzen naizena, zera, kanpoko jendeak hau herri zoragarri gisa ikus dezala. Niretzako dena, hots, zoragarria.

A.— Sito Pons eta horrelako pertsonak desberdin ikusten zaituzte?

H.T.— Ez dakit ba! Orain TB-ak beti «El Vasco» esan ohi du. Txantxa modura, «Euskaldun alu hori!» kazetari batek, ezтики esan ere, esan du. TB-ak beti zehazten du, nire izena aipatzearekin batera. Ez dute, adibidez, «Aspar Balentzianoa» esaten. «Geure Aspar pilotoa» baizik. Nitaz ere esan dute «Geure pilotoa, H.T.». Baina nire izenarekin beti zehazten dute. Ez dakit zergatik izango den, bakarria izango naizelako ote? Ni poz pozik.

A.— Nola egiten da sponsorra bilatzeko?

H.T.— Geure penak eta negarrak kontatu dizkiegu entrepresa desberdinei. Ate joika, mila ate ez, miloi bat ateetara jo genuen, hastapenean ezetz borobilak leku guztietatik jasoz. Azkenean beti egoten da baten bat laguntzeko prest. Igaz, BBV-k eskeini zigun. Eta geu poz-pozik. Euskaditik datorren entrepresa delako. Ez da Repsol bezala, zuzenean Madrildik datorrena. Bertoko Servitrans-ek ere sostengatzen gaitu.

A.— Posible balitz sponsor osoa bertokoa izatea gustatuko litzazuke?

H.T.— Egia esan, hemen moto mundua arras apalduta, amatata dago. Oraindik bide luzea daukagu baina iritsiko zaigu eguna ekipo osoa bertokoa izango dena. Ederra litzateke babeslea eta zuzpertzaila be hemengoak izatea. Euskadiko koloreak eroateko moduan. Zaila izango da euskaldun bakarria naizen heinean baina egun batez lortuko dugu.

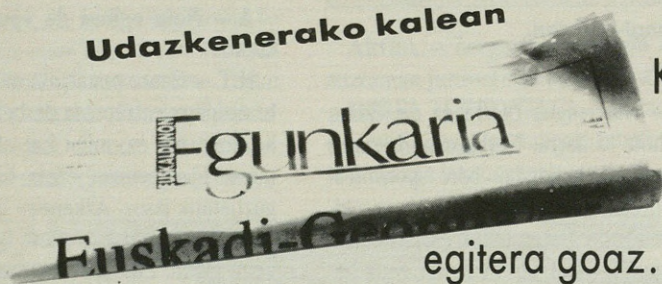
ERMIÑE M. BELAUSTEGIGOITIA

EUSKALDUNON

Egunkaria

Esateko asko daukagu

Udazkenerako kalean

Kalitatezko egunkari
nazional, zabal eta
independiente bat

egitera goaz. Desafio honek zure
laguntza ere behar du. Egun hauetan aurrera eramango
dugun kanpainan parte hartzea eskaintzen dizugu.

Zu ere egunkaria sortzen!

EGUNKARIA SORTZEN: Karmengo Andre Maria kalea 25, behea / 10-12 bulegoak / 20012 - DONOSTIA
Tel. 27 81 01 - 27 18 01

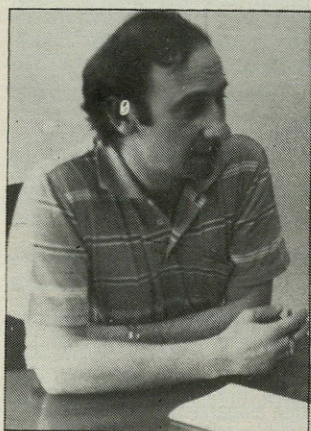
Erranak erran

IREKITASUNAGATIK
EZAGUNA

“Euskal nobelan inoiz ezaguna izango banintz —egia esan kezka horrek ez dit lo egiteko gogoia kentzen—, nire irekitasunagatik ezagutua izatea gustatuko litzaidake, nire leku hori leku guztietan bailegoan, leku guztietan eta inon ez.

Joan Mari Irigoien.

(«UD», 27. zenb.)

POESIA BARRENAK
LASAITZEKO

“ (Bere azken liburuz) Nere barrua lasaitzeko egin dut poema hau. Norabaitera bota behar nituen nere amorruak eta poesiara bota ditut. Gaurengungo gizartearen kritika egiteko beharra nuen.

Pello Zabaleta.

(«Hemen», 90-6-15)

POESIAGINTZAREN PISUA
ARINDU

“Betidanik izandu du euskarak jokaera berexi bat poesiarako. Ezerk eta ugari eman badu gure alorrean poesiak eman duela bistan dago. Orain ematen du pisu handi hura pixka bat arindu ote den. Hala den edo ez jakiteko bakoitzak atera beharko ditu bere kontuak.

Santiago Aizarna.

(«DV», 90-6-11)

HAMASEI TALDE UZTAILAREN 11TIK 15A BITARTEAN

KALE ANTZERKIA PLAZARA
LEKEITIOKO JAIALDIEN AITZAKIAZ

Iazko estraineiko edizioari segida emanez, aurten ere antzerkia nagusi izango dugu Lekeitioko karriken barrena. Lekeitioko Kale Antzerkiaren II. Jaialdiok uztailaren 11tik 15a arte paratuko direla, hamasei bat taldek eskainiko digute beraien muntaiak, kalea ez ezik, portua, hondartza edota eliz atariaren markoan hain zuzen. Mahai inguru batek zabaldu beharreko ihardunaldi hauek, besteak beste, honako taldeok aurkeztuko dizkigute: Maskarada, Bekereke, Mimoplot, TEN, Goloka, Kukubiltxo, edota Trapu Zaharra. Aipatu azkenik, euskal nahiz erdaldun konpainiak bilduko dituen jaialdi hauek lau miloitako aurrekontu batez baliatuko direla, bertako udaletxeak luzatutako diru laguntza alegia.

LANAK BIDALTZEKO EPEA IRAILEAN ITXIKO

BILINTX HAUR LITERATUR SARIAK
DAGOENEO ZABALDUTA

Donostiatik datorkigu notizia. Aurtengo, boskarrenez, «Bilintx» Haur Literatur saria martxan dugu jadanik. Bi sailetan banaturik, A delakoak OHOk haurrei zuzendutako idazlanak bilduko ditu, B-ak ordea, OHOk goi ziklo edo BBBko gazteentzako osatutakoak jasoko lituzke. Irailak 30 bete arte zabalik izango den bidaltze epearen barruan ailegatutako lanak Mikele Aldasoro, Xabier Mendiguren eta Mikel Elustondo (A sailean); J.A. Mujika, Jimu Iturralde eta Mariasun Landak (B-an) juzkatuko dituzte.

□ Remigio Mendiburu zenaren omenez eta Amuitzak Elkartea, AEK eta EHEK antolatuta, Juan Gorriti eskultorearen «Argi Kabia» ikusteko parada izango dugu Hondarribiko Zuloaga Etxean ekainaren 30a arte.

Txutxumutxuka

AZURMENDIREN POEMAK
ETA MANIFESTUA

□ Uztailarekin batera plazan izango dugun Susa 26. aldizkariaren ale separatak (aurreko zenbakian hasitako molde berri honi eutsiz) Joxe Azurmendik 1968 eta 1969 urteetan osaturiko bi lan jasoko ditu. Lehenengoa, zentzurak «Hitz Berdeak» liburutik erauzitako «Manifestu Atzeratua» izenekoa genuke. Bigarrenik, Che Guevararen omenez Cuban argitaratutako poema luzea.

EUSKARAREN AURKAKO
ERASOAK IPARRALDEAN

□ «Ecole du crime» hormetan, eta «assassins, ETA, IK» kristaletan, bezalako pintadez josi zuten maiatzaren 3ko gauean Baionako Polo ama ikastola «G» delako batzuk. Antzeko apaingarriez topatua izan da, orain dela bi aste ordea, Azkaineo udaletxe inguruak, berriro ere G batek graffitia sinatzen zuela. Ez da kasualitatea nonbait beste eraso hau, Azkaineo bait dugu Iparraldeko udaletxe elebiduna bakarra, euskara hizkuntz ofizialtzat duen Herriko Etxe bakarra alegia. Orain arte ekintza puntualak izan badira ere, kezkatzen hasiak dira dagoenako Iparraldeko euskaltzaleak.

JOXAN OIZ

ARRAKASTA HANDIA LORTU DU M-AK TALDEAK IAZTIK HONUNTZ

Kaki Arkarazo: «M-ak taldeak zentzu musikal propioa finkatu du»

Os Resentidos taldeak inguru hauetan eskeini duen jiraz baliatu dira M-ak-ekoak «Gor» izeneko disko berria aurkezteko. Gitarren indarra, musikaren gordintasuna, eta letren zorroztasuna dira bosgarren elepe honen bereizgarriak.

ARGIA.— Ze aldaketa eskeintzen du Gor-ek?

KAKI ARKARAZO.— Soma daitezkeen aldaketak akzidentalak izan dira, nahigabekoak. Gu ez gara profesionalak honetan. Batzutan bizibidea eta M-ak konpajinatu ahal izatea zaila da oso. Egoera honetan dagoen partaideak, logikoa den bezala, taldea uzten du. Halako zerbait gertatu zaigu perkusioarekin, eta baita bateriarekin ere. Jende berri batekin jotzeak izan du zailantzarik gabe aldaketan zerikusia. Ondorioak? Gaur egun egiten dugun musika gordinagoa da, ximpleagoa, zuzenagoa. Ez dugu garai bateko ñabardurarik, ez instrumentu aldetik, ez bestela.

Bestalde, lehen Xabier eta biok betetzen genuen taldeko sortze-lana. Ideiak baino, ederki mamitutako kanta aurkezten genizkien beste taldekideei. Gero nork bere instrumentura egokitzen zuen erakutsitako hori. Gaur egun ia ia berbera aporterazten dugu lauok.

A.— Nolz disko berri honen aurkezpena, promozioa, Os Resentidos taldearekin?

K. A.— Hemen aurkezpenak egitea ez da gozo-gozoa izaten.

Sortu duzun lana ezagutarazteko balio duten neurrian beharrezkoak dira. Beste zentzu guttietan, orde, alperrikakoak. Pentsari eskeintzen zaizkion montaje rutinarioak baizik ez dira, nolabaiteko pintxo-jana ofizialak. Os Resentidos taldea inguru hauetara zetorrela jakin arazi ziguten halako batean. Diskoa piska bat lehenago aterata, kontzertutan elkarrekin jotzea aitzaki polita iruditu zitzaiz-

gun, ohizko aurkezpenetatik ihesian, gure azken produkzioa plazaratzeko.

A.— Zergatik azal hori, grafiko eta titulo hori?

K. A.— Lp-a osatzen duen kantetako bat aukeratzaren dugu diskoaren azal modura beti. Gero horri dagokion grafikoa eransten diogu. Zuloa-n, entsaiatzaren dugu tunelean ateratako argazkiak erabili genituen esate baterako, eta Barkatu Ama-n etxea txikitzen ari den haurra azaldu genuen. Azken honetan gehien gustatzen zitzaizgun kantetako bat «Gor» zen. Beraz, horrek eman dio azala. Grafikoa izenarekin duen lotura begi bistakoa da.

Silaba bakarrek leloen indarra eta inpulsoari garrantzi handia eman diote elepe honetan.

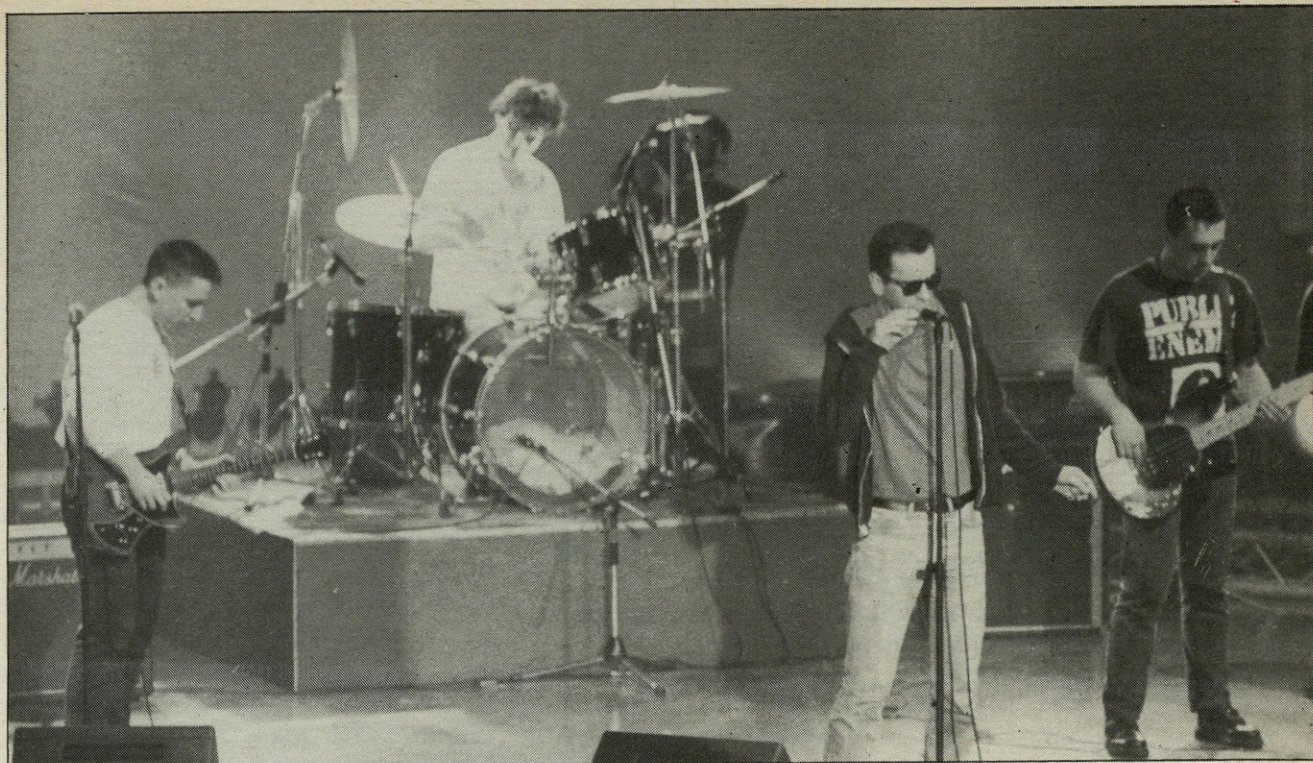
A.— M-ak taldearen eboluzioa nabarmena izan da. Aipatu duzu zerikusirik izan duela bateriak. Joera, gogorretik hasita ere, gero eta musika komertzialagoa egitea izan ohi da. Zuenarede, kontrakoa izan da.

K. A.— Gu komertzialak ez gara sekula izan, baina orain baino biguinagoak bai. Beti ikusi izan dugu geure burua, hala ere, normalean egiten den musika estandarretik urrun. Onerako, txarrerako akaso, ez diogu sekula entzulegoa erakartzeko modua asmatzeari erreparatu. Musika sortzeko dugun moduari baldintzarik ez jartzeak gogorrera eraman gaitu, eta zorrotz izateak publikoarekin harremanak estutzen lagundu digu izugarri. Eboluzioa naturala izan da, ez dago filosofia ezkuturik atzean.

A.— Arrakasta handia lortzen ari zarete...

K. A.— Aipatutako eboluzioak gaitz baino on egin digu. Jendeak leloak, askok baita letrak oso-osorik ere, memoriz dazkizki eta kantatu egiten ditu. Azkenengo singela jotzen hasten garenean jendea saltoka jartzen da. Gauza harrigarria guretzat, alde horretatik ez gara kexu. Plazarik plaza jotzeak asko lagundu digu popularizatzeko horretan.

A.— Nonbait Goierri-Tolosa aldean duzue arrakastarik handiena...

Mikel Irazoki, Kaki Arkarazo, Fernando Leitza eta Xabier Montoiak arrakasta handia lortu dute azken urte honetan.

K. A.— Ordizian ez dugu Fans Club-ik baina oso gutxigatik. Urtero jotzen dugu hango festetan gaztetxean. Horrek izango du ziurrenik eragina. Eskein deza-kegun guztia emateko prest gaude bertan. Bestela ez dugu inguru haietan kontzertu handirik egin. Tolosan pare bat aldiz jo dugu, Ataunen behin...

Bada, hala ere, Andoaindik hasi eta Ordiziraino gurekin nolabaiteko identifikaziorik senti lezakeen talde nukleo bat: BAP, BUKAERA, KARKAXA... Gazte ugari mugitzen duen gune honek izan du, zalantzarik gabe, zerikusirik.

A.— Zergatik «ehun ginen»i bertsio berria?

K. A.— Haserako hura beste garai batean egin zen, taldea ez zen berbera. Transizio momentu batean zegoen M-ak. Diska hartan egin genuen musikak sei hilabete baino ez zuen iraun. Jendeak, taldea aldatzen ari zen heinean, haseran grabatutako hori ezbeste entzun izan du zuzeneko kontzertutan. Guk gure

“Gure musika lehen baino gordinagoa da, xingleagoa, zuzenagoa. Ez dugu garai bateko ñabardurarik, ez instrumentu aldetik ez bestela”

aldetik beti izan dugu zuzeneko hori grabatzeko irrikia. Azken singleko B aldean sartu dugun hori da gure benetako «ehun ginen». Batzuen eritziz Kortatu-rena hobe da. Beste batzuk nahiago dute gure haserako bertsioa. Gu, ordea, pozik gaude egin dugunarekin, kanta gurea da gainera. Jendeak nahi duena esan dezala.

A.— Nola ikusten duzue musika mundua bertan?

K. A.— Taldeen eta musika beraren osasuna oso ondo ikusten dut. Oso multzo polita daukagu Euskadin. Denboraren poderioz taldeak onduko dira, lortuko dute eremu zabalagoa. Dauden organizazioek, enpre-

sek, helburua dirua dutenez, segurura jotzen dute beti, eta horretarako badituzte jendetza erakarriko duten bizpahiru talde. Ez dira talde gazteekin arriskutzen. Beraz, berrien irtenbidea gaztetxeak dira, bestela itxoin beharrean daude. Dena den, aurtengo uda aberatsa izango da oso, giro polita dator-kigu. Gaztetxeak oso baliagarriak dira hala ere, zailtzeko, konfidantza hartzeko. Hala eta guztiz ere, kanporako panorama askoz ere okerrago dago, hau zoragarria da kanpokoentzat, galdetu bestela «Os Resentidos»ekoei.

Hemen badaude aurrera ateratzeko posibilitateak, infraestrutuktura... konfidantza da, be-

har bada, falta dena. Bestela talde berriak oso ondo prestatuta daude.

A.— Ze musika moten eragina dituzue?

K. A.— Gure taldean nor bere kasa dabil, ez gara koadrila-koak, taldeak biltzen gaitu soilik. Entsaizatzeko biltzen gara justu-justuan. Bakoitzak bere gustoa, bere eraginak ditu. Gero abestietan guztiona biltzen saiatzen gara. Hori osasunaren sinale da, ahaleginak ez bait daude sakabanatuta. Aurreko diskotan estilo diferenteak nahastu ditugu. Abesti bakoitzeko bana ia. Gor-en gure zentzu musikal homogeen eta propioa kanta guztietan gauzatzea lortu dugu. Elepe honetan agertzen diren abestien lelorik gehienak silaba bakarrekoak dira, «Gor», «to», «bingo» esate baterako. Lelo motz hauek eskatzen duten inpulsoa, indarra, bada adibidez gure estiloaren ezaugarrietako bat.

GARBINE UBEDA

ITZULPENGINTZAREN NAGUSITASUNAREN ONDOTIK SORMENEZKO LIBURU GUTXI

Haur eta gazte literatura helduen arretaren zain

Haur eta gazte literaturari buruzko erreflesio txiki bat plazaratu asmoz, Lertxundi, Landa, Ormazabal eta Iturraldearen eritziak jaso ditugu, oraindik ere behar den bezala kontsideratua ez dagoen literatur mota honen gorabeherak zehazteko parada izan dugula.

Euskal literaturan arloren batek etekin ekonomikorik ematen badi, hori haurrei zuzenduriko literatura da. Bertan dago liburu produkzio handiena. Egun, Euskal Herrian Erein, Elkar eta Pamiela ditugu argitaletxe garrantzitsuenak alor honetan. Badira kanpoko bi etxe ere bai: Alfaguara eta SM. Hauek orain dozena erdi urte heldu zioten haur literatura euskaraz publikatzeari. Etxeko datuen berri emateko erakuspen gisa esan, Ereinek iazkoan hamasei sailetan banatutako haur literaturaren barnean 36 titulu kaleratu zituela, helduentzako aldiz zortzi liburu soilik. Kanpoko argitaletxei dagokienez, SM etxeak liburu pare bat inguru kaleratzen du urtero, sail bakarra dutela, 'Baporea'. Hauen kasuan liburu bakoitzaren tirada hiru milatik gorakoa da. Erein etxea lau milara iritsi daiteke 'Auskalo' sailarekin adibidez, bestela bi mila ondo jota liburu plazaratzen ditu aldiero.

Saillapenak ez badira denen gustoko ere, haur literaturaren barnean gaztetxoei eta haurrei

zuzenduriko literatura bi bereiz daitezke. Haurtxoen alorra nahiko ase bada, gaaztetxoenak hutsune galanta pairatzen omen du, autore falta nonbait. Dena den itzulpengintza nagusi den literatura mota honetan, sormena sortu heinean, kalitatezko itzulpenak egitea izan ahal da zulo hori beteko duen zubia askoren ustez.

Itzulpen asko

Haur literaturaren produkzio maila xifrei begiratzuz gero argi ikusten da, «letra handiz idatzitako literatura» hori baino de-xente handiagoa dela. Orohar haur eta gazteei zuzendutako literatura itzulpenez gehiago ornitzen da sormenezko lan orijinalaz baino. Elkar-eko haur literaturaren arduradun den Jo-xantonio Ormazabalek argiro baieztatzen du hau, baina hale-re, «itzulpengintza gehiago ego-teak ez du esan nahi, honek sormena zapaltzen duenik». Nolabait esateko literatur mota honetan dabiltzanak gehiegi ez direla aitortzen du Ormazabalek. «Idazleak egon badaude,

agian aukeran gutxi. Baina kontutan hartu behar da herri txikia garela eta honek mugatzen duela. Bestalde idazteko aliziente batzu izatea beharrezko dira; afizioa, irakurlegoa eta baita aliziente ekonomikoa ere -gaineratzen du-. Niri oso normal iruditzen zait idazle batek idazle izatetik bizi nahi izateak». Aspirazioa hau lortzea Euskal Herrian lujo bat da, haur literaturak ez omen du bizitzeko ematen. «Bestalde hemen gabiltzanok betikoak gara. Dena den nik esperantza daukat handik eta hemendik ikusten hasiak diren idazle berriengan».

Gazteen hutsunea

Ormazabalek esan, eta gero Andu Lertxundik baieztatu digun bezala, haur literatura tituluxopean gora behera handiak daude, haurtxoei edo gazteei zuzendutako liburuen artean. «Hor bada go-espektro bat oso gutxi landu izan dena -diosku Lertxundi- haur txikientzako edo helduentzako literatur egiten bait da. Trajedia handi bat dauka euskal irakurleak, 12 urtetatik aurrera helduen literatura irakurtzera pasa behar duela». Bere «Hamaseigarrenean aidanez» liburua adin horretako gaztetxoek irakurtzea astakeria galanta iruditzen zaio Lertxundiri; «hau egiten bada da, justu adin horretan eskaintzarik ez dagoelako».

Mariasun Landa: «Idazle konsagratu askok, helduekin barkatzen ez zaizkien gauzak publikatzen dituzte haur literaturaren barnean»

“*Haur literaturaren aportazio handienetarikoa bat letra handiz idatzitako literatura horretarako irakurleak prestatzea da (Joxantonio Ormazabal)*”

Hutsune honen inguruan Jimu Iturralde idazleak handia dela dio. «Gaztetxoentzat literatura lantzen duten idazleak apur bat lotsaz edo ibiltzen direla esango nuke. Gaur egun gaztetxo batek telebistaren bitartez droga, sexu eta abarreko arazoak ikusten ditu lasai asko. Gero eskolara doa eta han ematen dizkieten gazte litera-

tur liburuak oso langidoak suertatzen zaizkie».

Errazakeria sarri

Mariasun Landa dugu haur literaturan soilik aritzen den idazleetarikoa bat. Aldian aldiko haur literatura idazten duten batzuegan seriotsun falta nabaritzen du. «Idazle askok haur

literatura ariketa moduko zer-bait bezala hartzen dute, edo eta gehiago saltzeko. Errazakerian erortzen gara askotan. Idazle konsagratu askok, helduekin barkatzen ez zaizkien gazuak publikatzen dituzte». Haur literatura desafio literariotzat jotzen du Landak, «oso interesgarria dakioko idazle bati literatura tartean tartean lantzea».

Jimu Iturralde helduen literatura mailan ezagunagoa bada ere, haur literaturan titulua batzuek argitaratuak ditu. Ez ditu sailkapen guzti hauek, literatura banatzekotan, «literatura

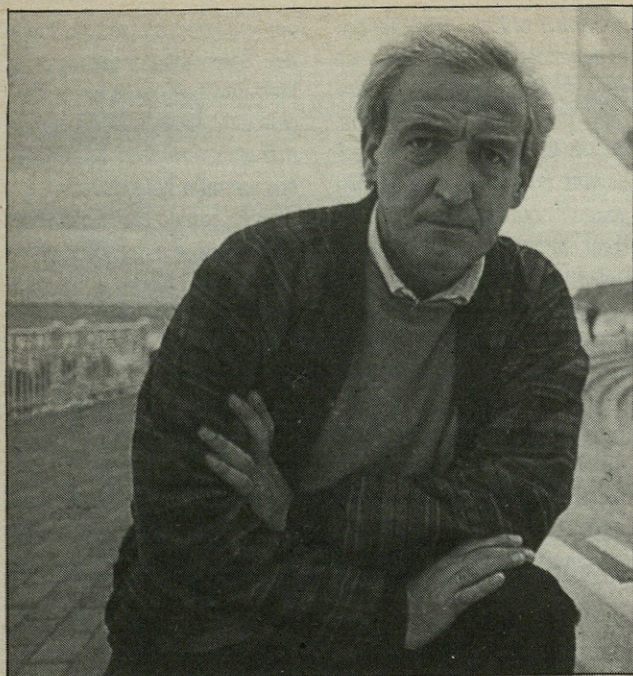
ona eta txarrean izango litzateke». Baina jokuan sartuz, haur literatura izenburua oso zabala dela dio. «Bere barnean mundu ttiki eta diferenteak daude. Nire kasuan mila bide horietatik bat atsegin izan du zait. Ez dut titulu txo hau ere gustoko baina nolabait esateko «errealista» izat jo daiteke».

Helduentzako ekarpenak

Finean, zer eskaini ote diezaioke haur eta gazte literaturak helduen literaturari? Honetan ere molde anitzeko eritziak genituzke. Galdera sakona dela

“*Haur literaturgintzaren inguruan, helduok bakarrik hitzegiten dugu. Ez dakigu benetan haurrek zer pensatzen duten (Jimu Iturralde)*”

“ *Trajedia handi bat dauka euskal irakurleak, hamabi urtetatik aurrera helduen literatura irakurtzera pasa behar duela (Andu Lertxundi)* ”

boteprontoan botatzeko esanda eta erantzuterakoan bi ekarpen ikusten dituela, Mariasun Landaren ustea dugu batetik: «Ikuspuntu praktikoa edo pragmatikoa batetik begirata, esan behar haur literaturak irakurle potentzial bat eskaintzen diola literatura orokorrari. Hau da adituek esaten dutela ez omen dagoela irakurtzeko ohiturarik, %40 bakarrik, eta haurtzarotik hasi behar dela liburu egokien, eta literatura egokiarekin noski. Orduan ikuspuntu zeharo praktikoa horretatik literaturaren etorkizuna haur literaturarengan legoke: gero eta haur literaturazale gehiago sortzea». Beste ikuspuntu literarioagotik abiatuta, Landak umorearen aportunak aipatzen du «nik uste euskal literaturaren hobeto tratatua dagoela haur literaturaren helduenean baino; tratamendu gauzatu, landu eta lortuagoa da».

Bestetik, Lertxundik berak ere bi ekarpen nagusi ikusiko lituzke: «Bata elementu fantastikoen erabilkera, helduen euskal literaturaren oso gutxi landu izan dena. Bigarrena, hizkeraren freskotasuna, horretan lanean ari den jendea (Txiliku edo Ormazabal bezalakoak) benetazko aportunak egiten ari direla». Ez irakurlea ez eta idazleen aldetik ordea, ez omen dago esfortzu honen eza gutzarik Anduren ustez: «haur literaturaren kontuak, txikiak balira bezala jokatzeko askotan, eta ez da horrela, hizkuntzaren garapenean garrantzi handia bait dute».

Irakurlegoa sortu

Hirugarrenik Ormazabalen hausnarketa genuke. «Aportatzen duena lehenik eta behin irakurlegoa da. Ez litzateke literaturarik egongo irakurlerik gabe, baina irakurleok ez dira

Haur literatura: irakaskuntza testuen lantza-muturra

Urteak dira argialetxe arrotzak haur literaturaren plazan agertu zirela, bertako Pamiela, Elkar eta Erein-ekin elkar lehian aritzeko asmoz. Egun hain zuzen, Alfaguara, SM, Anaya edota Edelvives genituzke apustu haren ondorengoak.

Ez dugu ihardungo dagoeneko dextente aipatua izan den erdal etxeek euskarazko esparri honetan sartzeko luketeen lejitimidadeaz, ez zeinek eskaintzen ote dituen fruiturik hobeenak: indijenek ala kolonoek, ez eta azkenok merkatuan eragindakoak aztertzen. Istoria honek dituen alderdi frankotik bati tira egingo diogu hipotesi-galderatxo bat botaz: zein helburu dago ihardun literario honen giblean?

Lantza muturrarena egitea nonbait. Irakaskuntzarako tes-

tuen merkatu txertaketarena alegia. Alfaguaren atzean dugu Santillana, Anaya, SM edota Edelvives (gure fitxaje berriena. Bruño-koak hastekotan daude), guztiz ezagunak dira estatu espainarrean, irakaskuntza testugintza horretan.

Euskarazko testu liburuen merkatuan sendo sartzak suposatzen dituen etekinaz ohartuta eta haur literaturak eragindako estatuko ohizko mailetara ailegatzen ez direla (etekinik sortzen badu ere), azken hauek erakargarri soila bihurtu dira. Irakaskuntzarekin lotuta ez dagoen Aliorna etxe estatalak ematen digu pista etekin maila eskax horretaz konturatuta euskaraz argitaratzeari utzi bait zion. Hauek ez bait dira kausa dela eta aritzen.

J.O.

egiten goizetik gauera, poliki-poliki eskolan irakurritik eta irakurtzeari gustu hartuz, zaletasuna sortuz. Letra handiz idatzitako literatura horretarako irakurleak prestatzea da aportunak handienetarikoa bat». Ez du ikusten bestalde haur literaturaren eragin zuzenik idazleengan, izan ere «euskal idazle asko egongo da haur literaturako hainbat gauza irakurtzen ez dituztenak. Hor ez dut zuzeneko eraginik ikusten, ez bait du halako indarrik gaur egungo idazleengan influentziarik izateko».

Azkenik Iturraldearen eritzia ekarpen honi buruz: «Esan behar da onugarria dela. Gero eta liburu gehiago daude eta, nahiz sormenezko nahiz itzulpenezkoak. Beste kontu bat da kalitatearena. Kantitatea alde batera utzita zaindu beharreko

gauza da kalitatea, batez ere itzulpenetan. Sorkuntzak norberak jakingo du zergatik idazten duen idazten duena. Sorkuntza maila landu gabeko arloa izan da orain arte», ez omen dago gauza handiegirik baina bere ustez aurreratzen ari da: «Galizia edo Katalunian egiten denak ez du hemengoarekin halako alderik». Eragin aldetik ere, onartzen du Jimuk horren falta: «zorionez edo zorritzarrez gure edadean jadanik ez, nahiz eta irakurri eta eza-gutu».

Amaitzeko sortzen zaigun kezka aipatu besterik ez, Iturralde berak konstataurikoa: «haur literaturagintzaren inguruan, helduok bakarrik hitzegtzen dugula. Ez dakigu benetan haurrek zer pentsatzen duten».

LOREA AGIRRE
JOXAN OIZ

Baionako Udako Euskal Unibertsitatea, hemezortzigarrenez, hasteko prest

UEU elkarte Donibane Lohitzunen sortu zen orain dela 18 urte. Hegoaldean zenbait urte igaro ondotik, Iparraldean adar berezi bat sortzea erabaki zen orain dela sei urte. Geroztik urtero talde dinamiko honek gai berriak ukituz bere eragina eta interesa indartzen saiatzen da.

Aurtengo ekitaldiari hasiera emateko Inaki Irabazabalbeitiak, UEUko arduradun orokorrak, aurkezpena egingen du uztailaren 2an goizeko 9etan eta ondoren Xarles Videgainek aintzin solas bat egingen du lehen lanak hasi baino lehen. Gaia, «Ostibarre hazkuntza: hitzak eta gauzak».

Asteazken zehar aztertutako izango diren gaien artean didaktika eta hizkuntza ditugu urtero bezala. Euskara eta matematika arloan Xabier Gaigorri aurkeztuko digu «Haurtxoa» metodo berria. Bestalde Marian Bilbatuak eta Matilde Sainzek «erabileran oinarritutako irakurketa-idazketaren iharduera didaktikoa» eta noiz, nola, non eta zer irakur dezake 12-15 urte bitarteko haur batek euskaraz.

Jesus Maria Olaizolak, didaktika arloan ere, ukanen du aztergai «Mass media erabilera eskolan»; bideoaren bidez Amara Berri eskolako esperientzien berri emango du.

Bestalde Hizkuntza arloan Maiatz eta Susako elkartei-

deek «Literatura Berria» aipatuko digute eta Joxe Antonio Arzeren lanak Juan Maria Lekuonak eta Aurelia Arkotxak presentatuko dizkigute. Hizkuntza sail hortan ere Mixel Bidegainek eta Xarles Videgainek «Alfabetizatzea Zertarako» gaiaren bidez aipatuko digute gaur egun euskaldunen alfabetatzeko prozesuak gurutzatzen dituen oztopoak eta beharrak.

Gai berri batzuk ere

Gai klasiko horietatik aparte berri batzuk sartu dituzte aurtengo ekitaldian. Hain xuxen bertsogintza, natur zientziak eta euskal irratigintza autatuak izan dira. Euskaraz ari diren hiru irratik baitaude Iparraldean, bertsogintza gero eta gehiago sartzen ari baita eskoletan hezkuntza lantzeko momentuan eta natur zientziak eskola elebidunetan euskaraz emandako gaietarik bat izaten delako.

Aurtengo berezitasuna ere Aita Larramendiri egingen zaion omenaldian kokatzen da. Hain

zuzen aurtun bera sortzearen 3. mendeurrena ospatzen dela eta, Joseba Lakanak «Larramendi Hizkuntzalaria» eta Txomin Peillenek «Larramendiren abertzaletasuna» aurkeztuko dizkigute.

Gaueko emanaldiak ere izango dira. Besteak beste «Egunkaria Sortzen» egitasmoaren aurkezpena izango da. Ekialdeko sozialismoaren krisia eta nazionalismoaren berpiztearen gainean mahai inguru bat izango da. Baionako Trumpiel Modernoan euskal afaria ospatuko da. Astearekin amaitzeko J.A. Artzek «Gizon handi bat da mundua eta mundu ttiki bat da gizona» poemaldia ikusi ahal izango da musika eskolako auditorioan.

UEU eta botere publikoak

UEUk Iparraldeko botere publikoekin dituen harremanak oso motzak dira. Urteroko ekitaldia antolatzeke behar duen dirua lortzeko Baionako Herriko Etxera eta Konseilu Orokorretara jo du, baina bi administrazio horiek diru laguntza ukatu diote. Edurne Alegriak, UEUko partaideak azpimarratzen zigun, jaso den diru laguntza, Sarako Herriko Etxetik eta zenbait enpresa pribatutik lortu dela. Baita ere Eusko Jaurlaritzatik honek UEUekin hitzarmen bat izenpetu bait du eta Baionako adarrak diru bat eskuratzen du.

IXABEL ETXEBERRIA

ARGIA

urro sorginek ez zuten akelarrenik egin

(Sorginenganako
jakintza duen
irakurlearen izena
gutunaz)

Agur irakurle agurgarria:
inguruari begiratu zuten
ietza dezakezun, zuk ere
az erakartzeko jende
lmena nabarmena du
zinak gaitzat harturik,
eta mahai-inguruak, sa
buruen bat argitara-
da. Eta, beti, kontu-
te behar du komunikabidean,
prentsa idatzian,
go adibidea.

berri askorik ezin
l, aintzina ez leitu,
so irudia errepika-
zen bidez, sorgin-
ndu gorabehera-
ezki, akelarrea-
kindu nahi nizu.

Euskal Herri-
geraera beza-
ta dago gure
re, aintzina ez
le, aintzina ez
le, behintzat,
baita laudek-
etan parte
hura zaha-
Zehaztasun-
skani ezin
n agertzen
eskrubape-
z (suton-
abel

herri irudik, ez du orduko
errealitateak aldentzen uzten,
dira. Eutsi diezaiogun, bada,
Historiaz aitzeman daiteke-
lanei eta orduko dokumen-
tuei so egirik, akelarreen
izana baieztatu ahal da?
Zenbat ikertari jakintsu-
kin bat egirik, nik ezetz us-
te dut.

Historikoki, arazo hau
txiki batetik dator. XVI.
mendearen bukaeran eta
XVII.aren lehen erdian
"sorgin ehiza" deluriko aldi
mendearen bukaeran eta
XVII.aren lehen erdian
bat meriziko lukene beste
zaio: sorginkeraren delitua
deren interesez gaitzat

zena.
Pixkanaka, malefizio in-
guruak sineskeriak, beste si-
nesmen herriko batzuek eta
elkartzen tradizio «kultoa»
rtarean arketipoa sortuz. El-
berbaldien bidez eta epala-
riek akusatuei ezarritako
tortura saioen bidez eman
abal zen.

Guzti honi, ikerlan luze
bat meriziko lukene beste
zaio: sorginkeraren delitua
deren interesez gaitzat

Nik buruan
penitza hartuk
nire aburua. Aa
ren arloan Cey
lanarenan iza
dot geiegiz
e. Bere eleba
en dodazen
dodaz hen
o luzeratuko
so. Horrega
bi edo hiru ze
na izango oh,
in da abazt
aren aberas
za, solasetan,
akerrea ager
ina: berbaiku
idikatzen o

bertsonaiean
ero, argi argi
gizonaren bi
ekian, berbe
kezan zurratzen euki l
baktartada, bestean,
soaren gogortasuna mende
ratu ondoren, itza
adorea, geroagor, marinen
minduak bihotz maninean
euki leikezan zaurak uer-
tzea. Eta beste zenbat ara-
zo!

(1610-1614 bitartekoak) ze-
hantz-mehatz ikertu ondoren
«amets epidemia» batekin
egin du topo, ez, ordea,
akelarreak egiten zituen
inola lalderekin. Azpima-
ratzekoa da, hain zuzen,
altorpen azterketa, beronek
gogoz eginda zintuditen
altorpenak epaileek espero
zuten arabera moldatuak zi-
rela erakusten bait du.
Azkenik, irakurlea, ho-
nau, allegatu ha-

Dana bildu ezinik, hiru
ke esan gura dodana, neu-
lanagatik

Bizia, zabala, zorrotza.

«PRETENDERS» IZEN AZPIAN IZKUTATURIKO ANDEREA

Chrissie Hynde-Pretenders, azken diska

Taldearen izen kolektiboa utzi eta bakarreko ibilbidean hastea izaten da ohizkoena musikaren inguruan, batez ere taldeak ospea lortu ondoren. Chrissie Hynderena ordea, guztiz bestelako kasua da. Bera izanik *Pretenders* taldeko arima eta hasieretatik gelditzen den bakarra, fidelitasunez gorde du orain hamairu urte lehen diska kaleratu zuen taldearen izena.

Historia luzea eta diskografia urriko taldea da «Pretenders» (hamairu urte, bost diska). Oraingoan, lau urtetako ixilunea pasaturik *Packed* azken lana aurkezten eta bul-tzatzen ari dira biraren bidez.

Eta guzti horren atzean emakume bat dago, Chrissie Hynde. Ahotsa, kitarra ritmiko, musika eta testuak bere eskutan egoteaz gain bera izan baita taldearen hari etengabe bakarra. «Pretenders»ek fama lortu zuenean segidan hil ziren (1982-83) taldeko bi partaiade sobredosiz (James Honeyman-Scott kitarra jolea eta Peter Dinklage baxu-jolea) eta harrez gero aldaketa ugari egon dira musikoen artean. «Elkarrekin (Honeyman eta Dinklage-ekin) soinu berezi bat asmatu genuen eta hori ez da aldatu disketan zhear. Izena gordetzen badut fidel-tasunagatik, talde izatearen asmoarekiko atxikimenduagatik egiten dut» adierazi du kantariak.

Orain urte batzutako bere argazkiei bare egiten badie ere, ez da gehiegi aldatu Hynde-ren itxura rockeroa eta *Packed*eko kantetan ere aspaldiko garaietako agresibitate aurki dezakegu. «Agian aspalditxo ez nagoelako haurdun izango da -komentatzen du-. Amatasuna rock'n'roll jarreraren heriotza segurua baita». Ekologismoaren militantea eta barazki-jalea da Chrissie Hynde eta, musikaz hitzegitea gustatzen ez zaionez, berehala jakinerazten du hori min-tzagai alternatiboa proposatzeko edo. So-biet Batasunera ere joana da Annie Lennox, Peter Gabriel eta beste rock-star batzuekin bertan Greenpeace ezagutarazteko.

Bere musika-lanetan nolanahi ere, ez da-go jarrera horien aztarna haundirik. Azken

diska Mitchel Froom modako produktoreak burutu du Los Angeles eta New York-en eta Billy Bremner kitarrajole bikaina ere berta-ratu dute. Guzti horren arrazoia C. Hynde-berak ematen du «Kantak ni neu dira, politi-ka guztiak baino serioagoa da hori».

Kontraesanak kontraesan eta negozioak negozio, zer entzunik badute Pretenders taldeko segitzaileek.

J.M. HERITZ

Zipristinak

BASAKERIAREN AURKAKO DEIA

□ Carpentras herriko hilerri judutarraren kontra egindako erasoaren ondoren, ba-sakeriaren kontrako deia sianu duten ho-geitamar idazle, argitaratzaile eta artista plastiko frantziarrek. Bortxaren eraso berri honen kontra «lan kritikoa» proposa-tzen dute, hiru ardatzen inguruan: memo-ria («gertatu dena ulertu»), ikuskizuna («ikusentzunezko komunikabideen profa-nazio orokorraren kontra burrukatu») eta hizkuntza (gero eta pobreagoa den hiz-kuntza zaindu).

GRETA GARBOREN BIOGRAFIA DEBEKATUA

□ Orain egun gutxirarte aktorea fama-tuaren oinordekoek ezetza agertu badute ere, laster kaleratuko da Antoni Grono-wicz-ek egindako G. Garboren biografia. Simon & Schuster argitaletxe amerikarra-ekin hitzegin ondoren akordioa (batez ere finantzieroa) sinatu dute baldintza ba-karrarekin: liburuetan oharra agertuko da esanez Garbok publikoki adierazi zuela ez zuela inolako harremanik izan A. Grono-wiczekin.

LIBURUDENDA TXIKIAK DESAGERTZEAR

□ Hori da behintzat Frantziako Kultura Ministrariari aurkeztu berri dioten txoste-netik ateratzen den ondorioa. Liburu-sal-tzaileen ustez argitaletxeekiko menpeko-tasuna da egoera honen funtsezko arra-zoietako bat eta liburuaren prezio bakarra ezarri zuen Legeak alde onak izan arren aparteko neurriak hartu beharko lirateke.

Zinema

Zur eta lur

● Lehengo astean estreinatu zen gure artean iazko Donostia-ko Zinemaldiari bukaera emateaz aparte bertako filme onena gertatu zen **Queen of hearts** (Reina de corazones) filme zoragarria. Jon Amiel zuzendariak lan borobila lortu du pantaila handian burututako estraineko lan honetan, lehendik ere makina bat filme egin baitzuen telebistarako. Pelikulak Italiatik Estatu Batuetara ihes egiten duen bikote maiteminduen eta hurrengo belaunaldien historia kondatzten ditu umorez jantzitako tono melankoliko batean. Lehen begiradan, John Boorman zuzendari britainarrak orain urte batzuegindako «Esperanza y gloria» filmearen traza dauka, ikusteak pena merezi duelarik. Jon Amielek zuzendari hoberenari zegokion saria erdietsi zuen iaz Montrealgo Zinemaldian.

● Robert de Niro pantailara hurbildu da berriro komedia batekin. Sean Penn aktorearekin oraintsu antzestutako «Nunca fuimos ángeles» erdipurdikoaren ondoren, Janet Fondari laguntzen dio Martin Rittek zuzentzen duen **Cartas a Iris** honetan. Fil-

«WHITE HUNTER, BLACK HEART» EASTWOOD VERSUS HUSTON

Zuzendaria: Clint Eastwood. **Aktoreak:** Clint Eastwood, Jeff Fahey, George Dzundza, Marisa Berenson, Alun Armstrong, Richard Vanstone. **Gidoia:** Peter Viertel, James Bridges, Burt Kennedy.

Errealitatea eta fikzioa sarritan nahastu dira zineman bien arteko harreman estua aitzakia. Clint Eastwood bide beretik abiatu da azken pelikulan, baina horretarako zeluloideak eskaini duen pertsonaia proposena aukeratu du, John Hustonen izaeran zaila baita bi alderdiak bereiztea. Orson Wellesek gogoratu zuen bezalaxe, Hustonen bizimodua bere filmografia guztia baino aberatsagoa izan da, parrandetatik apostuetara eta Mexikotik Afrikara, zuzendariak tinko mantendu bait zuen azken egunera arte bere bitalista eta fatalista ospea.

Hustonen filmeen balioa alde batera utziz, Eastwood «La reina de Africa» bezalako produktu baten aurrerapausoaz eta errodiatz baliatu da obsesioaren filosofia taxutzeko. Egia ala ez, zuzendari zaharra elefante handiaren bila atera omen zen roiloak mugimenduan hasi baino lehen, kolmillodun bale zuria harrapatzeko amorrazio bizian. Produktoreen haserreari muzin eginez, Huston zaharrak obsesio bihurtu zuen bere ehiza, obsesioek nolako kalteak eragin ditzaketen inolaz ere igarri gabe.

Oraingoan Eastwood betidanik maitatu izan duen jenioarekin saiatu da errealitatea eta fikzioaren arteko borroka hau itxuraz erakusteko. Akatsak akats, abentura, erritmoa eta pentsaera bitalista erantsi dizkio Clint Eastwoodek postal koloreez aldegin nahi baina askotan bere hatzparretan oratua geratzen den obra honi zukua ateratzeko. Gidoigilearen irudian gehiegi paratuz, zuzendariak ongi erakutsi ditu pertsonaiaren ezaugarriak berak antzesten duen paperari esker, baina tarteko moteltasunak enkantua ohostu dio historiari. Pasarteek ezagunak dirudite gertatu aurretik, harremanak ez dira zehatz finkatu, baina gidoia erraz mantentzen da, honelako gizonen pasadizioek kondatzeko beste eskaintzen baitute.

A.GOSTIN

meak, berez, ez du gauza gehiegirik iragartzen, aktore pare honen mailaz gain. Ohi den bezala, bata ilustratua da, eta bestea, al-diz, bizitzari bigarren zentzua aurkitzen dion pertsona horietakoa. De Nirok jokatzeko du azkenaren lana eta Janet Fondak estrainekoaren papera. Fondak ez zuen inor konbenzitu «Gringo Viejo»n, baina oraingoan badirudi interpretazio txukuna lortu duela.

Zine Klubak

● Azkoitiko Gaztetxekeko Zine Klubak «Expresionismoa eta errealitate soziala» sailaren barne, Ekainaren 24ean, igandez, **Fritz Lang** zuzendariaren *M-El asesino entre nosotros* edota *M-Una ciudad tras el asesinato* filmea pantailaratuko du, alemanieraz eta azpititlorik gabe.

● Bilboko Arte Ederretako museoa errepaso ederra ematen ari zaio zine italiarrari. Ekainaren 21, 22 eta 23an Lino de Fraren **Gramsci, los años de carcel** filmea eskainiko dute; hilaren 26 eta 27an Ermanno Olmiren **El arbol de los zuecos**, eta 28, 29 eta 30ean Francesco Olmiren **Cristo se paró en Eboli**, guztiak arratsaldeko 5etan.

● Elorriko Arriola Kultur Etxean **Los gemelos golpean dos veces** eskainiko dute Ekainaren 24 eta 25ean, igandez arratsaldeko 5etan eta astelehenez 8etan.

● Donostiako Casares Kultur Etxean **Tommy** filmea pantailaratuko dute asteartez, hilak 26, arratseko 7etan.

Dantza

Ikuskizunak

● Ekainaren 23tik 30era bitartean, Salleko dantza taldeak bultzaturik **Sestaon Autonomietako VI. Folklore Erakusketa** egingo dute, estatu osoko ordezkariak parte hartuz dantza ikuskizunetan.

● Ekainaren 30ean Hernaniko polikiroldegian Juan Antonio Urbeltzek zuzenduriko **Zortziko** dantza ikuskizuna iragarri dute, non hizkuntza sinbolikoa eta euskal ohiturak txertatzen diren.

● Mutrikuko Gure Ametsa Dantza Taldearen 30. urteurrena ospatzen dela eta, talde honek dantza ikuskizuna eskainiko du Itxasi taldearekin batera, Txurruka plazan gaueko 10,15etan.

● Euskadiko XII. askatuko bikote dantza txapelketa jokatuko da Segurako Herriko Plazan, Ekainaren 24ean, arratsaldeko 6etan.

Artea

Betaurrean izatekoak

● Tomaya-Japongo Hirurtekoan parte hartu aurretik, Donostiako **Okendo** Kultur Etxean **Ricardo Ugarte** margolariaren azken lanen sintesi ebolutiboa agertzen duen erakusketa ikusgai dago Uztailaren 1era arte.

● Iruñeko **Pintzel** aretoan Manuel Agullóren lanak ikusgai izango dira Ekainaren 22a bitartean.

● Zarauzko **Sanz Enea** erakusgelan **Euskadiko IV. Zeramika Bienala** ikusgai izango da Ekainaren 22tik Uztailaren 7a bitartean.

● Gasteizko **San Prudentzio** aretoan José Guerrero margolari granadiarraren erakusketa antologikoa ikusgai izango da Uztailera arte.

● Ekainaren 22an inauguratuko da Bilboko Arte Ederretako museoan **Henry Moore**ren eskultura, marrazki eta grabatu erakusketa.

● Uztailaren lehena artean Gasteizko San Prudentzio aretoan José Guerrero margolari granadiarraren erakusketa antologikoa ikusgai izango da.

● Bilboko **Vanguardia** erakusgelan Angila Bonnaniren eskulturak ikusgai izango dira Ekainaren 28ra arte.

● Tapia, Arocena, Bizkarrondo eta Gracenea osatzen duten «UR» kolektiboaren lanak ikusgai izango dira Donostiako **San Telamo** museoan, Uztailaren lehena bitartean.

Antzerkia

Antzezkiunak

● **Maskarada** taldeak **Akerlarru** antzezlanak taularatu-ko du Ekainaren 22an Andoain-ko, plazan, gaueko 10ak aldera. Hurrengo egunean, hilak 23, Bermeon antzeztuko dute obra bera, 24ean Sestaon, 29an Sor-luzen eta 30ean Ordizian.

● **Ama begira zazu** taldeak izen bera daraman antzezlanak Aramaioko polikiroldegian taularatu-ko dute hilaren 29an, bertako polikiroldegian gaueko 10etik aurrera; aurretiaz Durangon izango dira, hilaren 23an, eta Usurbilgo pilotalekutik ere igaroko dira hilaren 30ean, gaueko 10ak aldera.

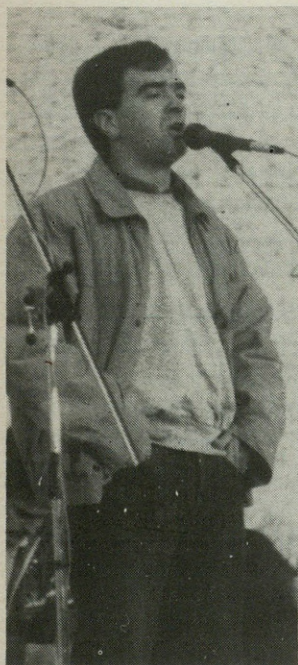
Ikastaroak

● Udako Kale Antzerki Eskolan matrikulatzeko epea Ekainaren 22an amaitzen da, eta izen ematea Lekeitiokom Udalean egin behar da. Ikastaroan jor-ratuko diren gaiak honakoak: *El clown teatral*, *La calle como lugar escénico* eta **maskaragintza** bi ikastaro, azken hauek Maskarada eta Kukubikltxok antolat-urik. Saioak Uztailaren 2tik 13ra iraungo dute, eta izen emateko telefonoa ere luzatu dute antola-tzaileek: 684 00 01.

Bertsoak

Plaza saioak

● Datorren larunbatean, hila **23**, **Usurbilgo** Kale Zahar auzoan jaiak ospatzen direnez, bertso saioa iragarri dute gaueko 10.30etarako honako lau bertsolari hauekin: Millan Telleria, Jokin Soroazabal, Mikel Mendizabal eta Arozarena. Gai jartzaile lanean Inaxio Usarralde ariko da.

● Ekainaren **24**an, berri, **Belauntzak** ospatuko ditu bertako festak. Hau honela izanik, arratsaldeko 8etatik aurrera bertso jaialdia prestatu dute Herriko Plazan boskote xelebre honekin: Andoni Egaña, Sebastian Lizaso, Anjel Mari Peñagarikano, Lazkao Txiki eta Jokin Soroazabal.

● Ekainaren **28**an bestalde, jaiak **Zarauzko** San Pelaio auzora joango dira, eta bertan bost bertsolari hauek kantatuko dute: Sebastian Lizaso, An-

BALENDIN ENBEITA BERTSOPAPER LEHIAKETA

Aurreko biek lortutako maila eta arrakasta ikusita, Algortako Bertsolari Eskolak **Balendin Enbeita** III. Saria antolatu du bertso-paper alorrean. Lehiaketa bi ataletan sailkatu dute antolatzaileek, atal bakoitza beste bina ataletan banatuz.

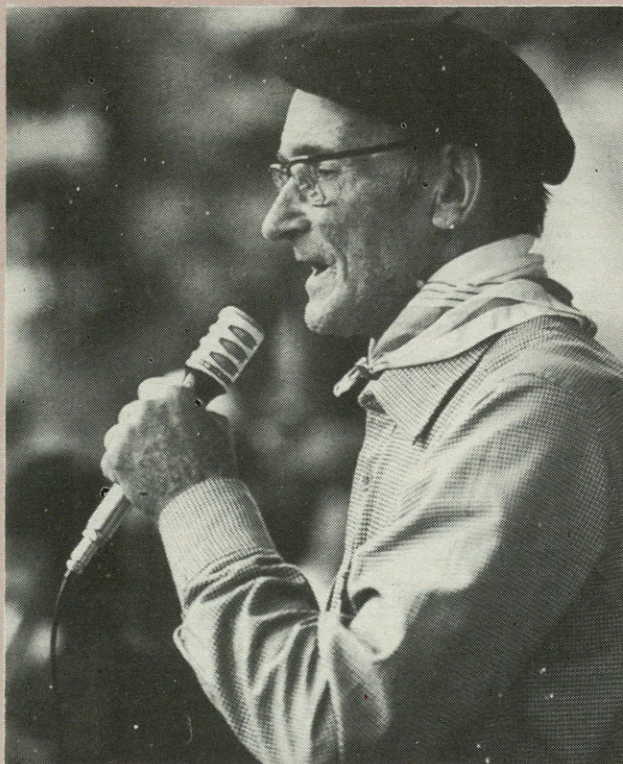
Umeen atalean gaztetxoak eta gazteak banatu dituzte, 14 eta 18 urtera artekoak alegia, eta helduen atalean bertsolari eskolen arteko eta lehiaketa orokorra aldiz.

Umeen atalean, parte hartzaile bakoitzak sei bertsoetik zortzira idatzi beharko ditu, eta helduek aldiz zortzitik hamabira bitartean. Gaia librea izango da guztientzat, neurria eta doinua bezalaxe.

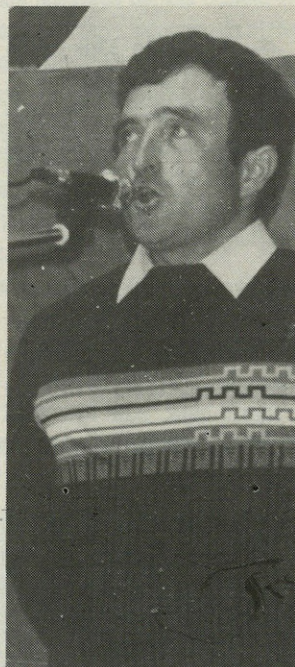
Ezingo du inork bi lan sorta baino gehiago aurkesztu eta bertsoek beriak beharko dute izan, inon aurkeztu gabeak alegia.

Lanak jasotzeko epea Ekainaren 30ean amaitzen da, eta bertso paperek ez dute inondik ere egilearen izenik agertu behar, izengoitiz sinatuz, egilearen datuak aparteko kartazal batean aurkeztuz, izengoitia eta adinarekin batera.

Arau eta baldintza zein sarien berri izateko, eta lanak bidaltzeko ere, honako helbidea luzatu dute antolatzaileek: Algortako Bertsolari Eskola. Arene azpi 5. Algorta-Bizkaia.

Plaza saioak

doni Egaña, Mañukorta, Millan Telleria eta Jokin Soroazabal. Gaijartzaile lanak Joxerra Gartzia burutuko ditu.

● Ekainaren **29**rako, festak pixka bat aparte utziz, saio aparta dago **Asteasun** gaueko 10etan herriko pelotalekuan. Bertso lanetan, Anjel Mari Peñagarikano, Sebastian Lizaso, Xabier Euskitze, Iñaki Murua, Mañukorta eta Mikel Mendizabal ariko dira.

● Ekainaren **30**ean, «V Memorial Lucio Gabiria Alustiza» omenaldian bertso saioa galant izango da **Zumarragan**. Bertan bertsolari hauek hartuko dute parte: Mikel Mendizabal, Andoni Egaña, Jon Lopategi, Anjel Mari Peñagarikano, Xabier Euskitze eta Jon Enbeita. Saioa gaueko 10.30etan izango da Zelai Aristi zinema aretoan.

Musika

Lehiaketak

Kontzertuak

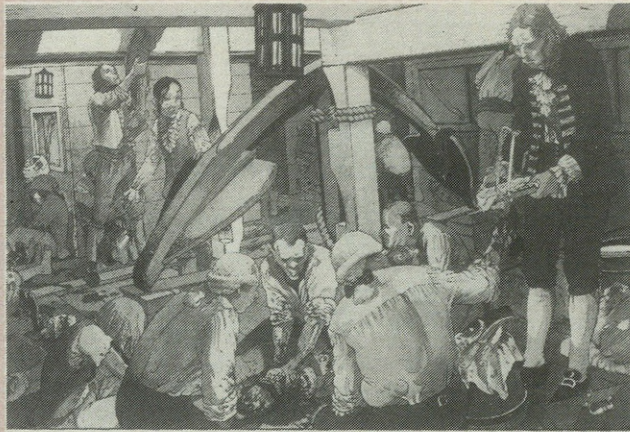
● **Tahures Zurdos** taldeak kontzertua eskainiko du Ekainaren 22an Eibarko Untzaga Plazan, gaueko 11etan. Hilaren 23an berriz *El Limiterekin* batera arituko dira Sestaoko Hilerriko landan, gaueko 11,30etatik aurrera.

● **Delirium Tremens** eta **Su ta Gar** taldeak Markinako Amallo landan arituko dira Ekainaren 22an, gaueko 11ak aldera hasita.

● Hilaren 22an **Sonora Candela** eta honen saltsa entzungai izango dira Andoaingo plazan, gaueko 10,30etan.

● **Tu-k** taldearen kontzertua iragarri dute Mutrikun Ekainaren 23rako, gaueko 11,30ak aldera hasteko.

● **Anje Duhalde** klantari izango da Markinan hilaren 23an, gaueko 11etatik aurrera.

● **Roka Taldea** eta **Hernaniko** Gaztetxeak antolatuturik, **Euskarazko komiki lehiaketa** burutzekoak dira Hernanin. Gipuzkoarra beharko da izan bertan parte hartzeko, eta edozein aldizkari edo egunkaritan profesionalki ezer argitaratu gabea. Gaia libre bada ere, pertsonaiak norberak sortu behar ditu, lanak zuribeltzean eginez, eta ezaugarri hauek mantenduz: 18x24 zm edo proporzionalak, eta errotulatuak. Orijinalak Hernaniko Gaztetxera bidali beharko dira Uztailaren 9a baino lehen, egilearen datuak ere idatziz. Sariak Uztailaren 28an emango dira erakusketa aretoan. Orijinalak egileei bueltatuko zaizkie, baina Roka taldeak hauek fanzinean argitaratzeko eskubidea du.

● **Gernikako Musikazale** Gazteak aurtan ere **Piano lehiaketa** berriarekin datozkigu. Epeak, konposizioak, sariak eta abarren berri izateko, dei 685 50 60 telefonora.

● **BBKren** eskutik **Gazteentzako Azkue 90** ipuin eta bertsolehiaketa zabaldu berri dute, euskarazko lanentzat. Edozein argibide nahi izanez gero edota lanak bidaltzeko, hona zuzenbidea: Bilbao Bizkaia Kutxa. Gazteentzako Azkue. Gran Vía 30. 48009 Bilbao.

● **Gazteak gazteen ikuspegitik argazki lehiaketa** deitu du Arrasateko Udaleko gazte zerbutzuak, 14-35 urte bitarteko partaideentzat. Jo bertara argibideak nahi izanez gero.

● **Imagina ezazu Euskadi** lehiaketa, margolaritza, argazkigintza, poesia eta ipuinak sailetan banatuta iragarri berria da. Ondoko asteetan izango duzue honen berri zabalagoa.

Kontzertuak

● **Labanak** eta **Baldin Bada** taldeek, disko berria besapean biek, kontzertua eskainiko dute Donostian, Herrerako pilotalekuan, gaueko 10,30etan. O.K.Korral ohiak Urretxun arituko dira berriz Ekainaren 24ean, gaueko 10,30etatik aurrera.

● **Zarama** eta **Su ta Gar** taldeen eskutik kontzertua izango da Elgetako plazan hilaren 29an, gaueko 10,30etan hasita.

● **Delirium Tremens** taldeak kontzertua eskainiko du Pasai San Pedron, izen bereko torreon Ekainaren 30ean, gaueko 11etatik aurrera.

● **Su ta Gar** taldea Donostiako Zurriola pasealekuan arituko da Ekainaren 30ean, gaueko 9ak aldera hasita.

Astia

BIOSNARTIK JAIZKIBELERA KALETAN ZEHAR

Ibilaldi hau, luze antzerakoa izateaz gain (5 ordu inguru) zail samarra ere bada Atxainako lepoko igoeran; altuera handia izan ez arrea desnibel dezentea duenez, kontutan hartzekoa da.

Guadalupetik kilometro bat gora dagoen bihurtune haunditik IImrantz hartu behar dugu Zuatzipirantz jeisten den pista, muinoa iparralderantz zeharkatu kala eta arroak ikusi arte eta Zuatzipitik mendebalderantz hartu itsasertzetik doan bideari jarraituz. Oraindik basatia den kala guztiak ikusi ahal izango ditugu banan bana.

Kala handiena eta politena Atxainako bizkarraren azpian gordeta dago. Jaizkibelgo paradoretik gora dagoen bizkar horretara iriste-

ko ibarretik gora egin behar da haitz artean doan bidezidorretik. Bi sakan biltzen diren lekura iritsi, harkaitzen azpian, eta HHetik gainean dugun bizkar belarreztatutik zuzenean gora egin; gaina igaro eta kaminotik datorren bidezidor batera aterako gara. Handik aurrera gailurretik segi kaminora atera arte.

Bi ordu t'erdira Atxinako Lepora iritsiko gara; kaminoa zeharkatu eta belarretan gora egin gailurretik gertu dagoen Jaizkibelgo tontorreraino.

Hiru ordu t'erdira Jaizkibel mendia gaudituko dugu, Hondarrabiko badia behean eta aurrean Larrun eta Aiako Harriak.

Gailurretik Ilerantz jeitsi, Paradoretik gertu dagoen Santa Barbararen Trikuarria pasa eta 383 dorrera igon, iparralderantz hartu eta IImrantz gero, abiapuntura eramango gaituen alboko ertzetik.

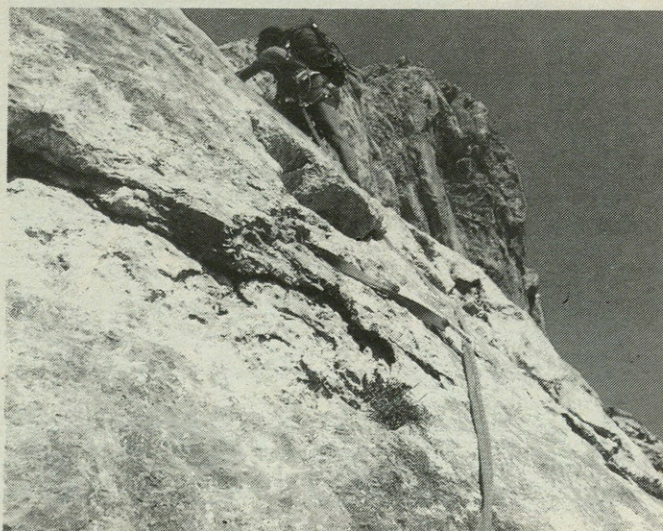
KEPA MAULE

Mendi ibilaldiak

● **Hiru-Gain** (Otxandio): Ekainaren 30ean, larunbatez, Petit Vignemale (3200 m.).

● **Aitzarte** (Donostia): igandez, Uztailak 1, Alzorritz-Izaga-Ardanaz ibilbidea egingo dute.

● **Eibar**: Kirol Elkarteko Mendizale Taldeak Ekainaren 30ean Belagoarantz abiatuko dira, Larrauko gainera.

● **Tabira** (Durango): Ekainaren 30ean eta Uztailaren 1ean Picos de Europa izango dute helburu, Sta. María Baldeón-Puente de Inguraldia zeharkaldia egingo dute.

● **Ordizia**: Goierritarrok Aarallerra egingo dute irtenaldia Ekainaren 24ean, igandez, Uzkoiti izango dutela helburu.

● **Goi-Zale** (Gernika): Ekainaren 24ean Careseko zeharkaldia burutuko dute mendizale bizkaitarrok.

Festak

Tolosako San Juanetako ohiturak bideo batean

Euskal Herri guztietan belaunaldiz belaunaldi zaindu diren jaietako ohiturak badira. Herri gehienek badute beren dantza, prozesioa, alardea, danborrada edo festa berezia, batzuk beste batzuk baino zaharrago edo dotoreagoak. Alor honetan Tolosako San Juan jai oso aberatsa dugu.

Beotibarko guda, 1321ean izandako nafar eta gipuzkoarren arteko borroka omen da Bordondantzaren jatorria. Hau ezin dela ziurtatu egia bada ere, hiruzpalau mendetan zehar dantza izanaren agiriak badaude. Dantza honen inguruan beste ohitura batzuk iraun dute mendeetan zehar: lizar adarrak jartzea, dianak, alardea, prozesioa, bezperak, arratsotoitzak, aurrekua e.a.

Udaberri Dantzari Taldeak al-

de tradizional hauek biltzen dituen bideoa jarriko du kalean Sanjuanetan. Dokumentu hau Txinpart etxeak egin du, Eusko Jaurlaritza eta Euskal Dantzarien Biltzarraren laguntzaz, beste herri batzuetan egin den bezalaxe. Honen aurkezpena eta J.M. Jimeno Juriok XVIII. mendeko Sanjuanetaz egingo duen hitzaldia Ekainaren 19rako iragarri dira, asteartez, Tolosako Kultur Etxean arratsaldeko 8etan.

Bestalde, Udalaren laguntzaz Udaberri ohitura hauei buruzko tertulia antolatu du hilaren 21erako, ostegunez, Udal Areto Nagusian 8etan, J.Bello Portu, J.Garmendia Larrañaga, J.M.Gorrotxategi eta E.Fdez de Antona partaide izango direla.

JOXEMI SAIZAR

Dantzari baten ibilerak San Juan egunean

Tolosan San Juan egunean parte hartzen duenak badu zereginek egun osoan zehar. Goiz goizetik musikariak, dantzariak, eskopetariak eta txistulariak kalejiran hasten dira, eta horrela ibiliko urteko egunik luzeena ilundu arte.

Dantzari baten ibilerak hartuz, adibidez, begira zenbat buelta eta errebuelta ematen dituen urtero Ekainaren 24ean: dantzari batzuk, beste tolosar batzurekin batera, lizar adarrak bildu eta alde zaharreko zenbait eskaratzetan jarrit hasten dute eguna, goizeko 6ak aldera.

Dianak, alardea eta meza nagusia egiten diren bitartean jazen eta prestatzen egongo dira, prozesioan dantza egiteko. Momentu berezi bat bizitzen dute Santa Maria plazan kanpaiak jotzen, eskopetariak beren salbak botatzen, musikariak San Juan zortzikoa jotzen eta beraiek dantzatzen ari direnean. Herri osoa bertan dago.

Bazkalondan goiz bilduko dira berriz Plaza Zaharrean, prozesioan, beste guztiekin batera, bezperetara eta arratsotoitzetara joateko, borondatea eginez. Arrameletik itzulera berdin

egiten dute, ondoren atsedentxoa hartuz zezenak diren bitartean, horretara ez bait dute joan beharrik.

Guztiak berriz Plaza Zaharrean bildu eta Igarondorantz abiatuko dira, bertan aurrekua dantzatzeko. Handik itzultzera-

koan, gaueko 9ak aldera bukatzen dute egun honetako saioa dantzariak. Beno, gero ere dantzan jarraitzen dute, baina hori beste kontu bat da...

JOXEMI SAIZAR

Telebista - Irratia

Ikusitakoak ikusita

Hemen, hor, han

«Hemen eta munduan» aste-karia ikusten ari nintzela, etorri zitzidan burura aspaldiko galdera berbera: zer ulertu behar dugu ETBn «hemen» esaten dutenean?

Hasiera batetako emisioetan, «Durangoko estudioetatik, arratsalde on» bezalako esamoldeak hanka sartzeak kontsideratzen ziren. Eta ez zen bakarrik ETBren egoitza nagusia Durangon baino, lurretan dagoelako, baizik eta «hemen-go» telebista izanik, «hemen» esatean Euskal Herri osoa esaten omen delako.

Jakina da albistegietako «han» entzutean, mundu zabaleko kontutaz ari direla: Hego Afrikako apartheidia, Berlingo harrisia edo Panamako inbasioaren berri edukitzeko. «Han» suertatutakoak ez omen dauka lotura zuzenik gure eguneroko egoeraz, ez gaitu oso gertutik ikutzen.

Sarri «hemen» agertzen da lurralde historiko batetaz ari gara, edo Komunitate Autonomoaz, gutxiagotan Nafarroari buruzko aipamenetan eta ia inoiz ez Euskal Herri-zazpi probintzidunaz dabilatzala.

Probatu bestela Euskadi eta Espainia toki izenekin: «Hemen Euskadin», «hor Espainian» esan gabe, elkar aldatu «hemen» eta «hor» eta ea ze zentzu hartzen duen izan aditzak. Non gaude/gara?

E.ARANA,

Botoia sakatu aurretik

‘Johnny Belinda’

● Ekainaren 24ean, igandez, **Hego Pazifikoko perla** (1955), Bazkalosteko Zinea saioan, arratsaldeko 3,25etan. Emakume eder bat eta bi gizon diruzalaren historia, aipu-galtzea dakartenak ahaztutako irla batetara. Irlaren hegoaldean dauden perla beltzen bila doaz biak.

Zuzendaria: Allan Dwan. Antzezleak: Virginia Mayo, Dennis Morgan, David Farrar.

● Astelehenez, Ekainak 25, gaueko 9etan **Alfred Hitchcocken orduan Polizi batea heriotza**. Morroi batek, bere aitarren pausuak jarraitzea erabaki eta polizian sartzen da, aima aurka agertu arren. Biek lantalde oso baliogarria osatzen dute, eta semea lan berezi baterako aukeratzen dute. Baina sekuestratu eta hil egiten dute, honen amak erru osoa bere senarrari botatz. Aita

ordea hiltzaileen bila saiatzen da, baina lekukoek ez dute hitz izpirik ere egiteko, beldurra nagusi.

● Asteazkenez, Ekainak 27, arratseko 9etan Gaueko Pelikula: **Johnny Belinda** (1948). Richardson Doktorea Cape Bretonera etorri berria da eta Belinda neskata ezagutzen du, polita eta gorra. Ezpainetan irakurtzen erakusten dió eta neskaren aita, zeharo harrituta, alaba maitasunez tratatzen hasten da. Gau batez, etxean bakarrik dagoela ordea neskatoa bortxatu egiten dute, haurdun utziz. Herriko jen-

deak Doktoreari botatzen dio erru osoa.

Zuzendaria: Jean Negulesko. Antzezleak: Jane Wyman, Lew Ayres, Charles Bickford, Agnes Moorehead.

● Ostiralez, hilak 29, gaueko 9etan Etxeko Zinean **Balantza**. Udazkena heltzen da Baztaneko aranera, eta talde bat zaldiz sartzen da bertan, bi gudari tropa emakumerekin. Indiako armadako desertore batzuk, Italiarantz alde egin eta baten heredentzia erreklamatzera datoz. Leon de Balantzak, Perun Kapitaina izandakoak, Baztango baserri txiki batetik alde egin zuen.

Zuzendaria: Pedro de la Sota. Antzezleak: Juan Echanove, Nelson Villagra, Aitana Sanchez Gijón, Paco Merino.

● Ekainaren 30ean, larunbatez, arratsaldeko 4,20an **Pistolaren aurrean eztabaidarik ez**. Sheriff ezkonberriak banku lapurren arrastoari jarraitzen dio bi laguntzaileekin.

Zuzendaria: Mario Caiano. Antzezleak: Rod Cameron, Angel Aranda, Horst Frank.

Ikusi baietz...

● Igandez, Ekainak 24, eguerdiko 2,20etan **Hitzetik hortzera** bertso saioa.

● Ekainaren 24ean baita, gaueko 9etan **Bai zera**, umorezko sketchak.

● Asteartez, Ekainak 22, **Katu kale** musika saioa.

● Hilaren 28an, ostegunez, gaueko 9etan **Funtzioa**.

Telebista - Irratia

Airean erantzun

Bernardo Ibarra:

«Euskararen aldeko postura eginez gero programazio osoak euskara hutsean behar du»

Arrate irrata FM 87.7an entzuten da Bizkaia, Gipuzkoa eta Nafarroako leku askotatik. Bertako kulturaren eta hizkuntzaren alde jokatzeko gainerako komunikabideek eskaintzen duten ereduaren aldean, zuzendariak esan digunez: «Nik uste dut hutsune bat betetzen dugula».

ARGIA.— Kontaiguzu Arrate Irratiaren historia...

Bernardo Ibarra.— Irratia bertako abadeak sortu zuen 1959an, abenduan. Lau urtez aritu zen, eta 1964an, Frankoren garaian, itxi egin zuten abade baten bidez, eta jarri bere izena: Félix Monedero. Hori zen noizbait garai hartan irratiaren arduraduna eta Madrilen denuntzia egin zuen.

A.— Non entzuten da gehienbat?

B.I.— Begira, guk dena euskaraz egiten dugu, publizitatea ere bai, nahiz hori askotan zorritzarrez oztopena izan. Baina guk postura egin dugu euskararen alde, ideal bat bat, eta horretarako bide bakarra da programazio guztia euskaraz egitea. Askotan hutsak egingo ditugu, edo gure euskara ez da beti oso ona izango, nigandik hasita, baina ahalegina hor dago. Eibarren entzuten da, baina proportzioan gehiago entzuten da Azkoitin, Azpeitin... Eibar baino euskaldunagoak direlako.

A.— Argiako urtekarian idatzi zenuen hizkuntza eta herri baten egoera eta nor-

tasun adierazgarri nagusietako bat komunikabideak izanik, irrati arloan gertatzen dena lotsagarria dela. Euskal Herria zeharo erdalduna dela. Baina hori ez al da errealitate zabalagoaren ispilu?

B.I.— Euskal Herrian kanpoko ohiturak sartu dira, kanpoko musika eta ohiturak, eta neurri handi batean komunikabideen bidez. Horrek giro bat sortu du, eta gaur hemengo irratiaren ere giro hori nagusitu da. Ni horren kontra nago, zeharo. Horregatik goaz *contra corriente*.

A.— Hori al da A.I.ren eredu?

B.I.— Kanpoko gauzen edo ohituren aurka goaz. Kanpoko kultura sartu da, eta geurea baztertu. Esaterako, gaurko gazteek, rocka onartzen dute, baina trikitixa ez, baztertu ez ezik barre ere egiten diote. Gazteek, medioek bota duten hazi erdaldun hori jaso dute. Eta guk argi daukagu gure kultura, gure hizkuntza eta gure musika gorde behar ditugula. Egutero euskal musika jartzen dugu egutegian sei orduz edo, eta ostantzeko musika gehienbat

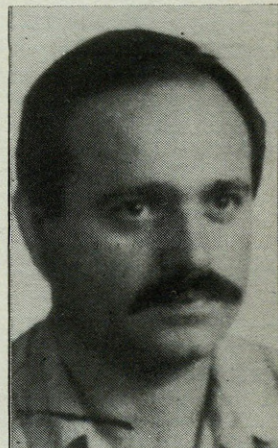
akordeoia, rantxerak, klasi-koa... bertso saioak, trikitixa, oso gutxi edo batere ez rock musika eta. Normala da, beste irrati guztiak ari bait dira musika horrekin.

A.— Orduan zein da zuen entzulegoa, eredu horrek markatzen du?

B.I.— Batetik euskalduna da, esan beharrik ez. Badakigu oso ondo hartu gaituztela adin aldetik pertsona nagusiek. Izan ere, gazteek ez dakite trikitixa zer den, eta hor dituzte irrati musikalak. Kasu bat: lehen-goan Bilbotik talde bat etorri zen Arratera, 15-16 urtekoak, eta ez zekiten: batek esaten zuen trikitixa disko handi bat zela, eta beste batek informatibo bat... Gure helburua euskaldun jendearen bihotzak alaitzea da, eta geurea zabaltzea.

A.— Zuen irrata pribatua da. Nola moldatzen zarete era horretan aurrera egiteko?

B.I.— Bai, zorionez. Gaur egun norbere buruaren jabe izatea da munduan dagoen gauzarik handiena. Finantzia-zioa publizitate bidez egiten da, eta bestalde, abonatuak di-

tugu: 3000 familia. Honekin, eta gero, anuntzioak, diskoak eta errosarioak... aurrera goaz. Hori bai, gure aldetik sakrifizio handia eginaz. Lau lagun baka-rrik gara plantilan, eta goizeko zortziretatik gaueko hamaikak arte emititzen dugu. Eta orain gabaz ere musika sartzen hasi-ko gara. Geuretzat irrata ez da inolaz ere iturria.

A.— Euskadi Irratia sor-tzeak izan al du zuengan eraginik?

B.I.— Irrati ezberdinak dira. Euskadi Irratiak izan beharko luke irrati nazionala. Gure helburua ez da hori; geurea irrati familiarra da, kobertura zabala izan arren. Programazio aldetik, entzuleekin harremana. Hizkuntza ere bertakoa erabiltzen dugu. Izan ere, euskararen egoera neurri handi batean dagoen moduan horregatik dago, hizkuntza mota batzuk zapaldu ditugulako.

AMAILA ETXEZARRETA

Liburuak

ANUARIO DEL SEMINARIO DE FILOLOGIA
VASCA "JULIO DE URQUIJO"

International Journal of Basque Linguistics and Philology

XXIII-2

1989

ALDIZKARIAREN IZENA:
ANUARIO DEL SEMINARIO
DE FILOLOGIA VASCA
«JULIO DE URQUIJO».
EZAUGARRIAK: 1989
URTEA. XXIII-2
ZENBAKIA.

Hamar lan dakartza 1989 urteko ASJUREn bigarren liburukiak. Hauetarik bi zatika agertzen ari direnak, Manuel Agud eta Antonio To-var-en euskal hiztegi etimologikorako materialen boskarren atala (astama/bahakatu), eta Charlemagne pastoralaz Beñat Oyarçabalek prestatu edizio kritikoaren beste atal bat.

Gasteizko Fakultate berriz bost lan heldu dira. Joseba Andoni Lakarrak «Bai, Pecatu da Liberalqueriya» testu giputza argitaratzen du, Baionan 1868ean atera zena. Ricardo Gómezek berriz, Bonaparteren garaiko hizkuntz eztabaidez dihardu, hemengo gramatikariet (Darrigol, Zavala, Inchauspe) euskalari atzeritarrekin (Vinson, Luchaide) zientzia eta iberismoa zela eta ez zela, zituzten gorabeherak aipatuz. Bonaparte

eztabaida horretan kokatzen du. Javier Alberdi Larizgoitia berriz deklinazioaz ari da, XVII., XVIII. eta XIX. mendeetan euskarak latinarrekiko izan duen menpekotasunaren berri emanez. Astarloaren etnozentrismoaren garrantzia azaltzen zaigu nabarmen. Ander Lakarra Andrinua aldiz, arrazoi-naren mendean gramatikagintzak apologiarekin izandako loturaz ari zaigu, Astarloaren naturaltasuna Larremendiren konbentzionaltasunarekin alderatuz. Koldo Zuazok, bere aldetik, zubereraren ezaugarriek inguruko hizkeretan zer agerpen duten argitzen digu, zubereraren berezitasuna zeri zor zaion garbitzera entsegaturik.

Azken hiru lanen artean Joaquim Listerri-rena dugu, bokal sistemez Stanford-en eta Californian egin diren azterketen berri emanik. Unibertsal bokalikoen gai interesgarria azaltzen da bertan. Jose Ignacio Uhalde bestalde, fonologia lexikoaz eta postlexikoaz ari da, fenomenoaren sakontasun mai-

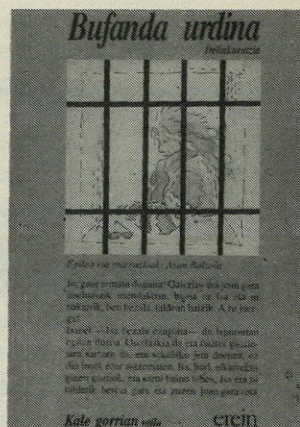
la eta euskal adibideak ukituz. Jon Ortiz de Urbinak, euskal aditz laguntzaileak beraren aditz nagusiaren ezkerretan agertzeko polaritate egituretan duen joera aztertzen du miresgarriro.

IZENBURUA: BUFANDA
URDINA.

EGILEA: ASUN BALZOLA.
ARGITARATZAILEA:
EREIN. KALE GORRIAN
SAILA.

Irakaspede zuzenekoak izan nahi dute «Kale gorrian» sailekoek. Liburuska bakoitzak istorio bat kondatzen digu, baina bide batez etikako ikasgaia ere bada. «Bufanda urdina» izeneko istorioak, adibidez, delinkuentziaren auzia tratatzen du edo, hobe esanda, lapurretarena.

Jolas bezala hasten omen dira haurrak, dendetara joan eta zernahi bitxikeria lapurtzen. Galtzerdi pareak edo irrtati txiki bat lapurtetik autoak lapurtzera dagoen aldea, jolasetik delin-

kuentziara dagoen aldea, gurpil zoro baten inkonzientziak ematen omen da. Hala gertatu zitzaion ipuinean eskarmentuzko moralejaren papera bereganatzen duen pertsonaiari. Pertsonaia nagusia, haren eskarmentuaz, garaiz konturatu da jolasezko joera kleptomano horien arrisku biziak.

Asun Balzolak egin ditu ipuin hauetako testu eta irudiak, eta bera bezalako idazleak soilik uxatu zezakeen halako literaturgintza didaktikoak duen arrisku nabarmena: moralinaren gehiegizko pisua. Asun Balzolanen estiloak, haur pertsonaien ikusmolde eta sentikerekin bat egiteko duen erraztasunagatik, istorioari berari ematen dio indar haundiena, eta bukaeraino baizik ez da irakasbi-dearen itzalik agertzen. Moralejaren ezinbestekotasuna minimora mugatzen da ipuinean bertan. Gainerantzekoan, hizkuntza oso *naifa* da, haurrek berek erabiltzen duten hizkeraren isalda zuzena izan nahian. Idaztankera horrek euskaraz, erderaz ez bezala, duda

Puntako argitalpenak

(Donostiako «Hontza» liburudendak emandako datuak)

LITERATURA

- 1.— «Obabakoak», Bernardo Atxaga. Erein.
- 2.— «Arinago duk haizea, Absalon», Felipe Juaristi. Erein.
- 3.— «Ifarraldeko orduak», Joseba Sarrionandia. Elkar.
- 4.— «Ilargia lekuko», J.M. Mendizabal. Erein.
- 5.— «Ispiluan barrena», Lewis Carroll. Itzultzailea, Manu Lopez. Pamiela.

OROTARIKOAK

- 1.— «Euskal Gramatika Praktiko», Butron. Erein.
- 2.— «Bakarka», EHU. Eusko Jaurlaritzak.
- 3.— «Hiztegia 2000», Xabier Kintana eta beste. Elkar.
- 4.— «EGA Hegan», Bergarako UNED. Elkar.
- 5.— «Hautalanerako Euskal Hiztegia», Ibon Sarasola. GK.

haundiak sortarazten ditu berorren korrektotasuna dela eta, hainbat anormaltasun arau bihurtzeko bidea izan daitekeelakoan. Baina dudak besterik ez dira.

Liburuarekin batera, egunkari antzeko orrialde haundiagoa ematen dute, hautatutako gaiaren inguruko berri, elkar hizketa, erreportaia txiki eta galderekin. Kasu honetan, Espainiako Kode Penalak haurren delinkuentziaz dioena, delinkuente gazte batekin izandako elkar hizketa, hirien hazkundeak marjinaziorako sortzen duen joerari buruzko erreportaia, marjinatuak birgizarteratzeko bide berriak, eta beste zenbait berri ageri dira. Ipuinean hainbesten azaltzen ez zen arlo didaktikoa orrialde haundi honetan konzentratzen da, ipuinaren onerako. Halere, argi dago Madrildik eta Estatu espainoleko haurrentzat idatzia dagoela. Nola baiteko moldaketa egiteak ez zukeen hainbeste lan eskatuko, Euskal Herriko haurrentzako argitalpena izanda.

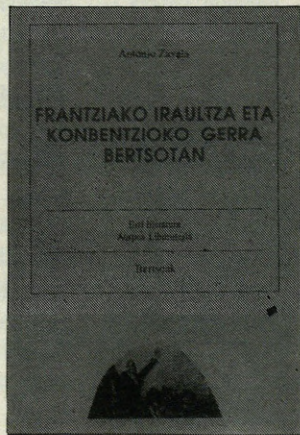
IZENBURUA:
FRANTZIAKO IRAULTZA
ETA KOBENTZIOKO
GERRA BERTSOTAN.
EGILEA: ANTONIO
ZAVALA.
ARGITARATZAILEA:
ETOR. AUSPOA SAILA.

Garai batean maiztxo argitara arazten zituen Antonio Zavalak halako liburuak, hau da, gai baten inguruko bertso-bildumak. Azken aldian, oroitzapen liburuak eta antzekoak argitaratzera gehiago emana ibili da Auspoa liburutegia. Poztekoa da Zavalak lehen-goari eutsi diola ikustea. Be-

harbada, argitaratze lanak utzi ondoren, beharrezkoa zuen denbora aurkitu ahal izango zuen.

Kronologikoki estu lotuta dauden bi gertakari hartu ditu bilduma honetako ardatz bezala: Frantziako Iraultza eta Konbentzioko Gerra. Bigarren mendeurrena oraintxe bete delarik, are egokiagoa gaiaren hautaketa.

Ez da bertso ezezagunik argitaratzen, han-hemen barreiatuta zeudenak bildu baizik. Bospasei liburuetatik (Salvat Monho-renak gehienak), eta aldizkari ugarietatik berreskuratu ditu Zavalak, baita bertso sail bakoitza ohar historiko argigarriez hornitu ere. Hain zuzen ere, ohar horien bidez ematen zaio liburuari daukan beste balio haundi bat: gertakizun historiko haiek Euskal Herrian izan zuten eraginaren nondik norakoa ezagutzea, nolabaiteko testigantza historikoa, bere osoan ez bada ere. Ipar Euskal Herrian gorrien aldeko notablerik izan bazen ere, badirudi ez zirela batere bertsozaleak izan, liburuan bildutako ia guztiak (bat kenduta) Iraultzaren kontrakoa bait dira. Elizarekiko jokabidea da bertsoetan gehien kritikatzeko den puntua, Eliza frantsesa Erromatik askatu eta botere zibila-

ren menpe jarri zutela eta. Apaizei egin arazi zitzairen zina da behin eta berriz errepikatzen den gaia, amore eman zuten apaizei jarritako bertso krudelak tartean direla.

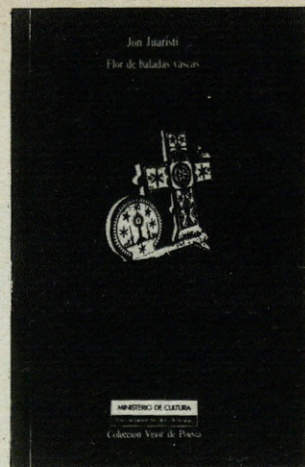
Konbentzioko Gerraz, Iraultzaz baino bertso gutxiago daude. Halere, horri buruz mugaz bi aldeetako bertsoak aurkitzen dira, Gerra horretan (Europako beste gehienek bezalaxe) Espainiako Monarkiak eraso egin bait zion Frantziako Errepublikari. Barietatea haundiagoa den neurrian, zehaztasun historikoei behera behera egiten dute atal honetan, konkrezio gutxiagoz.

Antonio Zavalak hitzaurrean argitzen duen bezala, gai beraren inguruan beste bertso sail ederra badago, duela denbora gutxi Patri Urkizuk aurkitu eta argitaratua: «Bertso zahar eta berri zenbaiten bilduma» (1798). Honetara ere jo behar du Frantziako Iraultzari buruz bertsotan idatzitakoa ezagutu nahi duenak.

IZENBURUA: FLOR DE
BALADAS VASCAS.
EGILEA: JON JUARISTI.
ARGITARATZAILEA: CO-
LECCION VISOR - MINISTE-
RIO DE CULTURA.

Euskal literaturari buruzko dibulgazio lana bereganatua dauka Jon Juaristik azken aldian, erdal irakurleentzat zuzenduta. Oraingoan baladen antologia burutu du, espainolezko itzulpenaz hornitua. Sailkapenean, oharretan eta hitzaurrean egiten ditu aportazio pertsonal bakanak.

Sailkapenerako (bost sailetan banatzen ditu baladak) erizpide kronologikoa

erabili da batetik. Lehenengo atalean balada zaharrenek daude, banderizoen borrokan ingurukoak batik bat. Azkeneko atala, nahiz eta «balada arruntak» izen misterioitsua izan, azken bi mendeetako balada berriei osatua dago. Beste hiru sailak XVII eta XVIII. mendeetakoetarako gorde ditu Juaristik, oraingo banaketa tematikoa izanik: Euskal Herriko «jatorrizkoak», Europan parekorik dutenak eta haurrentzat idatzitakoak.

Oharretan, baladen bertso desberdinak deskribatzeaz gain, egilearen inestigazio nagusiaren emaitzak ikus daitezke, balada bakoitzaren iturri eta baliokide erdaldunak agertaraziz.

Hitzaurrean, gauza berriak ez. Euskara batuaren kontra azken aldian botatako zirikadak berritu besteik ez du egiten («¿Cómo podrán apreciar lo que haya de belleza en estos poemas quienes balbucean una jerga mal parida por ingenieros y burócratas?»). Bestetik, hau ere bere ahotik ezauna zena, inguruko hizkuntzetako baladekin konparatuz gero, euskarazkoak askoz eskasagoak direla baieztatzen du.

JOSU LANDA

Poltsikoan daukadan zulotik

Gorrotoak

Ez dut oso ondo ulertzen zer interes daukan hainbat jendek *skin-heads* neska-mutikoak faszista bezala agertarazteko. Badakit borrokaldi batzu izan direla haiek eta *hippy* etxe-okupatzaile batzuren artean, zinema eta komunikabideen bidez hainbeste mitifikatu diren banden arteko liskarren imitazio kaskar eta kalitate eskasekoak. Faszismorako pausua nola ematen den da ulertzen ez dudana, beren deklarazioetan posea baino ezer gutxi gehiago ez dagoelarik. Ez dakit, Donostiako bertako hondartzetan biztu diren surfisten eta tablisten arteko liskarrak faszismoaren islada ez badi-ra, beste hauek zergatik bai. Beharbada hauei futbola ere gustatzen zaielako, *hooligan* nazkagariak izaki. Agian arrazistak direlako, eta biolentziaren aldekoak. Heroinaren sarraskia gertutik eza gutu duenak zaila dauka ijitoen kontrako eta biolento ez izaten. Beren arazo larri bakarra haxe da: beharrezkoak dituela gizarteak. Komunikabideek beharrezkoak ditu ikus-entzule-irakurleen bazkarako, futbol-klubek bengala-erretzaile algaratsuk beharrezkoak dituen bezalaxe. Elikatu egiten dituzte, espektakulua eman dezaten. Gorroto klase asko nahasten dira gurutzean. Donostialdeko *skin*en azkeneko borrokaldietako bat Bukowski tabernan izan zen. Bertako komunean bada *graffiti* bat, kaskamotzek sinatutakoa: «Oi! Oi! Mundu guztia gorrotatzen dut! Neure burua ere gorrotatzen dut!». Arerio batek aldamenean idatzi zuen erantzuna: «Eta nik zu gorrotatzen zaitut, faszista!». Ez dakit gorroto klase horien artean zein den okerrena, edo, beste modu batera esanda, zein den faszistena.

JOSU LANDA

ETBko bigarren mailakoak

HILABETE honekin batera Euskal Telebistako hainbat programa pantailatik kanpo geratuko da. Udaroa heltzen den bakoitze-ko gertatu ohi da programazio egituraketa berria, gero berriro ia lehenagoko itxura berberaz agertzen baldin bada ere udazketik aurrera. Aurtengoan ordea, aldaketa dexentekoa izango ei da, batik bat kultur arloko programazioa kolokan geratzeko zorian. Horrela mintzo zitzaigun Hasier Etxeberrira orain gutxi: «*nik uste dut kultura beti dela minoritarioa, kulturaren kon-*

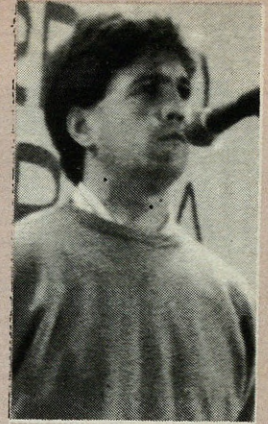
tsumo erreala beti minoritarioa da. (...) Datorren programazioan, nik dakidanez, eskusiboki kulturari eskainitako beste programaziorik ez da egongo desagertuko direnen ordez».

ARGIAk ekainaren lehen astean iragarri bezala, eta iragan astean «Hemen» astekariak berretsirik, «*Katu kale*» —musikari eskainitako— eta «*Farenheit*» —azken orduko kultur ekoizpenez diharduena— ez ditugu gehiago ikusiko. Horiekin batera kenduko dituzte «*Astelehen buru zuria*» —Amatiñok zuzentzen duena— eta «*Funtzioa*». Pantailan jarraikiko dutenak, Joxe-

Jon Sarasuak puntua jarrita

Mikel Mendizabali
(Gipuzkoa Ikastoletako
Bertsolaritzarako
Arduraduna)

— Eskolarteko bertsolarien txapelketak pasa berri ditugu aurten. Zer erakusten du eskolarteko bertsolarien pa-noramak, kanterako lanak funtzionatzen al du? Neska-mutil erlazioa nola dago adin horietako bertsolarie-tan?

rra Gartziaren «Hitzetik hortzera» —bertso-laritzaz—, Rosa Zufiaren «Ikusmira» —zine-ma eta antzerkigintzaz— eta Elene Liza-rralderen «Denborapasa» izango dira, Ele-nek bestelako saio berezi bat egiteko as-moa duen arren.

Musika, mahai-inguruak eta show-aren orde-z, Hasier Etxeberriak burutuko duen magazine bat iragarri dute alde batetik, eta bestalde, ETB-2rako egindako dramatiko-a euskarara bikoiztua, gehi bigarren berri bat: Angel Amigok ekoiztua. Gazteen espa-rruan, orain arteko programak bakar ba-tean egokitu nahi dituzte «Omnibusa» dei-turaz.

Bitartean, udan, telesailak eta kirola —kamara mordoz eta helikoptero eta guzti— izango dira nagusi. Eta beharbada baita udazkenetik aurrera ere, barne pro-dukziorako aurrekontuak zero pean bait daude duela hilabete batzudanik. Beraz, kultura oraindik bigarren mailakoagoko programazioa bilakatuko da, kirolaren me-sedetan.

Lehenbiziko ikusten dena da bapateko saioetan izen berri asko azaldu dela. Honek adierazten digu kanterako lanak funtzionatzen duela, bertso eskolek funtzionatzen dutela.

Mailari dagokionez berriz, bapateko maila hobetzen doa orokorki. Hasierako ur-tetan 2 edo 3 izen egoten ziren maila ona ematen zutenak besteen gainetik. Orain finalisten maila eta oreka hobe da. Esan liteke gaztetxoak eta gazteak gero eta ge-hiago saiatzen direla eta gero eta gehiago lantzen dutela.

Neskei begirata, bertso idatzietan orokorrean mutilak baino txukunagoak eta arduratsuagoak dira. Bertso idatzietako sari gehienak neskek irabazi dituzte aurten ere eta partaidetzan ere gehiago nagusia neskena da.

Bapateko saioetan, txikietan (14 urte artekoetan) neskak agertzen dira eta emai-tza onak ematen dituzte. Aipa daiteke Gipuzkoako bigarren geratu den Maialen Lu-janbio edo dena neskez osatuta egon den Leizako taldea. Handien mailan, 14 urte-tik gora, zailtasun gehiago aurkitzen dituzte; batez ere 17-18 urte ingurukoetan oso banakak dira ausartzen direnak. Jendea ez dago ohituta neskak bertsotan ikusten eta dabilena hortaz ohartu egiten da, sentitu egiten du eta motibazioa zailago ger-tatzen da.

K

IROLA izaten ari da ET-Bren eskaintza alternati-boa beste telebistekiko ukan nahi duen kompeten-tzia karreran. Ikusentzule-

go kopurua ziurtatu nahi dute antza denez, Berlusconi jaunarekin hitzartutako publi-zi-tate tratua deusean gera ez daitezen. Eta badirudi uste dutela kirola dela medio bai-no ez dutela hori lortuko. «Azken txanpa», «Supermatch» eta «Kirolez kirol» saioez gai-nera, laugarren bat ere izango da hemen-dik aurrera: «Kirolez blai». Zuzeneko ema-naldiak izango dira gainera indarrean jarri-ko dituztenak.

Udarekin festa eta jai egunei buruzko saiorik izan den arren azken hiru urteetan, aurrekontu eskaziaren kausaz ez da hone-lako ekoizpen berezirik izango aurten-goan, eguerdiko informatiboen ostean az-pisail gisan egokituko badute ere antzeko-rik.

ETBko zuzendaritza saldu nahian dabil bigarren katearen bitartez, eta beste show berri bat ipiniko dute laster martxan: «No-che de Ronda». Ostera, euskarazko kateari dagokionean, ez darabilte politika berdina: «Funtzioa» bertan behera lagako dute, eus-karaz sortutako ereduak gorpuzteko orain arteko entseiuak txokoan utzi eta espainie-razko inportazio kulturalak primatuz.

A

ZPIEGITURA arazoak bizi omen ditu Euskal Telebis-tako Miramongo egoitzak. Bi plato ditu: bata, ETB-2ko Moreno-ren

show-a egiteko baliatzen dena —astean be-hin baino ez da pantailaratzen, baina beste sei egunetan ezin erabil omen daiteke—; eta bigarren platoa, beste programa oro

egiteko baliatu beharrekoa, behin eta be-rriz muntatu eta desmuntatu saio bakoi-tzeko eszenario guztiak.

Hemendik aurrera iraungo duten ETB-1eko kultur saioek gaur egun lan ne-keza izaten dute produkziorako orduan; batzutan gela kaxkar bat besterik ez, aur-kezlearen aurpegia bideoz hartu ahal izate-ko. ETB-2ko ekoizpenak dira egun aurre-kontu eta baliapide nabarmenenak dituzte-nak euskarazkoen aldean, eta hain zuzen programen zuzendarien eta ETBko pro-dukzio arduradunen arteko tirabirak gai honi dagozkienak dira udaren atarian.

Zurumurrak badabilta honez gero urrian beste bi plato txiki zabalduko ote di-tuzten oraingo premiei erantzuteko larrita-sunen aurrean. Euskarazko programazioen ekoizpenek bigarren mailakoak izaten ja-rraituko dute beraz.

GORKA ARRESE

Nereatio jai dik!

NEREATIO jai dik. Eta din. Segurar ez futbolzale batek honela moduz adieraziko luke Italiako Futbol Mundialak sortzen dio zera. Horkoxea naizenez, neuk ere horixe diot. Gainera, zenbaterainoko grina eta atsegina dugun futbolak eta biok elkarrenganako ikus dezazuen, aspalditxoko pasadizo bat kontatuko dizuet. Irrati batean jarduten nintzen duela hainbat urte —ez kirol kontutan, jakina—, baina halako batean suertatu zitzaigun Ligako partiduen berri ematea. Hasi ginen lankidea eta biok: *«Errealak Madrilen kontra jokatu du Bernabeun, Bilbok Españolen kontra San Mamesen, Osasunak Muriaren kontra El Sadarren, hau da —erantsi nuen nik— MURCIAN».*

ETA lankideak ukondoaz sahietsak astindu ez balizkit, ezta enterratu ere! Nire futbol-inorantzia «El Sa-

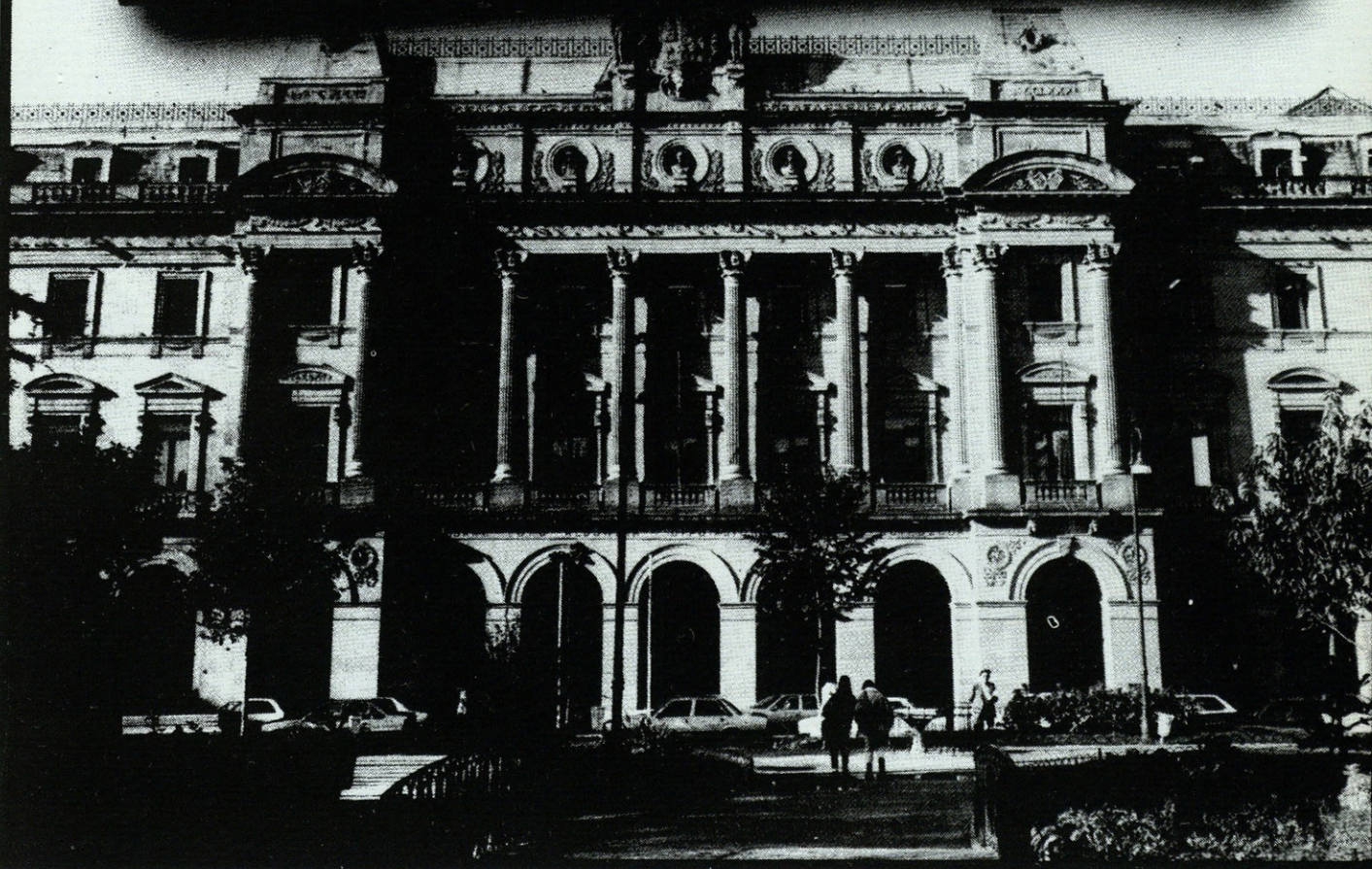
dar» izeneko zelaia Murcian egotea normalagoa zatekeen Iruñean baino. Arabiar eta mediterranear kutsuko izena izaki, nik ba... Urteek aurrera egin duten arren, nire futbolarekiko ezaguerak bere horretantxe dirau. Ez aurrera ez atzera. Lehen tutik ez nekien. Ezta orain ere. Italiako Futbol Mundialak? Abantaila ugari niretzat! Zinera sartzerakoan kola egin beharrik ez; kaleak erdi hutsik paseo garairako; aszensoreta-ko elkarrizketei hasiera emateko aitzakia noiznahi, futbola atsegin dutenek zertaz hitzeginik bai, eta gorrotatzen dugunok beste hainbeste.

MUNDUKO futbol partidurik hoberena ikusteagatik pauso erdirik emango ez genukeenok nazkante, sasi-progre eta sasi-intelektual batzu garela? Feno, litekeena. Baina ttikit behiak zaindu ohi dituen zelai-sagastia futbol zelai bilakatu zidaten bapatean, eta hori ez da barka-

tzeko modukoa. Behiak etxekoanekoaren belardian lasai asko zebiltzan bitartean, sagarpean eseri eta tebeo pila ederra irkaurtzeko betarik banuen, makinatxo bat liburu ere. Behi simaurrak txanpinoi bikainak haz arazten zituen. Inoiz ikusi dudana lehenbiziko eskabadorak dena hankaz gora jarri zuen, bazterrak izorratu eta atsegin lekua segapoto-keriaren esparru bilakatu zen. Txori kantaren ordezt «arbitro cabroooooón!», sagastia zegoen lekuan dutxak, txanpinoien ordezt pipa zorroak,... Eta total, zertarako? Gaurregun ez du inork jokatzeko, belarrak badu metro bateko altuera, eta satorrez beteta izango da honez gero. Italiako Futbol Mundiala? Goiko sagastiko sagarrondopetan berriro lamiarik ikusi arte, ez dugu bakerik futbolak eta biok.

XABIER ARANBURU
(EGIN irratiko kazetaria)

GIPUZKOAKO FORU ALDUNDIA ZURE ZERBITZURAKO

Gipuzkoako Foru Aldundia

A stylized illustration of a diverse group of people, including men and women of various ages and ethnicities, dressed in professional and casual attire. They are arranged in a cluster, with some looking towards the viewer and others looking slightly away. The style is modern and graphic, with bold outlines and a limited color palette.

Seguruetan aintzindari.

Egunetik egunera guztion beharrei egokitzten ahalegintzen garelako pertsona, familia, industria bakoitzaren neurria egunerakotutako poliza gama, errazak eta ekonomia guztietara moldatzen direnak ditugulako.

Poliza aintzindariak.

LAGUN ARO
SEGUROS ASEGURUAK